

**Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини
Вищого навчального закладу «Відкритий міжнародний університет
розвитку людини "Україна"»**

МІЙ НАУКОВИЙ ДЕБЮТ

**Тези міжвузівської науково-
практичної конференції**

19 квітня 2019 р.

Миколаїв

УДК 371: 387
ББК 72 + 74

Мій науковий дебют: Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції 19 квітня 2019 р. / За заг. ред. А.М. Старевої. Миколаїв: ММІРЛ ВНЗ «Університет «Україна», 2019. 120 с.

Друкується за рішенням Вченої ради Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини вищого навчального закладу “Відкритий міжнародний університет розвитку людини “Україна” (№ 5 від 18 квітня 2019 р.)

Випуск вміщує тези виступів з актуальних проблем розвитку інклюзивної освіти в Україні, сучасних проблем правознавства, практики застосування соціальних комунікацій та інформаційних технологій у суспільстві та економічного розвитку держави, регіонів і підприємств.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

Розвідки, що публікуються в поданому збірнику, є тезами міжвузівської науково-практичної конференції і відображають наукові та практичні здобутки студентів.

Статті подані в авторському варіанті. За достовірність поданих у них даних відповідальність несуть автори.

**© Миколаївський міжрегіональний
інститут розвитку людини ВНЗ
«Університет «Україна», 2019**

ЗМІСТ

Секція № 1

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Верченко О.	6
Форми та методи соціальної роботи з неповною сім'єю	
Галіч О.	9
Сім'я як основний чинник виховання дітей з особливими потребами	
Ганзюкевич В.	11
Міжособистісна взаємодія молодого подружжя	
Горбачова А.	14
Оздоровчо-спортивні процеси в Миколаївській області: стан та перспективи розвитку	
Горбачова А.	17
Соціально-психологічні потреби сучасної молодої сім'ї	
Збрецький О.	20
Організація сучасних форм оздоровлення молоді за допомогою занять пілатесом	
Леонт'єв Ю.	23
Дихальна гімнастика як здоров'язберігаюча технологія	
Месліна Л.	25
Формування здорового способу життя як запорука здорової нації	
Тищенко О.	27
Причини та форми девіантної поведінки в підлітковому віці	
Фурса Д.	31
Спорт як запорука здоров'я для всіх	
Чигринський В.	33
Вплив рухової активності на здоров'я нації	

Секція № 2

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗНАВСТВА

Рогозевич С.	36
Типові особливості злочинця, який вчиняє побої й мордування	
Сторожук О.	39
Порівняльна характеристика спадкування за законом Римського приватного права і сучасного Українського Цивільного Законодавства	
Шаповаленко М.	42
Перспективи розвитку законодавства щодо ЗМІ в Україні	

Секція № 3

ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУСПІЛЬСТВІ

Борозняк А.	47
Молодіжна проблематика в газеті «Вечерний Николаев»	
Братченко О.	50
Використання хмарних ІКТ у професійній підготовці фахівців з комп'ютерної інженерії	
Буймер В.	52
Інтерв'ю як спосіб формування іміджу	
Варшавська К.	56
Газетний заголовок у сучасному інформаційному просторі: види й функції	
Кускова Ю.	58
Етика реклами сьогодні	
Стахєєва Є.	61
Інформаційні моделі впливу на свідомість людини	
Хабарова К.	63
Практичне застосування соціальних комунікацій та інформаційних технологій у суспільстві	

Секція № 4

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ, РЕГІОНІВ І ПІДПРИЄМСТВ

Богуш С.	67
Цілі й завдання політики ефективної комерційної діяльності торговельного підприємства	
Боцул Д.	70
Методи мотивації праці персоналу на підприємстві	
Варшавська К.	74
Маркетингові комунікації в системі інформаційно-комунікаційного маркетингового середовища підприємства	
Вдовиченко Є.	77
Фактори та резерви підвищення дохідності банківської діяльності	
Височина Т.	80
Конкурентна аналітика	
Демус С.	83
Підходи до формування системи внутрішнього контролю на сучасному підприємстві	
Ковальов О.	86
Методичні аспекти оцінки конкурентоспроможності підприємств	
Коок О.	89
Методологічні основи оцінки збитку від надзвичайних ситуацій	

Кострова О.	91
Основні засади організації управління необоротними активами підприємства	
Лебідь С.	95
Впровадження маркетингу інновацій у інноваційному розвитку підприємств	
Московченко Р.	97
управління інноваційним розвитком на регіональному рівні	
Новосад Д.	100
Систематизація загроз фінансовій безпеці банківських установ	
Перевалова О.	103
Джерела формування фінансових ресурсів підприємства	
Скороходов М.	107
Алгоритм управління поточними зобов'язаннями підприємства	
Столярчук В.	110
Аналіз кредитування комерційними банками України: сучасний стан та перспективи	
Фаліна Д.	113
Фактори соціально-економічного розвитку підприємств	
Щербатий Б.	115
надзвичайні ситуації регіонального рівня	

ФОРМИ ТА МЕТОДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З НЕПОВНОЮ СІМ'ЄЮ

Оксана Верченко,

спеціальність 231 «Соціальна робота»

Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини
ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Мирян А.М., доцент кафедри спеціальної освіти,
здоров'я та соціальної роботи

Сім'я є надзвичайно важливим соціальним інститутом в державі. Саме від цього інституту значною мірою залежить перспектива розвитку всього суспільства. Роль сім'ї у суспільстві незрівнянна за своєю силою ні з якими іншими соціальними інститутами, тому що саме в ній формується і розвивається особистість людини, відбувається оволодіння соціальними ролями, необхідними для безболісної адаптації в суспільстві. Сім'я виступає як перший виховний інститут, зв'язок з яким людина відчуває протягом усього свого життя. Саме в сім'ї закладаються основи моральності людини, формуються норми поведінки, розкриваються внутрішній світ і індивідуальні якості особистості. Вона сприяє не тільки формуванню особистості, а і самоствердженню людини, стимулює її соціальну, творчу активність, розкриває індивідуальність.

На жаль, сьогодні сім'я опинилась у кризовому становищі. Протягом останніх десятиліть відбулося певне знецінення моральних та духовних ідеалів у значній частині суспільства, відчувається відсутність чітко визначеної загально державної ідеології та стратегії сімейного виховання, повною мірою адекватних новим умовам.

Згідно статистичних даних, у середньому в Україні розпадається 55-65% шлюбів, але є регіони, де кількість розлучень сягає 90%. За цих обставин у суспільстві поширюється феномен неповної сім'ї, що вимагає у фахівців досконалого володіння технологією соціальної роботи з цією категорією

клієнтів. Неповна сім'я – це сім'я, яка складається лише з одного із батьків з однією неповнолітньою (або декількома неповнолітніми) дитиною; утворюється внаслідок відсутності (припинення) шлюбу, смерті одного з батьків або роздільного їх проживання.

Вивченням особливостей життєдіяльності неповних сімей займалися такі вчені як Н. Арістова, О. Вакуленко, Т. Гурко, А. Железна, В. Захаренко, А. Капська, І. Козубовська, І. Мигович, С. Толстоухова, І. Трубавіна, О. Яременко.

Незважаючи на широкій науковий інтерес до проблеми соціальної роботи з неповнолітніми сім'ями, вона і сьогодні залишається надзвичайно актуальною та малодослідженою, оскільки змінюються умови, в яких функціонує неповна сім'я, вдосконалюються технології вирішення її проблем.

Протягом останніх років сім'я переживає складний етап еволюції – від традиційної моделі до нової (змінюються види соціальних відносин, ролі та функціональна залежність, становище дітей). Це призводить до зниження народжуваності, збільшення кількості розлучень, звідси – збільшення кількості самотніх людей.

Поняття «неповні» стосується тих категорій сімей, в яких дитина неповнолітнього віку проживає з одним із батьків, що несе за неї повну відповідальність. На жаль, статистика враховує лише такі категорії неповних сімей, у яких хтось один з подружжя проживає з дитиною (дітьми) окремо від інших родичів чи з одним із своїх батьків або батьків колишнього чоловіка (дружини) і виключає випадки, коли, наприклад, з дитиною проживають і бабуся, й дідусь. Не фіксується також той факт, що багато батьків, які юридично перебувають у шлюбі, фактично проживають окремо, тобто сім'я, по суті розділена. З іншого боку, при статистичному обліку до неповних сімей, відносяться і ті випадки, коли самотня мати проживає разом з батьком дитини (або навпаки) чи з іншим чоловіком (жінкою).

Неповні сім'ї потрібно класифікувати за різними ознаками: причинами внаслідок яких вони утворились, статтю одного з батьків, структурою (кількістю дітей, наявністю чи відсутністю родичів що спільно проживають з

ними), наявністю і мірою участі другого з батьків у вихованні дитини (дітей) етапом життєвого циклу сім'ї (визначається як за віком одиноких батьків, так і за віком дітей), розподілом ролей. Нерідко в неповних сім'ях виховується по декілька дітей.

На сьогодні соціальна робота с сім'єю в Україні має певні досягнення. Проте основна увага соціальних працівників націлена на найбільш проблемні, неблагополучні, неповні сім'ї. Ще й досі система цієї роботи не має чітко визначеної для українського суспільства програми реалізації відсутні комплексний, системний підходи до вивчення відповідних проблем.

Метою соціальної роботи з неповною сім'єю є забезпечення нормальних умов для функціонування неповної сім'ї, її розвитку та задоволення потреб її членів. Завдання соціального працівника полягає насамперед у тому, щоб забезпечити певний рівень самодостатності сім'ї щодо отримання соціальних послуг та належний рівень соціальної взаємодії. Річ в тому, що в деяких випадках потенціал сім'ї є достатнім для того, щоб використовуючи внутрішні ресурси, поліпшити свій стан за всіма життєво важливими для неї показниками. Але не всі сім'ї здатні до цього. Тому виникає необхідність відповідного аналізу з боку соціального працівника, на основі результатів якого може розгортатися згодом його відповідна діяльність.

Отже, можна сказати, зміст соціальної роботи з неповними сім'ями полягає в наступному, збір інформації про становище неповних сімей, неблагополуччя дітей працівникам інших державних установ; участь в спільних пошуках коштів, матеріальних засобів для необхідної їм допомоги, сприяння працевлаштуванню одиноких матерів (батьків); індивідуальна робота з батьками і дітьми щодо подолання ними труднощів психолого-педагогічного характеру, виконання взаємних обов'язків , виходу з конфліктних станів, кризових ситуації, вплив на осіб з девіантною поведінкою (алкоголіки, правопорушники тощо).

СІМ'Я ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Олена Галич,

спеціальність 6.130102 «Соціальна робота»

Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини

ВНЗ Університет «Україна»

Науковий керівник – Мирян А.М., доцент кафедри спеціальної освіти,
здоров'я та соціальної роботи

Із давніх-давен виховання в сім'ї було найголовнішим, адже сім'я – це основа всього найсвятішого та найдорожчого. Це берегиня роду людського, що зігриває спогадами душу кожної людини, промінчик сонця, що освічує шлях. І немає значення, які в дитини потреби, звичайні чи особливі, сім'я – це те середовище, в якому народжується дитина, зростає і виховується, вступає в перші людські стосунки. Вчиться ходити, говорити, любити, тобто бути людиною. Найпершими, кого бачить дитина, з'являючись на світ, це її батьки, які стають її першими вчителями. Саме під керівництвом батьків у більшості випадків діти з особливими потребами пізнають довколишній світ, освоюють перші закони життя, вчать бути людьми і готуються до самостійного життя. Сім'я формує їхні погляди та переконання, навички і звички, тому батьки повинні добре розуміти, що вони є першими наставниками для своєї дитини. Вони є авторитетом і від того, як вони представлять перед дитиною з особливими потребами світ, які приклади вони покажуть дитині, від цього залежить виховання, світогляд дитини, її майбутнє. Але сучасні сім'ї вельми різноманітні. В якій саме сім'ї народиться дитина з особливими потребами, більшою чи меншою мірою залежить її доля.

Сім'ї поділяють на благополучні і неблагополучні. Благополуччя будь-якої сім'ї досягається завдяки гуманності у взаєминах і базується на любові та повазі один до одного. В такій сім'ї дитина з особливими потребами почувається рівноправною, вона може висловлювати свої думки і погляди, адже її інтереси також враховуються. Діти прислуховуються до порад батьків, намагаються наслідувати їх особистий приклад. І дуже важливим є те, щоб

батьки зуміли бути гарним прикладом для своєї дитини. Батьки мають поставити собі за завдання створити нормальну сімейну атмосферу, в якій би в дитини з особливими потребами формувалися такі якості, як доброзичливість, гуманність, доброта, оптимістичність, взаємоповага, почуття впевненості.

Але навіть і в благополучній сім'ї буває дуже важко сформуванню всебічно розвинену особистість і виховати її, тому що батьки звертають інколи увагу лише на формування тих якостей, які б вони хотіли бачити в своїй дитині. Наприклад, батьки, які прагнуть виховати в своєї дитини такі якості, як співчуття, розуміння, зовсім забувають про формування особистості, її дисциплінованість. Є ще в нашому суспільстві категорія батьків, які намагаються контролювати внутрішнє «Я» в дитині, забуваючи насамперед про те, що кожна дитина є індивідуальною особистістю.

Трапляються й такі батьки, які вважають, що найцінніша риса особистості – слухняність, безумовне виконання всіх умов старших. Така «слухняність», підпорядкованість можуть породжувати слабкі характери, нерішучість, скутість тощо. За словами Стендаля лише той характер сильний, в якому дозріла самостійність, особиста думка, самокритичність, незалежність власних суджень і переконань, поглядів та поведінки.

Неблагополучні сім'ї. У таких сім'ях, а на жаль, їх нині дуже багато, немає навіть такого поняття, як формування особистості, і дітям з особливими потребами виховуватися в такій сім'ї фактично неможливо. В сім'ї постійно відбуваються конфлікти між батьками і дітьми. Більшість цих конфліктів відбувається через брак взаємоповаги, взаєморозуміння, щирості, доброти. Над цими якостями переважають грубість, чвари, погрози. Батьки зовсім забувають про батьківську мудрість, а без неї немає виховної сили в сім'ї. І тому в дітей з особливими потребами формується неправильне розуміння навколишнього світу, вони відчують себе нерівноцінними і відшукують «собі подібних», намагаються реалізувати себе у вуличних компаніях, вживанні алкоголю, наркотиків.

Але як в першому так і в другому випадках, тобто в благополучних і

неблагополучних сім'ях батьки повинні пам'ятати, що жодна методична майстерність не замінить душевності і такту людини. Навчати, зрештою, може кожен, виховувати ж – тільки небайдужа людина. Жити – означає продовжувати себе в своїх дітях, і батьки повинні це добре розуміти, створюючи сім'ю так, щоб вона була джерелом, чистими водами якого діти з особливими потребами могли б житись усе життя.

МІЖСОБИСТІСНА ВЗАЄМОДІЯ МОЛОДОГО ПОДРУЖЖЯ

Валентина Ганзюкевич,

спеціальність 053 «Психологія»

Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини

ВНЗ «Університет «Україна»

Науковий керівник – Мазур В.М., д-р філософії в галузі психології,
доцент кафедри права та соціально-поведінкових наук

Проблема міжособистісної взаємодії молодого подружжя є однією з важливих психологічних проблем, актуальних для молодого подружжя.

Багато вітчизняних і зарубіжних вчених досліджувало цю проблему, зокрема, Ю. Бакуліною, С. Ковальовим, І. Гребенніковим, Е. Ейдемільером, Ю. Юстіцкісом зазначається, що початковий період шлюбу характеризується сімейною адаптацією та інтеграцією. На думку Ю. Бакуліної, узгодженість уявлень про розподіл ролей у сім'ї між молодим подружжям відіграє вирішальну роль у відносинах між ними. Е. Ейдемільер і В. Юстіцкіс називають сукупність психологічних процесів, які охоплюють членів сім'ї та їх взаємини, ведуть до формування та розвитку просімейних мотивів. Це сприяє зняттю негативних переживань, тривоги, стресів та вирішенню внутрішніх і міжособистісних конфліктів і проявляється в тому, як сім'я реагує на труднощі [2].

Сім'я є об'єктом дослідження багатьох наук – соціології, економіки, права, етнографії, психології, демографії, педагогіки та ін.. Кожна з них у відповідності до свого предмету вивчає специфічні сторони функціонування та розвитку сім'ї. Інтеграція цих напрямків вивчення сім'ї дозволяє отримати

цілісне уявлення про сім'ю як соціальне явище, що поєднує в собі риси соціального інституту і малої групи.

Сім'я як соціальний інститут має власні тенденції розвитку. Початковий період розвитку сім'ї є дуже важливий у житті подружжя. Саме в цей період вимальовується майбутня модель сімейних стосунків. Саме на цій стадії розподіляються права та обов'язки і саме в цей час утворюються духовні стосунки між двома людьми. Молода сім'я потребує взаєморозуміння, кожний потребує визнання, відбувається психологічна та побутова адаптація. У партнерів між собою змінюються почуття та їх інтенсивність, встановлюється певні стосунки між подружжям та їх батьками.

Існує декілька етапів життєдіяльності сім'ї, кожен з яких має свої завдання, свої кризи.

Початковий період шлюбу характеризується сімейною адаптацією та інтеграцією. Адаптація включає взаємну сексуальну адаптацію, а також первинний досвід сімейного життя. На цьому етапі складаються стосунки сім'ї з іншими сім'ями. Формуються внутрішньо сімейні звички та цінності. Цей період адаптації викликає сильне емоційне напруження. Багато молодих сімей цього не витримують – пік розлучень припадає саме на ці роки. Причинами великої кількості розлучень є неготовність до шлюбу, незвичні побутові умови, відсутність житлової площі, втручання родичів у взаємини молодих та ін.

Адаптація партнерів здійснюється в двох основних видах співвідношень: рольових і міжособистісних. Базовим для рольових взаємин виступає уявлення про цілі подружнього союзу у якому виражається мотивація партнерів. Загальна мотивація сімейного союзу включає у себе чотири провідні мотиви: побутовий, морально-психологічний, сімейно-батьківський, інтимно-особистісний.

Для стабільності шлюбу не менше значення має і узгодженість так званих міжособистісних ролей – своєрідної фіксації положення людей в системі групових зв'язків. Як і соціальні, так і міжособистісні ролі можуть входити в протиріччя та перешкоди сімейної гармонії. В адаптованій родині не тільки соціальні, а й міжособистісні ролі повинні бути узаконені членами сімейного

союзу, схвалені, підтримувані та можуть доповнюватися [1].

У молодих сім'ях психологічно складно відбувається розподіл сімейних обов'язків. Кожному з подружжя доводиться пристосовуватися до стану, який у порівнянні з дошлюбною незалежністю та свободою здається важкою необхідністю. Низький рівень підготовленості молодих людей до майбутнього сімейного життя не дозволяє їм впоратися зі своїми внутрішніми протиріччями, що виникають на фоні нерівномірного розподілу сімейних обов'язків.

У цей момент важливо надати молодим допомогу в формуванні таких дефіцитних в сучасному шлюбі якостей, як повага до особливостей характеру один одного, вміння розуміти і прощати людину, яка повинна стати супутником життя.

Сучасний етап розвитку молоді сім'ї характеризується переважним зміщенням сімейних цінностей у бік духовно-особистісних орієнтацій і установок. Більшість подружжя у шлюбі цінує насамперед любов, взаємоповагу, спільність поглядів, інтересів і духовну близькість.

При відносно більш високому інтелектуальному, соціально-професійному та культурно-освітньому рівні сучасного молодого подружжя їхні вимоги до особистісних якостей один одного та до психологічного комфорту в сім'ї значно підвищилися за останні десятиліття. Загострення проблем на початковій стадії розвитку сім'ї відбувається з причин не сформованості адаптаційних механізмів членів молоді сім'ї, відсутності коректної системи передачі досвіду попередніх поколінь, відсутності системи підготовки молоді до сімейного життя.

Отже, основними науковими підходами щодо специфіки міжособистісної взаємодії молодого подружжя є статусно-рольовий підхід, підхід сімейної адаптації та інтеграції, підхід подружньої сумісності.

Література

1. Ковалев С. Психология современной семьи. М.: Просвещение, 1988. 185 с.
2. Эйдемиллер Э., Юсикис В. Семейная психотерапия семьи. Л.: Медицина: Ленинградское отделение. 1990. 490 с.

ОЗДОРОВЧО-СПОРТИВНІ ПРОЦЕСИ В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Альона Горбачова,

спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини

ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Крамаренко І.С., канд. екон. наук, доцент,
декан факультету права та соціально-інформаційних технологій

У непростих демографічних і соціально-економічних умовах здійснюється модернізація мережі закладів вищої освіти з метою більш ефективного використання їх матеріально-технічних, кадрових, фінансових, управлінських ресурсів для забезпечення доступності та якості освіти. Одним з головних проблем в забезпеченні матеріально-технічних ресурсів є належний рівень оздоровчо-спортивних процесів у закладах вищої освіти. Тому нинішній рівень оздоровчо-спортивної діяльності закладів вищої освіти в Україні не дає змоги повною мірою виконувати функцію ключового ресурсу соціально-економічного розвитку держави і підвищення добробуту громадян. Постає питання підвищення рівня соціалізації економіки як головного важеля забезпечення оздоровчо-спортивної діяльності закладів вищої освіти.

Миколаївська область вважається однією з найбільш спортивних в Україні. Для потреб занять фізичною культурою і спортом місто має 6 стадіонів, 125 спортивних залів, декілька плавальних басейнів, 288 спортивних майданчиків, 173 пристосовані приміщення для фізкультурно-оздоровчих занять, легкоатлетичний манеж, кінноспортивну базу. Місто налічує 24 спортивні та підліткові клуби, в яких проводиться спортивна та оздоровча робота за місцем проживання населення. З них фізкультурно-реабілітаційна робота осіб з обмеженими можливостями проводиться всього на 23 спортивних об'єктах, з них: стадіони – 4, спортивні майданчики і поля - 4, спортивні зали – 8, фізкультурно-оздоровчі центри – 2, плавальні басейни – 1, вбудовані пристосовані приміщення для занять фізкультурою та спортом – 4. По суті,

основні показники соціалізації розвитку регіональної економіки за 2009-2016 роки відображають позитивні тенденції - ріст валового регіонального продукту Миколаївської області, доходів населення, рівня рентабельності, однак відслідковуємо незначний рівень забезпечення оздоровчо-спортивною діяльністю населення регіону, про що свідчить рівень захворюваності регіону.

Пропонуємо для більш детального аналізу підтвердження факту заняття спортом населення, обрати студентів віком 17-25 років Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини ВНЗ Університету Україна, які є найбільш активними. Загальна кількість опитаних – 30 осіб. Для викриття факторів, що заважають додатково студентам займатися фізичною культурою та спортом було проведено соціологічне спостереження шляхом анкетування студентів щодо шкідливих звичек, режиму харчування та відпочинку.

За результатами анкетування визначено, що студентам заважають додатково займатися ряд факторів. Серед них найбільш поширеними є відсутність залу, стадіону, спортивного майданчику(32,0%) та часу (25,0%), висока оплата за додаткові заняття (18,0 %) (29%). Середні показники мають фактори відсутності напарника (5,0%) та красивої спортивної форми (7,0%). Найменше на додаткові заняття спортом впливають гігієнічні фактори (3,0%) та відсутність знань з цього питання (10,0%).

Опитування показало, що прагнення до занять фізичним вихованням та спортом не може обминути питання, щодо можливостей його реалізації молоддю в існуючих умовах. Навіть при відсутності деяких об'єктивних умов (відсутність красивої спортивної форми, відсутність належних умов для занять фізичною культурою та тренування, недостатній доход для оплати цих занять) студенти з високим рівнем свідомості прагнуть займатися додатково фізичною культурою та спортом заради власного здоров'я. І навпаки, за достатньо об'єктивних умов нестача особистих стимулів унеможливорює прагнення займатися додатково спортом, що обумовлює можливості реалізації здорового способу життя.

Проведене опитування є показником добробуту родини, який опосередковано впливає на потенційну можливість та прагнення студентської молоді формувати фізичну статуру за допомогою занять спортом, хоча самотійні заняття протягом тривалого часу ускладнюють тренування студентів не досить розвинутих фізично, психічно і морально.

Зібране соціологічне спостереження шляхом анкетування студентів надає певну інформацію про суб'єктивну оцінку молоддю наявних обмежень щодо факторів, які заважають додатково займатися фізкультурою і спортом, дають показники стурбованості та поінформованості про здоровий стан життя людини.

Головним фактором відсутності активності занять спортом серед студентів є застарий спортивний майданчик інституту, тому в наступному розділі нашої роботи пропонуємо модернізацію його шляхом пошуку коштів через гранти.

Підсумовуючи вище викладена, фізична культура студента повинна стати одним з головних факторів від якого залежить здоров'я. В останні роки спостерігається уповільнення фізичного розвитку сучасних студентів, дефіцит їхньої рухової активності, погіршення соціальної обстановки, що призвели до зниження енергопотенціалу зростаючого організму і руйнуванню ціннісного ядра особи. Досягнення стану повного фізичного, психічного та соціального благополуччя, повної адаптованості, відсутності хвороб – мета, яка є основною при заняттях фізичною культурою та спортом, актуальною і необхідною для формування та збереження здоров'я нації, а отже і забезпечення належного рівня соціалізації.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПОТРЕБИ СУЧАСНОЇ МОЛОДОЇ СІМ'Ї

Альона Горбачова,

спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини

ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Мирян А.М., доцент кафедри спеціальної освіти, здоров'я та соціальної роботи

Сім'я – це одна з найважливіших форм організації життя людей, яка має фундаментальне значення як для індивіда, особистості, так і для суспільства. Сім'я – це така спільність людей, яка спирається на шлюбний союз, на родинні зв'язки, на різноманітні відносини між чоловіком і дружиною, батьками і дітьми, і з самими дітьми, між іншими членами сім'ї, які живуть разом і спільно ведуть господарство.

Сім'я дає змогу задовольнити значну частину фізичних і духовних потреб людини. Це найбільш надійний духовний притулок особи. Англійці кажуть: «Мій дім – моя фортеця». Сім'я, дім – це коло особистісно значимих людей, де кожного з нас чекають, люблять, готові зрозуміти і допомогти, де є однодумці, друзі, де панують взаємоповага, взаємна моральна і правова відповідальність. Це певна сукупність людей, які живуть одне для одного, які віддають своє життя одне одному і життя яких не просто спільне, а значною мірою єдине. Чоловік і дружина живуть одним життям. Діти – це істотна частина життя матері й батька. Життя матері й батька – це істотна частина життя дітей. Причому і матеріального, і економічного, і духовного.

Згідно з Законом України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», молода сім'я – це подружжя, в якому вік чоловіка та дружини не перевищує 35 років, або неповна сім'я, в якій мати (батько) віком до 35 років.

Результати наукових досліджень, досвід роботи в психологічній консультації з питань шлюбу і сім'ї м. Миколаєва, самостійні дослідження дозволили виділити й описати сучасні тенденції у функціонуванні української сім'ї:

- усе більшого розвитку набуває неповна і позашлюбна сім'я;
- багато чоловіків і жінок свідомо не вступають у шлюб, а задоволення потреби в коханні пов'язують із пошуком сексуального партнера, а не створенням сім'ї;
- дошлюбна поведінка молоді характеризується активними сексуальними пробами на фоні недостатньої психосексуальної обізнаності;
- зростає кількість молодих сімей (до 39%), основним мотивом укладання шлюбів яких було «народження дитини». За нашими даними значна доля таких сімей (до 31%) розпадається протягом трьох років;
- серед мотивів вступу в шлюб у молоді домінують раціональний і матеріальний розрахунок;
- у дошлюбній поведінці молодих людей спостерігаються неадекватно завищені вимоги до особистості партнера і до шлюбу в цілому (частіше у жінок), що веде до відмови від створення сім'ї і само актуалізації особистості в професійній діяльності;
- протилежність мотивів, цілей, функціонально-рольових позицій, особистісних характеристик молодого подружжя все більше ускладнює адаптації до шлюбу, зменшує гнучкість і толерантність партнерів, скорочує тривалість адаптивного періоду молодої сім'ї, наближає їх до розлучення;
- «хвороба сім'ї» понижує її психотерапевтичну функцію і здатність самостійно долати труднощі і переборювати кризові періоди;
- сучасна сім'я характеризується дезінтегрованістю і незахищеністю її членів перед зовнішніми факторами;
- аналізуючи якісні показники сімей, відмічено, що середню молоду сучасну сім'ю відрізняє: закритість, консервативність, дисгармонійність, корпоративність у відносинах;
- погіршуються батьківсько-дитячі відносини;
- значна частина молоді орієнтована на повторний шлюб і позашлюбні зв'язки (у випадку, якщо шлюб невдалий).

Виділяють найбільш значущі соціально-психологічні проблеми сучасної

молодої сім'ї: однією з найважливіших проблем на сьогодні є проблема житла. Особливо важко знайти вихід із цієї ситуації сучасній молоді. Саме цей осередок суспільства не має високих заробітків, але всіма силами прагне заощадити на купівлю омріяної квартири; також проблеми матеріального забезпечення; складності в адаптації до сімейного життя та інші.

Якщо ви бажаєте, щоб ваша сім'я була щаслива, пам'ятаєте: для того, щоб створити сім'ю потрібен один день, а зміцнити і добудувати її – все життя.

Ось, до прикладу, довгоочікуване весілля залишилось у вашій пам'яті та на фотографіях, ви кожного ранку просинаєтесь поряд з коханою людиною, а на безіменному пальці красується новенька обручка, - всі наявні ознаки того, що ваше сімейне життя почалося.

Спочатку вас переповнюють почуття ніжності та ейфорії, яка незабаром пройде, а на зміну їй прийде реальність, тобто ви побачите партнера у всій його красі. Тут головне не розчаровуватися, а прийняти його таким, який він є, тому що, погодьтеся, ніхто не ідеальний.

У сімейному житті неможливо обійтися без делікатності, тактовності, щирості та повазі один до одного. Про те, що не подобається або приносить дискомфорт, краще обговорити з партнером, а не замикатися в собі і тихо накопичувати злість. Щира та відверта розмова завжди краща за вперте мовчання.

Важливим є вчасно зрозуміти, що ви тепер одна сім'я, а не опозиційні сторони, ви знаходитесь з одного боку барикад, які створює саме життя. Перевчити за своїм баченням дорослу людину, яка має власні сталі погляди на життя і сформоване «я», практично неможливо. Так, ви тепер багато речей робите разом, але це не означає залежність одне від одного, це – доповнення один одного. Ви особистості, яким потрібно мати і власний простір для реалізації мрій, бажань, просто бути собою. Так створюється гармонія в сім'ї: ви одне ціле, але водночас кожен є особистістю.

Щоб створити сім'ю потрібен один день, а зміцнити і добудувати – все життя. Звичайно, це щоденна праця, але вона варта цього. Людина не може

повністю реалізувати себе, як особистість, без сім'ї, дітей. З нею іноді важко, але весело, а без неї легко, та, незважаючи на це, завжди буде відчутна в душі пустота, яку неможливо нічим іншим заповнити, крім сім'ї.

Бережіть свою молоду родину. Повірте, кожне, вкладене в неї зусилля, не пропаде марно. Наступить така хвилина, коли від вас можуть відвернутися усі, а сім'я залишиться і підтримає, зрозуміє, не зрадить.

ОРГАНІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ФОРМ ОЗДОРОВЛЕННЯ МОЛОДІ ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАНЯТЬ ПІЛАТЕСОМ

Олександр Збрєцький,

спеціальність 6.010203 «Здоров'я людини»

Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини

ВНЗ Університету «України»

Науковий керівник – Мирян А.М., доцент кафедри спеціальної освіти,
здоров'я та соціальної роботи

Пілатес – це унікальна система управління тілом, спрямована на зміцнення і підтримання у тонусі м'язів, поліпшення постави, розвиток гнучкості, почуття рівноваги, на єднання тіла і розуму (система «РОЗУМНЕ ТІЛО»). Засновник методу управління тілом Джозеф Пілатес після першої світової війни почав займатися реабілітацією ранених, а вже в 1926 році він почав офіційну Студію Пілатесу в Нью-Йорку. Зараз система вправ «пілатес» розвивається найшвидше із подібних систем і має найбільше в світі прихильників. Наприклад, в США лише за чотири роки, кількість прихильників пілатесу зросла із 1,7 мільйонів у 2000 році до 10,5 мільйона у 2004 р. [1].

Однак перед тим, як на світ народилась сама система, пілатесу довелося піднімати на ноги поранених солдатів Першої світової війни за допомогою спеціальних вправ на лікарняних ліжках, обладнаних ременями і пружинами, які, власне кажучи стали прототипами сучасних тренажерів-реформерів. Пізніше, переїхавши до Америки, Джозеф допомагав відомим спортсменам і акторам відновлювати фізичну форму після отриманих травм. Навіть уже у свої неповні дев'яності він зізнався, що розроблена ним методика дозволила йому

практично не хворіти і не приймати ліки на протязі всього життя і мати успіх у жінки до глибокої старості [2].

Прийнято вважати, що пілатес поєднує дві практики оздоровлення – східну і західну. Це не випадково, оскільки основа пілатеса це збірка різних вправ зі східних традиційних шкіл і, зокрема, з йоги, однак їх виконання відбувається в статико-динамічному режимі, що дуже ефективно для зміцнення м'язів [3].

Для людей, які мають проблеми з хребтом, пілатес виявиться особливо корисним, і на цьому ґрунтуються численні медичні дослідження. Ця ж система здатна нормалізувати обмін речовин, діяльність серця і судин, дихальних шляхів і нервової системи. Вже через кілька занять людина здатна відчувати себе зовсім по-іншому: життєвий тонус підвищується, а тіло стає слухняним і гнучким, легшою стає хода, поліпшуються постава і координація рухів, ну і найголовніше – «ідуть» зайві кілограми. Суть підходу Пілатеса, виражена в його восьми принципах [2], продовжує залишатися основою кожної вправи.

1. Релаксація – це точка відліку кожного початківця. Навчіться виявляти зони небажаної напруги й позбуватися від них - це необхідна умова, інакше м'язи знову й знову будуть займатися не своєю справою, а Ви так і не зумієте вирватися із цього порочного кола.

2. Концентрація. Пілатес - це система вправ для тіла й розуму, яка тренує обидві складові Вашого «я». Пілатес вимагає постійного усвідомлення того, що відбувається у Вашому тілі, постійного зосередження на кожному русі. Це розвиває у Вас кінестетичне почуття, почуття тіла, усвідомлення того, яке місце в просторі займає кожна частина Вашого тіла й що вона робить. Хоча деякі рухи згодом стають автоматичними, однаково повинні концентруватися на них, тому що завжди є більш високий рівень самосвідомості, до якого варто прагнути.

3. Вирівнювання. Наступний крок - виробити правильну поставу. Постійно нагадуючи своєму тілу, як воно повинне стояти, сидіти або лежати, і правильно рухатись. Це дуже важливо, якщо Ви хочете відновити м'язовий баланс.

Правильне взаємне положення й корекції різних частин тіла в ході вправ є

критично важливим фактором безпеки й зовсім необхідно для відновлення м'язового балансу.

4. Дихання дозволяє збільшити обсяг внутрішнього простору, допомагає розробляти міжреберні м'язи, які сприяють більшій рухливості верхньої частини тулуба. Для пілатеса важливий не тільки тип дихання, але і його темп. Всі вправи пілатеса розраховані на те, що правильний подих стимулює мобілізацію потрібних м'язів.

5. Центрування. Останні медичні дослідження свідчать, що найкраща стабілізація корпусу досягається, якщо мобілізувати м'язи тазового дна, а потім м'язи нижньої частини живота (застебніться й підтягніться). Підтягуючи нагору м'язи тазового дна, а потім підтягуєте низ живота до спини, немов зацібаєте якусь внутрішню блискавку.

6. Координація це процес навчання, який стане відмінним тренінгом для розуму й тіла, оскільки він стимулює двостороннє «спілкування» між мозком і м'язами. Осмислено й точно повторюючи правильні рухи, ми можемо поступово зробити їх досконало природними для свого тіла.

7. Плавність рухів. Суть пілатеса полягає в правильному, граціозному й керованому виконанні зовсім природних рухів. Рухи виконуються повільно. Це дає Вам можливість перевіряти правильність вибудовування частин тіла й концентруватися на тім, щоб необхідну роботу виконували належні м'язи.

8. Витривалість досягається поступовим збільшенням інтенсивності тренувань. Всі вправи пілатеса націлені на підвищення ефективності роботи дихальної, лімфатичної й серцево-судинної систем.

Пілатес допомагає Вам знайти відмінну фізичну форму для занять обраним видом спорту або іншої діяльності й забезпечує роботу необхідних м'язів під час бігу, плавання або гри в теніс. Пілатес допомагає підготувати Ваше тіло до цих занять і відновити баланс після них.

Отже, завдяки Пілатесу досягається підвищення гнучкості, збільшення сила м'язів і підвищення їхнього тону, поліпшення роботи дихальної системи, поліпшення роботи лімфатичної системи.

ДИХАЛЬНА ГІМНАСТИКА ЯК ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧА ТЕХНОЛОГІЯ

Юрій Леонтєв,

спеціальність 227 «Фізична реабілітація»

Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини

ВНЗ «Університету «Україна»

Науковий керівник – Мирян А.М., доцент кафедри спеціальної освіти,
здоров'я та соціальної роботи

Правильне дихання є засобом оздоровлення та профілактики багатьох захворювань. Рівень здоров'я, який визначається за максимальним споживанням кисню, безпосередньо залежить від життєвої ємності легень. Найкращий шлях збільшити ємність легень - виконувати аеробні вправи, та виконання спеціальних дихальних вправ.

Усі сучасні рекомендації щодо правильного дихання ґрунтуються на правилах йоги. У книзі Патандталі «Йога-сутра» практику дихання наведено у розділі «Пранаяма». Займаючись вправами дихання, йоги уявляють собі енергію у вигляді срібних або золотих течій, які надходять до організму та звільняють його від усіх непотрібних речовин. Найбільш корисним вважається повне дихання, яке об'єднує три типи дихання: нижнє, середнє та верхнє. Нижнє або діафрагмальне дихання пов'язано з опусканням діафрагми, втягуванням та роздуванням живота. Цей тип забезпечує наповнення повітрям нижніх частин легень та масаж внутрішніх органів. Середнє або реберне дихання відбувається шляхом скорочення міжреберних м'язів, які змінюють положення ребер та об'єм грудної порожнини. Верхнє або ключичне дихання здійснюється за рахунок підняття ключиць і наповнення повітрям верхніх частин легень. Живіт та ребра залишаються нерухомими, при видиху поступово опускається грудина, потім плечі. Оздоровчий ефект пов'язаний із збільшенням об'єму легень, виведенням з організму непотрібних речовин, масажем діафрагмою органів черевної порожнини, поліпшенням стану серцево-судинної та травної систем.

Дихальна гімнастика за О. Стрельніковою полягає у тому, що вдих виконують не при розширенні грудної клітки, а при її стисненні, тому при вдиху

повітря надходить у нижню частину легень, тобто здійснюється абдомінальний тип дихання. Таке дихання сприяє розширенню функціональних можливостей організму, збільшенню життєвої ємності легень, кращому засвоєнню організмом кисню. Вдих має бути коротким, активним, із стисненням крил носа, але глибоким. Видих здійснюється без зусиль, пасивно. Вправи виконуються при частоті пульсу до 100 ударів за хвилину, у темпі, який відповідає руху зі швидкістю 80 кроків за хвилину.

Дихальна гімнастика за К. Бутейко ґрунтується на вольовій ліквідації глибокого дихання. За К. Бутейко, кількість кисню в тканинах не залежить від його вмісту в зовнішньому середовищі, але безпосередньо пов'язана з рівнем вуглекислого газу. Тому підвищити вміст кисню в тканинах можливо через збільшення рівня вуглекислого газу в крові. Якщо людина завдяки затримці дихання навчиться підтримувати у альвеолярному повітрі вміст вуглекислого газу на рівні 6,5%, вона зможе профілакувати багато захворювань. Збереженню вуглекислого газу сприяють фізичні вправи, спокійний сон, медитація, голодування, рослинна їжа. При затримці дихання потрібно затиснути ніс і слідкувати за тим, аби вдих після затримки був неглибоким. Тривалість перших затримок 10 с, а потім у процесі тренування вони подовжуються. Затримка дихання проводиться на вдиху та видиху, із наступним ритмом: 10 кроків вдих, 20 кроків затримка, 20 кроків вдих, 10 кроків затримка. Час виконання вправи 15-20 хв.

Таким чином, повне дихання збагачує організм киснем та підвищує його максимальне споживання, що оздоровлює людину. Парадоксальне дихання, розроблене О. Стрельніковою та К. Бутейко, спрямовано проти глибокого дихання, їх погляди на фізіологію дихання суперечать традиційним уявленням, що організм для кращого стану мусить мати більше кисню. Гімнастика за О. Стрельніковою робить акцент на вдиху, а за К. Бутейко – на затримці дихання. Використовувати кожну методику можливо з обов'язковим урахуванням індивідуальних особливостей та психофізіологічного стану й віку людини.

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ЯК ЗАПОРУКА ЗДОРОВОЇ НАЦІЇ

Людмила Месліна,

спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини

ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Мирян А.М., доцент кафедри спеціальної освіти,
здоров'я та соціальної роботи

В останні десятиліття світова наука зарахувала проблему здоров'я в широкому розумінні до кола глобальних проблем, вирішення яких обумовлює не тільки кількісні та якісні характеристики майбутнього розвитку людства, а й навіть сам факт його подальшого існування як біологічного виду. Сьогодні проблема загрози здоров'ю розглядається світовою спільнотою як сьома додаткова до шести раніш визначених загроз планетарного масштабу (загроза світової війни, екологічні катаклізми, контрасти в економічних рівнях країн планети, демографічна загроза, нестача ресурсів планети, наслідки науково-технічної революції науко- і техногенного походження). У зв'язку з цим науковці вживають таке визначення, як антропологічна катастрофа. Сутність цього явища пов'язана з тим біологічним законом, що кожен біологічний вид вимирає, якщо змінюються умови існування, до яких він був пристосований тисячоліттями в ході еволюції. Склалося так, що до початку ХХ століття умови існування людства формувало переважно природне середовище. Саме до цих умов організм людини і пристосувався біологічно, протягом попереднього еволюційного періоду. Але з того часу, як людини охопила своєю діяльністю всю планету (ХХ ст.), вона почала істотно змінювати природу, тобто ті умови існування, до яких вона була пристосована в своєму історико-біологічному розвитку. Про масштабність змін природних умов в останній чверті століття свідчать об'єктивні дослідження. Загальновідомі дані про підвищення концентрації вуглекислого газу в атмосфері, загрозливі розміри озонових дірок, надзвичайно підвищене радіовипромінювання, руйнація ґрунтів, забруднення

води і повітря. Через зміни природного навколишнього середовища повністю зникають деякі види флори і фауни.

Світовою спільнотою ФЗСЖ визначається як процес застосування зусиль для сприяння поліпшенню здоров'я і благополуччя взагалі, зокрема ефективній політиці, розробці доцільних програм, наданню відповідних послуг, які можуть підтримати і поліпшити наявні рівні здоров'я, дати людям змогу посилити контроль над власним здоров'ям і покращити його. Поняття ідеології ФЗСЖ ґрунтується на певних засадах. По-перше, це ідея пріоритету цінності здоров'я в світоглядній системі цінностей людини, по-друге, сприйняття здоров'я не тільки як стану відсутності захворювання або фізичних вад, а дещо ширше - як стану повного благополуччя. По-третє, це ідея цілісного розуміння здоров'я як феномена, що невід'ємно поєднує його чотири сфери - фізичну, психічну, соціальну і духовну. Крім того, це ідея так званого перерозподілу відповідальності. Мається на увазі, що контроль способу життя повинен здійснюватись і державою, і громадою (суспільством), і самою людиною. Людина сама себе наділяє певною відповідальністю щодо контролю власного життя, бере на себе особисту відповідальність за дії, рішення, їх наслідки. Так само і громада переймається деякою часткою відповідальності за здоров'я своїх членів. Тобто, держава делегує частину своєї влади громаді і окремій людині. Відповідно, ця ідея передбачає і спрямування певної частини ресурсів і прав контролю від держави до громад і окремих осіб. Отже, ідеологічні засади формування здорового способу життя демонструють суттєву відмінність на міжнародному рівні прийнятого сучасного підходу від традиційно звичного для українського суспільства. ФЗСЖ стосується не тільки офіційно спеціалізованих структур охорони здоров'я або надання послуг ЗСЖ, а виходить далеко поза їх межі, порушуючи проблеми загального добробуту:

- здоров'я - головний ресурс для громадського і особистого соціального та економічного розвитку, важливий вимір якості життя, показник конкурентоспроможності людини;

- політичні, економічні, суспільні, культурні, поведінкові та біологічні

умови існування - усі вони можуть або сприяти здоров'ю, або шкодити йому. Зробити ці умови сприятливими можливо, вживаючи заходів щодо ФЗСЖ;

- застосування ідеології ФЗСЖ саме по собі ще не є запорукою позитивних змін, тому що люди не спроможні досягти свого найповнішого потенціалу здоров'я, якщо не в змозі контролювати всі чинники, що визначають таке здоров'я. Тому політика ФЗСЖ повинна визначати напрями діяльності, де потрібен контроль реальної ситуації;

- заходи ФЗСЖ повинні бути спрямовані на зменшення відмінностей у повному стані здоров'я і забезпечення людям рівних можливостей і ресурсів для досягнення свого найповнішого потенціал здоров'я.

ПРИЧИНИ ТА ФОРМИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Олександра Тищенко,

спеціальність 053 «Психологія»

Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини
ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Мазур В.М., д-р філософії в галузі психології,
доцент кафедри права та соціально-поведінкових наук

Проблема девіантної поведінки вивчається давно і залишається актуальною. Девіантна поведінка, звичайно, закладається в підлітковому віці, саме в цей період відбувається своєрідний перехід від дитинства до дорослості, від незрілості до зрілості, який пронизує всі сторони розвитку підлітка. Крім того, відомо, що підлітки є одним з найменш захищених верств населення.

Отже, якщо не займатися виявленням причин і профілактикою девіантної поведінки у підлітковому віці, то ця проблема не зникне, незважаючи на велику кількість розробок наукових концепцій і теорій девіації.

Поведінка підлітка – зовнішній прояв складного процесу становлення його характеру. Серйозні порушення поведінки нерідко пов'язані з відхиленнями в цьому процесі. Нерідко поведінка дітей буває важкою. Адже можна помітити, що серед молоді посилилася зухвала поведінка по відношенню

до дорослих, однолітків та тварин частіше і в крайніх формах стали проявлятися жорстокість і агресивність. Зросла злочинність серед молоді.

Важливим фактором відхилень у розвитку дитини є неблагополуччя сім'ї. Жорстоким поводженням (образою, зневагою) називають широкий спектр дій, що завдають шкоди дитині з боку людей, які його опікують або піклуються про нього. Ці дії включають муки, фізичне, емоційне, сексуальне насильство, повторювані невинуваті покарання або обмеження, що тягнуть фізичної шкоди для дитини. Діти, які зазнали таких дій, позбавлені почуття безпеки, необхідного для їх нормального розвитку. Це призводить до усвідомлення дитиною того, що він поганий, непотрібний, нелюбимий.

Поряд з психічними реакціями (страх, порушення сну), спостерігаються різні форми порушення поведінки:

- підвищення агресивності;
- виражена забіякуватість;
- жорстокість або невпевненість в собі;
- боязкість;
- порушення спілкування з однолітками;
- зниження самооцінки.

Девіантна поведінка виражається в низькому моральному рівні суспільства, бездуховності і відчуженні особистості. Матеріальне положення багатьох верств населення знаходиться за межею бідності, відбулося розшарування суспільства на багатих і бідних; збільшилася кількість безробітних, інфляція, корупція. Все це створює конфліктні ситуації, а вони, призводять до девіацій. Деградація і падіння моралі знаходять своє вираження в масовому алкоголізмі, бродяжництві, поширенні наркоманії, проституції, вибуху насильства і правопорушення.

Відомі форми девіантної поведінки – це:

Алкоголізм – одна з різновидів інтоксикації. У всьому світі вживання неповнолітніми алкоголю прогресує, споживання алкоголю дітьми і підлітками відноситься до числа найбільш гострих соціальних і педагогічних проблем.

Наркоманія - це звичка вживати різні наркотики, седативні препарати,

галюциногенні засоби та інші речовини, що впливають на психіку. Загальними причинами залучення молоді до наркотиків є: зайвий, не задіяний продуктивною роботою час; відсутність контролю в сім'ї за тим, чим займаються діти; конфліктна атмосфера в сім'ї і виражена на цій основі дитяча тривожність і напруженість; вживання наркотиків батьками, іншими членами сім'ї; наркотична спадковість.

Ігроманія – вид розладу потягів, що відноситься до групи психологічних залежностей. При цьому азартна гра є прототипом наркотикам. Різновидів ігрової залежності багато, але найбільш поширені - комп'ютерна залежність, залежність від ігрових автоматів, Інтернет-залежність. Основними психологічними причинами ігрової залежності є безрадісне життя та бажання «втекти» від реальності.

Проституція – це така ж соціальна проблема, як злочинність, алкоголізм та інші форми девіантної поведінки. Причинами проституції є соціальні відхилення від соціально-економічних та морально-етичних факторів. Проституція сприяє поширенню венеричних захворювань і СНІДу.

Самогубство, суїцид – це умисне позбавлення себе життя. Серед підлітків часто трапляються суїцидні вчинки, але лише деякі з них досягають своєї мети. У молодому віці суїцидальна поведінка нерідко пов'язана з інтимно-особистісними відносинами, наприклад нещасною любов'ю. Молоді люди схильні до депресії. Таким чином, можна говорити про значний вплив на суїцидальну поведінку підлітків міжособистісних відносин з однолітками і батьками.

Втечі з дому, бродяжництво є однією з крайніх форм аутсайдерства. Бродяжництво можна охарактеризувати як відхилення поведінки, воно завжди пов'язане з іншими видами девіантної поведінки: алкоголізмом, наркоманією, злочинністю. Бродяжництво завдає морально-психологічний збиток самою особистістю і тим, хто з ними стикається. Причинами втеч з дому підлітків є, як правило, втрачені сімейні і родинні зв'язки, а також зв'язки зі школою. Причини відхилення поведінки підлітків криються в недостатньому нагляді, відсутності уваги з боку рідних і близьких, в тривозі і страху за покарання, фантазерство і

мрійливість, бажання піти від опіки батьків, жорстоке поводження з боку однолітків, невмотивоване бажання змінити нудну обстановку.

Порушення закону – правопорушення викликаються потребами самоствердження, стадним почуттям, обов'язком перед своєю компанією, недоліками виховання. Особливо в сім'ях, де нормою поведінки було пияцтво, грубість, жорстокість.

Агресія – мотивована деструктивна поведінка, суперечить нормам співіснування людей, завдає шкоди об'єктам нападу, що приносить фізичний збиток людям або викликає у них психологічний дискомфорт. Це пов'язано з негативними емоціями (наприклад, гнівом) і з негативними мотивами (наприклад, прагненням нашкодити), а так само з негативними установками й руйнівними діями.

Агресивна поведінка особистості має на увазі будь-які дії з вираженим мотивом домінування.

Девіантну поведінку можна кваліфікувати, як серйозну небезпеку для сучасної України. Наркоманія створює загрозу не лише здоров'ю української молоді, а й існуванню української нації. Швидке поширення наркоманії, алкоголізму, проституції в Україні несе реальну загрозу її безпеці та розвитку.

Таким чином, проблема девіантної поведінки учнів вельми актуальна. Девіантна поведінка повинна бути розглянута і відома у всіх її проявах, як батьками, так і вчителями, вихователями. Правильна поведінка дорослих при появі факторів, що приводять до девіантної поведінки підлітків, допоможе вирішити проблему на етапі її раннього становлення.

Література:

1. Гіппенрейтер Ю.Б. Введення в загальну психологію. М: 1997.
2. Девіантна поведінка дітей і підлітків: проблеми та шляхи їх вирішення. *Матеріали Московської міської науково-практичної конференції*. М.: Союз, 1996.
3. Змановська Є.В. Девіантологія (Психологія відхиляється поведінки). М: Академія, 2003.
4. Осипова О.С. Девіантна поведінка: благо і зло. *Социс*. 1998. № 9.
5. Шнейдер Л. Б. Девіантна поведінка дітей і підлітків. М: Академічний проект; Трикста, 2005.

СПОРТ ЯК ЗАПОРУКА ЗДОРОВ'Я ДЛЯ ВСІХ

Дмитро Фурса,

спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини

ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Мирян А.М., доцент кафедри спеціальної освіти, здоров'я та соціальної роботи

Фізичне здоров'я стан функціонування організму людини як живої системи, що характеризується повною її врівноваженістю із зовнішнім середовищем та відсутністю будь-яких виражених хворобливих змін.

Необхідною умовою здоров'я є його норма. У кожної людини – своя фізіологічна та патологічна міра відхилення від норми. Норма набула середньостатистичного (кількісного) виразу, що певною мірою має суб'єктивний характер. Так, важливі фізіологічні показники здоров'я (наприклад, роботи серця) можуть змінюватись під впливом сезонних, метеорологічних та інших факторів. Якщо у співвідношенні двох протилежностей – норми та патології переважають елементи норми, людина залишається практично здоровою.

Стан фізичного здоров'я індивідуума встановлюється за низкою антропометричних, клінічних, морфологічних, біохімічних та інших показників з урахуванням статі та віку і залежить від географічних, метеорологічних та соціальних факторів. Стан здоров'я населення оцінюється за рядом основних комплексних показників: захворюваність, смертність, фізичний розвиток, непрацездатність, середня тривалість життя тощо.

У ст. 49 Конституції України сказано: «Кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування».

Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога безкоштовна; існуюча мережа таких закладів не може бути скорочена. Держава сприяє розвитку лікувальних закладів усіх форм власності.

Держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечує

санітарно-епідемічне благополуччя.

Спорт є ефективним засобом фізичного виховання. Його цінність визначається стимулюючим впливом на поширення фізичної культури серед різних верств населення. І в цьому плані спорт має міжнародне значення. Але він не зводиться лише до фізичного виховання. Спорт має самостійне загальнокультурне, педагогічне, естетичне та інші значення. Це особливо стосується «великого спорту». Крім того, ряд видів спорту взагалі не є дійовим засобом фізичного виховання або має до нього лише опосередковане відношення (наприклад, шахи), з іншого боку, фізичне виховання не може обмежуватись лише спортом, і він не може розглядатись як універсальний засіб фізичного виховання, тому що ставить підвищені, часто граничні вимоги до функціональних можливостей організму людей, їх віку, стану здоров'я і рівня підготовленості.

Сучасний спорт займає важливе місце як у фізичній, так і у духовній культурі суспільства. Як суспільному явищу йому притаманні різноманітні соціальні функції. Визначальною функцією спорту є змагальна функція. Змагальній діяльності у спорті властиве гостре (але не антагоністичне) суперництво, чітка регламентація взаємодії учасників змагань, уніфікація змагальних дій, умов їх виконання і способів оцінки досягнень. Все це обумовлено відповідними (локальними, національними, міжнародними) спортивними класифікаціями та правилами змагань.

Безпосередня мета змагальної діяльності в спорті – досягнення найвищого результату, вираженого в умовних показниках перемоги над суперником або в інших показниках, прийнятих умовно за критерій досягнень. Змагальна діяльність допомагає виявляти резервні можливості людини.

Отже, спорт – це здоров'я для всіх і базується на: з одного боку – підвищення ефективності змагальної діяльності, з другого – сприяє всебічному вихованню соціально активної особистості. Вплив спорту може мати як позитивний, так і негативний ефект, покликана сприяти всебічному розвитку життєво важливих рухових умінь, підвищувати їх надійність у складних умовах. Оздоровча і рекреаційно-культурна функції спрямовані на зміцнення

здоров'я людей, забезпечення активного відпочинку, формування естетичних смаків. Виробнича функція дозволяє сприяти підвищенню продуктивності праці через згуртування виробничих колективів, встановлення сприятливого психологічного мікроклімату, спровадження норм і правил здорового способу життя.

ВПЛИВ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ НА ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ

Владислав Чигринський,

спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерпія» Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Мирян А.М., доцент кафедри спеціальної освіти, здоров'я та соціальної роботи

Сучасна демографічна ситуація в Україні, зростання рівня захворюваності населення, відставання українців за показниками тривалості життя порівняно з населенням провідних країн світу зумовлюють необхідність першочергового вирішення проблем зміцнення здоров'я людини як найвищої соціальної цінності. За таких умов особливу роль відіграє формування здорового способу життя, важливим чинником якого є рухова активність.

Із позиції гуманізації процесу залучення населення до рухової активності під функціями системи спорту для всіх, на нашу думку, доцільно визнавати об'єктивно присутні можливості цієї системи, що стосуються впливу на людину для формування та задоволення її інтересу до рухової активності. Функції системи спорту для всіх реалізуються не самі по собі, а лише шляхом відповідної активної діяльності людини.

Оздоровчі функції системи спорту для всіх об'єднують компенсаційну, профілактичну, розвиваючу функції, а також функцію відновлення працездатності.

Компенсаційна функція системи спорту для всіх полягає в недопущенні дефіциту рухової активності, що виникає в умовах сучасного життя та викликає негативні наслідки для організму людини.

Рухова активність – життєва необхідність людини, без неї вона не може

зберегти своє здоров'я та позбавляється можливості досягати успіхів у різних видах життєдіяльності. Підтвердження цьому знаходимо ще в стародавнього грецького філософа Аристотеля, який стверджував: «Ніщо так не виснажує та не руйнує людину, як тривала фізична бездіяльність».

Обмеження рухової активності суперечить біологічним законам розвитку людини. Відомо, що понад 80% маси тіла людини становлять скелет та м'язи – її руховий апарат, а отже, основною функцією тіла людини є рух.

Разом із цим, як зазначають Е.Г. Булич та І.В. Муравов, із середини ХІХ ст. до сьогодні частка м'язової діяльності в енергетичному балансі людства, тобто у всіх потоках енергії, яка використовується людьми на виробництві та в побуті, скоротилась більше ніж у 180 разів.

Негативний вплив гіпокінезії на організм людини має закономірний характер. Передовсім порушується енергетичний обмін речовин (ожиріння, спотворення метаболізму в тканинах), знижується стимулюючий вплив м'язової діяльності на роботу основних функціональних систем організму – серцево-судинної та дихальної.

Спостерігається зниження опірності організму до негативного впливу окремих чинників зовнішнього середовища.

Внаслідок гіпокінезії знижується фізична працездатність, погіршується координація рухів, зменшуються фізіологічні резерви систем, обсяг м'язової маси, знижується тонус м'язів. Недостатній рівень розвитку мускулатури призводить до порушень статури та деформації опорно-рухового апарату. Гіпокінезія впливає і на кісткову тканину. Зменшуються її маса та щільність, відмічається підвищене виділення мінеральних речовин, передусім кальцію, спостерігається порушення процесу утворення фосфорних і калієвих структур. Особливо значні зміни відбуваються в серцево-судинній системі – частішають серцеві скорочення, зменшується загальна кількість крові, скорочується ємність судинного русла, вповільнюється швидкість загального току крові. Систолічний тиск крові знижується, а діастолічний – підвищується. Серце людини, яка веде малорухомий спосіб життя, не витримує навіть невеликих фізичних навантажень, не маючи можливості реагувати на них за рахунок сили міокарда,

тобто збільшення систолічного викиду, воно зазвичай реагує на навантаження надмірно високою частотою скорочень.

Від малорухомого способу життя страждає система травлення: вона стає в'ялою, оскільки знижується активність секреторної та рухової функції шлунка. Такий спосіб життя підвищує схильність до розвитку виразкової хвороби шлунка та дванадцятипалої кишки. Під впливом гіпокінезії у складі мікрофлори кишечника починають переважати форми, що посилюють гнилісні процеси, що поступово призводять до самоотруєння та передчасного старіння організму.

На рівні внутрішньоклітинного обміну гіпокінезія викликає зниження відтворення білкових структур: порушуються процеси транскрипції і трансляції (зняття генетичної програми та її реалізації в біосинтезі). Під час гіпокінезії знижується імунологічна активність, а також стійкість організму до перегрівання, охолодження, нестачі кисню.

Отже, в організмі людини практично нема жодної системи, яка не зазнавала б негативних наслідків від дії гіпокінезії. Обмеженість рухової активності небезпечна також і тим, що спочатку людина не тільки не помічає жодної небезпеки для здоров'я, а й суб'єктивно навіть відчуває певний «комфорт». Проте, під впливом гіпокінезії з'являються незначні функціональні розлади, які трансформуються у стійкі прояви захворювань.

Спеціальні дослідження, проведені в Данії, показали, що перехід від малорухомого способу життя до активного у віці від 30 до 80 років призвів до очікуваної тривалості життя на 2,8-7,8 років у чоловіків та на 4,6-7,3 років у жінок, залежно від рівня зростання активності. Фізично пасивні люди можуть розраховувати прожити без серйозних захворювань на 8-10 років менше, ніж фізично активні.

Компенсувати зазначені порушення в організмі людини можна шляхом залучення її до рухової активності. Власне в цьому і полягає функціональна роль системи спорту для всіх. Важливо забезпечити оптимальний рівень рухової активності кожної людини залежно від її віку, статі, рівня фізичного розвитку та підготовленості.

**ТИПОВІ ОСОБЛИВОСТІ ЗЛОЧИНЦЯ,
ЯКИЙ ВЧИНЯЄ ПОБОЇ Й МОРДУВАННЯ**

Світлана Рогозевич,

спеціальність 081 «Правознавство»,

Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Олійник О.О., канд.юр.наук, доцент кафедри
права та соціально-поведінкових наук

Побудова основ методики розслідування побоїв і мордувань повинна ґрунтуватися на комплексному дослідженні елементів її криміналістичної характеристики, одним з яких є свідомість про типову особу злочинця. Вивчення особи злочинця складна проблема, що вимагає різнобічного підходу. Аналіз правової літератури показав декілька напрямків вивчення особи правопорушника: кримінологічне, кримінально-правове, кримінально-процесуальне, соціально-психологічне, судово-психологічне і криміналістичне. Усі вони складають одне загальне – правове – дослідження особи й вимагають єдиного наукового підходу. При цьому вивчення особи злочинця в широкому сенсі припускає деяку типізацію індивідуальних явищ. Така типізація – закономірний прийом наукового дослідження [1, с. 14].

Криміналістичне вивчення особи злочинця проводиться для одержання необхідних даних для успішного розслідування злочину, вибору й застосування найбільш ефективних тактичних прийомів. Що стосується дослідження в криміналістичній характеристиці питань, пов'язаних із вивченням особи злочинця, які вчиняють побої та мордування, воно безпосередньо має значення для розробки основ методики розслідування даного виду злочинів.

Згідно зі ст. 3 Європейської конвенції з прав людини – «Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність,

поводженню або покаранню»[2]. Розслідування насильницьких злочинів, пов'язаних із заподіянням жертві особливих мук, фізичних і психічних страждань є на даний час актуальним питанням. На практиці останнім часом відзначається збільшення кількості різних злочинів, вчинених з особливою жорстокістю, садизмом, знущанням або муками для потерпілого.

Беручи до уваги конкретно типологію особи, яка вчиняє побої і мордування, представляється актуальною тому, що, входячи в тип насильницьких правопорушників, вони мають специфічні риси і індивідуальними ознаками, на основі яких вузьку групу можна розбити на підтипи.

В основу пропонованої нами типології покладено кілька критеріїв: характер особистісно-мотиваційних властивостей особистості (темперамент, емоції, звички, установки, потреби тощо), ступінь її антигромадської спрямованості, спосіб вчинення злочину і специфіка соціального середовища, в якій вчиняються побої і катування. Зазначені обставини дозволяють, на наш погляд, більш повно розкрити суб'єктивні і об'єктивні причини протиправної поведінки, оптимізувати індивідуалізацію попереджувально-профілактичної діяльності.

Більшість даних злочинів вчиняється на ґрунті сімейно побутових відносин. Так, дослідивши дану типологію злочинців можливо виділити три підтипи з урахуванням характеру і мотивації антигромадської поведінки. Розглянемо кожну із них:

– деспот (згідно словника української мови [3, с. 255] у рабовласницьких монархіях стародавнього Сходу це верховний правитель, наділений необмеженою владою. Жорстока людина; тиран. Тобто це особа з підвищеною суворістю і вимогливістю до інших членів сім'ї, може не обґрунтовано чіпляючись до інших членів сім'ї, активно і зухвало висловлюючи невдоволення існуючим нормам життя, вони нав'язували свої тоталітарні правила. Також дана особа проявляє грубість, жорстокість, нетерпимість і впертість відносно своїх

близьких та оточуючих;

– прислужник (той, хто служить, виконує обов'язки слуги у когось; слуга) [3, с. 25]. У більшості випадків дана особа характеризується як особа, яка має бажання помстити потерпілому (об'єктивно мотивація носила комплексний характер – помста на ґрунті ревності, заздрості, неповернення боргу тощо). З іншого боку такі особи, які вчиняли відповідні дії до своїх дітей пояснюють причини злочину виховними цілями, важкою життєвою ситуацією (відсутністю коштів для існування), роздратуванням;

– протестований – даний термін можливо розкрити як особа, яка мала позитивні характеристики, відсутність кримінального досвіду, має високу професійну кваліфікацію і престижну роботу. Так можна сказати, що даний злочин вчиняють на ґрунті образи і приниження з боку членів сім'ї, сусідів, товаришів по службі і т. д. Іноді злочин вчиняється несподівано не тільки для оточуючих, але і для самих себе.

Таким чином, важливе значення для криміналістичної характеристики злочинів взагалі, та безпосередньо злочинів пов'язаних з побоями і мордуванням, мають дані про особу злочинця, у тому числі його поведінку до, у процесі та після вчинення злочину. У зв'язку з цим особа злочинця є вагомим елементом криміналістичної характеристики злочинів і повинна піддаватися криміналістичному дослідженню шляхом пошуку криміналістично-значимої інформації про невідомого злочинця.

Література:

1. Блувштейн Ю.Д. Особистість злочинця, як предмет кримінологічного дослідження. Питання боротьби зі злочинністю. 1971. Вип. 13. С. 10–15.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: від 04.11.1950. URL: [доступу http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004) (дата звернення: 10.04.2019).
3. Словник української мови: в 11 т. Т. 1: А–В / редкол.: І. К. Білодід (голова) та ін.; ред. тому: П.Й. Горещький, А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, Н.І. Швидка. Київ: Наук. думка, 1970. 799 с.
4. Акулініна А.Р. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу. Харків, 2017. 321 с.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАКОНОМ РИМСЬКОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА І СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Олена Сторожук,

спеціальність 081 «Право»

Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини

ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Половченя А.Б., канд.юр.наук, доцент кафедри
права та соціально-поведінкових наук

Історія права свідчить про те, що саме римське приватне право було предметом неодноразових рецепцій. Система розташування правового матеріалу в Кодексі Наполеона запозичена з Інституцій Юстиніана, а тому в її основі лежить відома римському праву юридична тріада: особи (*personae*), речі (*res*), позови (*actiones*), відповідно до яких і здійснюється систематизація цивільно-правових норм за розділами Цивільного кодексу [2, с. 14]. Новий ЦК має традиційну для України пандектну систему і складається із 6 книг: кн. 1 — Загальні положення; кн. 2 — Особисті немайнові і майнові права фізичної особи; кн. 3 — Право власності та інші речові права; кн. 4 — Право інтелектуальної власності; кн. 5 — Зобов'язальне право; кн. 6 — Спадкове право. Римське право — найважливіше і найяскравіше явище серед прав усіх часів. Воно значно вплинуло на розвиток цивільного права багатьох країн світу, а також на формування і розвиток правових систем у країнах Європи, зокрема романо-германської системи права [2, с. 15].

У системі римського приватного права спадкове право тісно пов'язане з усіма видами майнових прав. Римські юристи вважали: помирає власник, але залишається його власність; помирає боржник, але продовжує «жити» його борг. У римському приватному праві склався цілий комплекс правових приписів, які регулювали перехід майна власника після його смерті до інших осіб. До них належали такі категорії та положення: спадкування, спадщина, спадкоємець, спадкодавець, універсальне та сингулярне наступництво, відкриття і набуття спадщини, легати, фідейкоміси тощо [1, с. 221].

Римське спадкове право нерозривно пов'язане з етапами розвитку римської сім'ї та римської власності. Виділення індивідуальної приватної власності із сімейної власності спричинило появу заповідальних розпоряджень, які були свідченням того, що і по смерті людини не припиняються деякі її права і відносини, носієм яких вона була за життя. Архаїчне право дає варіанти юридичного врегулювання ситуації між сім'єю і майном померлого: померлий патерфаміліас повинен мати свого наступника як в релігійних справах, так і в управлінні майном [1, с. 222].

Успадкування як юридична дія можлива лише в тому випадку, якщо чітко означений об'єкт даної дії. Об'єктом успадкування є спадок. Під спадком розуміється комплекс майнових прав, які по смерті особи могли бути передані іншій особі. Римське спадкове право пройшло чотири етапи свого розвитку: 1) спадкування за цивільним правом; 2) спадкування за преторським едиктом; 3) спадкування за імператорськими законами; 4) спадкування за правом Юстиніана. Цивільне спадкування (*hereditas*) регламентувалося Законами XII таблиць, які визначали два види спадкування: спадкування за заповітом та спадкування за законом. Останнє мало місце, якщо спадкодавець помирає, не залишивши заповіту. Якщо померла особа залишила заповіт і він відповідає вимогам закону, воля заповідача є священною і незмінною [2, с. 201].

У межах до-юстиніанівського законодавства проводилися реформи спадкового права з урахуванням особливостей конкретних випадків. За імператора Андріана був прийнятий Тертулліанів сенатус-консульт, відповідно до якого мати закликала до прийняття спадку сина, але за умови, що вона є матір'ю трьох дітей. У подальшому в посткласичному праві знаходить відображення тенденція прийняття матір'ю спадку сина незалежно від права трьох дітей. Римське спадкове право набуває свого завершення в праві Юстиніана, а саме: в Новелах чітко прописується порядок успадкування без заповіту в межах сім'ї і скасовується попередня система цивільного права. Порядок закликання до прийняття спадку передбачає чотири категорії

спадкоємців: 1) нащадки померлого, незалежно від їх стану щодо батьківської влади; 2) предки, брати і сестри по батьковій і материній лінії; 3) брати і сестри по одній лінії (єдиноутробні, єдинокровні); 4) всі інші родичі включно до шостого-сьомого коліна рідства. У разі відсутності всіх родичів майно успадковує дружина або чоловік [1, с. 224].

Випадки прямого або опосередкованого впливу римського права багаточисленні. Це стосується як загальних положень права, так і статусу осіб, позовної давності, речових та зобов'язальних прав, окремих видів договорів, спадкового права тощо. Дослідимо лише певні випадки впливу римського приватного права на цивільне законодавство, який простежується не тільки в розвитку українського цивільного права, але і в самій загальній побудові Цивільного кодексу України, відповідній системі викладу в Інституціях Гая і Юстиніана: особи - речі - зобов'язання. Римський юрист Гай стверджував: перш ніж говорити про право, необхідно говорити про осіб, для яких це право існує. Особу завжди характеризує правоздатність. Правоздатність сучасного громадянина в корні відмінна від правоздатності римських громадян. В дієздатності вплив римського приватного права очевидний - це поділ громадян на вікові категорії: 1) малолітні у віці до 14 років (*impuberes*) можуть здійснювати самостійно лише дрібні побутові правочини [3]; 2) неповнолітні від 14 до 18 років (*minores*) можуть розпоряджатися своїми доходами [3]. Україні передбачена емансипація (*emancipatio*), відома ще римському праву, тобто оголошення неповнолітнього повністю дієздатним. Слід, однак, відзначити, що метою даного інституту в Стародавньому Римі була не стільки збільшення прав неповнолітніх, скільки покарання підвладного сина. У ЦК України врегульовані і такі інститути як опіка та піклування, аналогічні римським [3]. Але треба зазначити, що цілі встановлення опіки та піклування різні. У римському праві – збереження майна малолітньої, в сучасному праві – захист прав і законних інтересів громадян. Незаперечний вплив римського речового права на сучасне законодавство України і щодо класифікації речей -

розподіл їх на тілесні і безтілесні (*res corporals* і *res incorporales*). У ЦК України також представлений подібний поділ речей: речі рухомі і нерухомі [3]; речі подільні та неподільні [3]; головні речі і приналежності [3].

Література

1. Римське приватне право: підруч. для вищ. навч. закл. Київ: «МП Леся», 2014. 240 с. ISBN 978-966-326-376-2
2. Основи римського приватного права: Підручник / В.І. Борисова, Л. М. Баранова, М.В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В.І. Борисової та Л.М. Баранової. Харків: Право, 2008. 224 с.
3. Цивільний кодекс України. Від 16 січня 2003 р. № 435-IV. З подальшими змінами. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2003. № 40-44. 356 с.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЗМІ В УКРАЇНІ

Максим Шаповаленко,

спеціальність 061 «Журналістика»

Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини

ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Кандюк-Лебідь С.В., викладач кафедри права
та соціально-поведінкових наук

Сучасний етап розвитку України характеризується зростаючою роллю інформаційної сфери, правові відносини в якій регулюються національною системою законів. Чинне інформаційне законодавство України створює можливості вибору інформації, вираження та поширення думок і поглядів. Відповідно до статті 34 Конституції України кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

Ці гарантії закріплені у відповідних Законах України, Указах Президента України та постановах Кабінету Міністрів України. Зокрема:

1. Законом України «Про інформацію» встановлені загальні правові основи одержання, використання, поширення та зберігання інформації, закріплені права осіб на інформацію в усіх сферах суспільного і державного життя України.

2. Згідно з Законом України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» свобода слова й вільне вираження в друкованій формі своїх

поглядів і переконань гарантуються Конституцією України і відповідно до цього Закону означають право кожного громадянина вільно і незалежно шукати, одержувати, фіксувати, зберігати, використовувати та поширювати будь-яку інформацію за допомогою друкованих засобів масової інформації.

3. Закон України «Про телебачення і радіомовлення» регулює діяльність телерадіоорганізацій на території України, визначає правові, економічні, соціальні, організаційні умови їх функціонування, спрямовані на реалізацію свободи слова, прав громадян на отримання повної, достовірної та оперативної інформації, на відкрите і вільне обговорення суспільних питань.

4. Порядок використання й фінансування державних та недержавних засобів масової інформації по висвітленню діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування визначено Законом України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації».

5. Спеціальні норми державної підтримки засобів масової інформації та соціального захисту журналістів містить Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», які застосовуються до всіх засобів масової інформації незалежно від їх ідеологічного й політичного спрямування.

На реалізацію цих Законів прийняті Укази Президента України та постанови Кабінету Міністрів України. Зокрема:

1. Указ Президента України від 16. 04.97р. № 332/97 «Про державну економічну підтримку вітчизняних друкованих засобів масової інформації», відповідно до якого надається державна економічна підтримка вітчизняним друкованим засобам масової інформації шляхом регулювання тарифів на поліграфічні послуги щодо друкування, транспортних перевезень та розповсюдження їх продукції.

2. Указ Президента України від 09.12.2000р. № 1323/2000 «Про додаткові заходи щодо безперешкодної діяльності засобів масової інформації, дальшого утвердження свободи слова в Україні», у якому визнано за необхідне здійснити

додаткові заходи щодо усунення обмежень, які перешкоджають зміцненню й розвитку інформаційної галузі, її інфраструктури, надання реальної підтримки діяльності журналістів та забезпечення особливих норм їх захисту.

3. Указ Президента України від 03.04.2001р. № 230/2001 «Про Раду з питань інформаційної політики при Президентові України», згідно з яким утворено Раду з питань інформаційної політики при Президентові України як консультативно-дорадчий орган, який очолює Президент України, з метою повнішого забезпечення права громадян на інформацію, поліпшення координації діяльності органів державної влади у процесі розроблення і реалізації державної інформаційної політики.

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.03.99р. № 377 «Про реалізацію статей 14 і 16 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», у якій визначено порядок оплати праці журналістів державних і комунальних засобів масової інформації, порядок обчислення стажу роботи для встановлення щомісячної надбавки за вислугу років і призначення пенсій журналістів державних і комунальних засобів масової та затверджено перелік посад журналістів державних і комунальних засобів масової інформації, які прирівнюються до посад керівних працівників, спеціалістів апарату відповідного органу державної влади та органу місцевого самоврядування.

5. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2001 року № 447-р «Про стан виконання Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», указів Президента України, інших нормативно-правових актів, спрямованих на створення умов для безперешкодної діяльності вітчизняних журналістів, підвищення їх соціального та правового захисту», прийняте з метою розвитку нормативно-правової бази для сприяння діяльності вітчизняних засобів масової інформації та створення умов для безперешкодної діяльності вітчизняних засобів масової інформації, журналістів шляхом окреслення завдань перед органами виконавчої влади щодо розробки і внесення необхідних змін до

чинного законодавства.

Підсумовуючи наведене, слід зазначити, що нинішній стан реалізації конституційних положень щодо свободи слова та діяльності засобів масової інформації забезпечується розвиненою нормативно-правовою базою.

Водночас, частина законодавчої бази містить певні неузгодженості й протиріччя та потребує уточнення. Значний масив норм щодо інформації розміщено в кодифікованому законодавстві, зокрема, в цивільному, адміністративному, трудовому, кримінальному, що ускладнює їх пошук, аналіз та узгодження для практичного застосування.

Одним із шляхів подолання проблем регулювання суспільних інформаційних відносин є їх упорядкування на рівні законодавства.

Протягом десяти років науковці у сфері журналістикознавства та юриспруденції працюють над створенням Інформаційного кодексу України. За цей час неодноразово переносилися строки виконання, у визначених Урядом органах державної влади перепризначалися нові відповідальні за розробку, але навіть проект документу, не кажучи вже про сам Інформаційний кодекс так і не з'явився. Дослідник В. Опришко зазначив, що «підготовка проектів кодексів – надзвичайно важлива і складна справа. Тут необхідно надавати пріоритет загальносуспільним та загальнодержавним, а не галузевим інтересам чи інтересам якихось наукових шкіл, амбіціям окремих вчених або політиків» [2, с. 28].

Нині в Україні існує декілька наукових концепцій щодо кодифікації інформаційного законодавства [1]:

- проект Інформаційного кодексу України (розробник: Державний комітет телебачення та радіомовлення України за участю представників інших міністерств та комітетів);

- проект модельного Інформаційного кодексу (О. Баранов, І. Жиляєв, М. Родіонов та інш.);

- проект Кодексу України про інформацію (розробники НДЦПІ АПрН України: М. Швець, В. Цимбалюк, В. Брижко та інші).

Побудова інформаційного суспільства і забезпечення інформаційної безпеки України, формування та регламентація державою обов'язків та відповідальності всіх суб'єктів інформаційних відносин потребують подальшого закріплення в нормативних актах.

Враховуючи наведене, важливо усвідомлювати, що законодавство України у цій сфері сьогодні ще не є ідеальним і потрібні зусилля законодавців для його подальшого вдосконалення заради оптимізації процесу формування, функціонування та захисту інформаційного простору України.

Література:

1. Максименко Ю.Є. Щодо структури інформаційного кодексу України.
URL: <http://goal-int.org/shhodo-strukturi-informacijnogo-kodeksu-ukraini/>
2. Опришко В.Ф. Загальнотеоретичні та практичні проблеми систематизації законодавства України. Право України. 1999. № 12. С. 5-30.

**МОЛОДІЖНА ПРОБЛЕМАТИКА В ГАЗЕТІ
«ВЕЧЕРНИЙ НИКОЛАЕВ»**

Анастасія Борозняк,

спеціальність 061 «Журналістика»

Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини

ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Божко О.П., канд.пед.наук, доцент кафедри
права та соціально-поведінкових наук

Молодь завжди була, є й буде рушійною силою будь-якої країни, оскільки саме молоді люди здатні думати нестандартно, креативно, сміливо, їх більше, ніж кого-небудь іншого, приваблює щось нове, незвичайне. Вони спроможні на рішучі дії, які сприяють розвитку прогресу. Але як часто журналісти в публіцистичних регіональних матеріалах пишуть про молодь? Адже регіональні видання покликані висвітлювати насамперед увесь спектр соціальних проблем Миколаївщини й молодіжну проблематику зокрема.[2]

Питання молодіжної проблематики перебуває в полі зору вітчизняних науковців (О. Вишняк, І. Лукінов, Ю. Пахомов, О. Якубай ін.). Зокрема, І. Лукінов, Ю. Пахомов досліджують економічні проблеми молоді. Теми побуту та дозвілля молоді вивчає О. Вишняк, праці О. Якуби присвячено професійному становленню молодого спеціаліста. [1] Але молодіжна проблематика в сучасних газетних виданнях Миколаївщини лишається нерозробленою темою, що й зумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження – проаналізувати контент газети «Вечерний Николаев» щодо висвітлення молодіжної проблематики та встановити найбільш актуальні теми.

Матеріалами слугували публікації газети «Вечерний Николаев» (ВН. №№ 1–17 з 03.01.2019 до 28.02.2019). Здійснений аналіз засвідчив, що

молодіжній проблематиці приділено недостатньо уваги від миколаївських журналістів. Так, із 512 публікацій лише 13 присвячено названій темі, що становить лише 2,5%. Така ситуація не є задовільною, оскільки отримані дані є промовистими: у нашому регіоні спостерігаємо істотний «інформаційний вакуум» щодо молодіжної проблематики.

Молодіжна проблематика в аналізованому контенті має такі (хоч і досить обмежені) напрями: молодіжна кримінальна тематика та сімейні проблеми; молодь і освіта; молодь і спорт.

Найбільшу частину з них присвячено висвітленню проблем, пов'язаних із правопорушеннями (6 публікацій із 13), що становить 35% від загальної кількості аналізованих матеріалів. Наприклад, цетакі статті, як «Мама забороняла дочці вмикати світло тагарячу воду», «На вулиці посеред дня викрали людину», «Експібіціоніст з ножем», «Миколаївський хакер «наслідив» по всій Україні» тощо.

На другому місці за частотністю публікацій у газеті «Вечерний Николаев» – статті, що інформують миколаївців про актуальні події, що стосуються студентства школярства (5 публікацій із 13), що становить 29% від загальної кількості. Наведемо деякі заголовки таких публіцистичних матеріалів, що передають теми повідомлень: «Британська телерадіомовна корпорація ВВС запросила студентів ЧНУ ім. Петра Могили на запис політичного ток-шоув Лондон», «Миколаївську морську школу поділили».

Позитивно оцінюємо той факт, що серед публікацій є статті, написані студентами. Ідеться про інтерв'ю, яке студенти ММІРЛ «Україна» записали із Любов'ю Степанівною Спанатій – автором унікального словника українських говірок «Говірки Бузько-Інгульського межиріччя»(ВН. №15 від 21.02.2019).

Також у контенті названої вище газети виявлено статті про спортивне життя молоді та її масштабні перемоги (2 публікації з 13), тобто на тему молодіжного спорту відведено 12% матеріалів. Автори інформують миколаївців про досягнення в плаванні, легкій атлетиці. А у ВН №4 за

15.02.2019 розміщено актуальну інформацію про молоду спортсменку, кандидата в майстри спорту Олену Вайло, яка з десяти років захоплюється гирьовим спортом. Ця дівчина за шість років завоювала 24 медалі, із яких 9 –на чемпіонатах України. Така інформація є значущою та позитивною.

Звертаємо увагу також на той факт, що, попри існування таких серйозних соціальних проблем, як відчутна матеріальна нерівність серед молоді, складності із працевлаштуванням, недостатні соціальний захист і підтримка обдарованої молоді, неможливість розв'язати житлове питання на цей час і його безперспективність навіть у майбутньому (за даними соціологічних досліджень [3], 90% молодих людей проживають разом із батьками), і багато інших, зазначені питання в газеті «Вечерний Николаев» не знайшли ніякого висвітлення.

Отже, доходимо висновку, що молодіжну проблематику в регіональному виданні «Вечерний Николаев» висвітлено далеко не повною мірою. Пропонованих статей недостатньо для отримання вичерпної актуальної інформації про насичене життя молоді, її злободенні проблеми та шляхи їх розв'язання. До того ж наявні матеріали є переважно негативними, оскільки їх сконцентровано навколо проблем молодіжного криміналу й життєвих негараздів. А це, як відомо, дестабілізує психоемоційний стан читача, створює напружену атмосферу.

Матеріали для дослідження:

1. ВН – Вечерний Николаев: міська газета, періодичне видання. №№1–17. 2019 р.

Література:

1. Молодіжна проблематика у вітчизняній соціології. URL: <http://textbooks.net.ua/content/view/5353/46/>. (дата звернення: 10.04.2019).
2. Молодіжне питання як складова соціальної проблематики. URL: https://knowledge.allbest.ru/journalism/3c0a65625a2ac79a5c43b88421316d26_0.html. (дата звернення: 10.04.2019).
3. Молодіжні проблеми: професійне та економічне самовизначення молоді. URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/sociology/30086/>. (дата звернення: 10.04.2019).

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ІКТ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З КОМП'ЮТЕРНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ

Олександр Братченко,

спеціальність 123 «Комп'ютерна інженерія»

Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини

ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Завгородній А.В., канд. фіз.-мат. наук, завідувач кафедри економіки та інформаційних технологій

Хмарні технології – найбільш перспективний на сьогодні напрям розвитку мобільних ІКТ [3], які передбачають доступ окремих користувачів до великого масиву легкодоступних віртуальних ресурсів (апаратних, програмних платформ та послуг) не залежно від пристрою, що використовується для доступу [2].

Використання хмарних ІКТ надає можливість технологічно інтегрувати в навчальному процесі засоби електронного, дистанційного та мобільного навчання, поєднати їх із засобами та методами традиційного навчання для забезпечення ефективного впровадження технологій комбінованого навчання [1].

Рис. 1. Задачі організації навчання, що вирішуються за допомогою хмарних ІКТ

В умовах комбінованого навчання за допомогою хмарних технологій стає природною організація спільної навчальної діяльності, що відіграє ключову роль у підготовці майбутніх фахівців з комп'ютерної інженерії.

У зв'язку з тим, що при вивченні дисциплін циклу професійної та практичної підготовки тенденції розвитку ІКТ є також об'єктом вивчення, а формування інформатичних компетентностей – метою навчання, використання хмарних технологій впливає на цільовий, змістовий і технологічний компоненти методичної системи навчання (рис. 2).

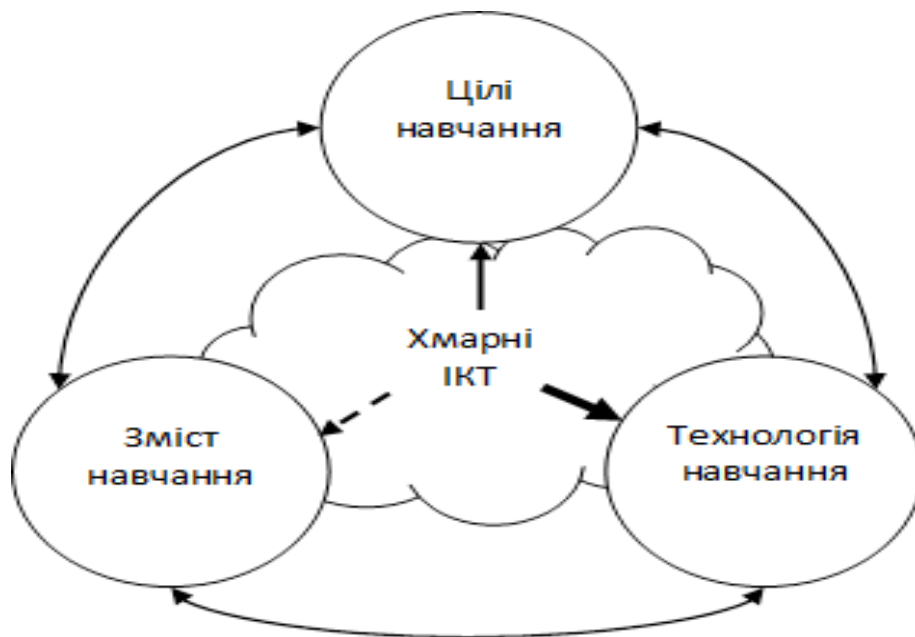

Рис. 2. Місце хмарних ІКТ у методичній системі навчання фахівців з програмної інженерії

Цілі навчання включають систему знань, умінь і навичок, що формуються відповідно до компетентісної моделі спеціаліста та державних освітніх стандартів. Цілі навчання фахівців з комп'ютерної інженерії повинні враховувати необхідність формування в студентів навичок використання методів аналізу та проектування, оцінки вартості, тестування, верифікації, супроводження хмароорієнтованого програмного забезпечення.

Цілі навчання безпосередньо впливають на зміст навчання, добір методів та засобів його реалізації. Здійснюючи суттєвий вплив на засоби навчання, хмарні технології впливають і на інші компоненти технологічної підсистеми методичної системи – на методи та форми організації навчання.

Взаємодія суб'єктів навчального процесу здійснюється з використанням хмарних ІКТ, що утворюють комунікативне середовище, спільний простір для розробки й тестування програмного забезпечення, планування та реалізації іншої навчальної діяльності.

Таким чином, визначивши вплив хмарних технологій на цілі, зміст, методи, засоби та форм організації навчання, виділяються основні риси методичної системи навчання фахівців з комп'ютерної інженерії:

- найбільший вплив хмарні технології здійснюють на технологічну складову методичної системи, але в той же час їх розвиток впливає на цілі та зміст підготовки майбутніх фахівців;

- сприяючи підвищенню гнучкості, відкритості та мобільності навчального процесу, стабілізуючи технологічну складову, а також активізуючи самостійну навчально-пізнавальну діяльність, використання хмарних технологій сприятиме фундаменталізації підготовки майбутніх ІТ-фахівців.

Література

1. Коваль М.В., Стрюк А.М. Аналіз доцільності використання хмарних технологій у комбінованому навчанні магістрів з програмної інженерії. *Теорія та методика електронного навчання*: збірник наукових праць. Вип. IV. Кривий Ріг: Видавничий відділ КМІ, 2013. С. 134-139.

5. Облачные технологии и образование / Сейдаметова З.С., Аблялимова Э.И., Меджитова Л.М. Сейтвелиева С.Н., Темненко В.А. Симферополь: «ДИАЙПИ», 2012. 204 с.

6. Ткачук В.В. Хмарні обчислення як основа мобільного навчання. *Хмарні технології в освіті*: матеріали Всеукраїнського науково-методичного Інтернет-семінару (Кривий Ріг – Київ – Черкаси – Харків, 21 грудня 2012 р.). Кривий Ріг: Видавничий відділ КМІ, 2012. С. 54.

ІНТЕРВ'Ю ЯК СПОСІБ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ

Вадим Буймер,

спеціальність 061 «Журналістика»

Миколаївського коледжу ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Кандюк-Лебідь С.В., викладач циклової комісії права та соціально-інформаційних технологій

Інтерв'ю (у першому значенні терміну) – це головний метод отримання фактів, сутність якого полягає в здобутті новин і повідомлень завдяки усному спілкуванню суб'єкта (кореспондента) з об'єктом (політичним діячем,

науковцем, спортсменом, артистом тощо) [1].

Інтерв'ю (у другому значенні терміну) – це журналістський жанр, що представляє суспільно вагому інформацію у вигляді відповідей особи на запитання журналіста у формах розгорненого діалогу з аудиторією (численні ток-шоу, «прямі лінії», опитування тощо) [2].

За ступенем стандартизації виділяються три основних види інтерв'ю як методу [4]:

<i>Вид інтерв'ю</i>	<i>Переваги</i>	<i>Недоліки</i>
стандартизоване (формалізоване) інтерв'ю, в якому формулювання запитань та їхня послідовність визначаються заздалегідь	більша порівняльність отриманих даних; найбільша надійність; помилки у формулюванні запитань зведені до мінімуму; з успіхом може використовуватися навіть інтерв'юером невисокої кваліфікації	Недоліки такого інтерв'ю: дещо «формальний» характер опитування
напівстандартизоване (сфокусоване) інтерв'ю, в якому є всі необхідні та можливі запитання	можливість стандартизації змісту запитань; найбільша обґрунтованість, оскільки за формою наближається до звичайної бесіди; гнучкість дає змогу пристосовувати його до тієї чи іншої конкретної ситуації; можливість отримання більш глибокої інформації	часом важко зіставити отримані дані внаслідок варіацій або навіть помилок у формулюванні запитань та їхній послідовності
нестандартизоване інтерв'ю, де інтерв'юер керується лише загальним планом опитування, формулює запитання відповідно до конкретної ситуації	можливість заміни незрозумілих для респондентів термінів еквівалентними словами; зумовлює більш природні відповіді респондентів; гнучкість дозволяє пристосувати його до вимог певної індивідуальної ситуації; можливість отримати більш глибоку інформацію; є незамінним на етапі ознайомлення з проблематикою дослідження; часто використовується для доповнення та контролю даних, отриманих за допомогою інших методів	складність під час зіставлення отриманих даних; можливе спотворення результатів через нещирість або (не)свідомі мотиваційні викривлення і, як наслідок, зниження надійності та достовірності отриманої інформації.

Від способу спілкування і форми викладу журналістом розмови, яка відбулася виділяють: інтерв'ю-повідомлення, інтерв'ю-зарисовку, інтерв'ю-

роздум, інтерв'ю-анкетування (опитування) й конфронтаційне інтерв'ю (дебати, дискусії) [5].

Серед численних видів інтерв'ю найбільшим іміджеутворюючим потенціалом наділені види інтерв'ю, що відрізняються такою формою організації [3]:

- прес-конференція – інтерв'ю, при якому журналістів запрошують на зустріч з персоною, джерелом інформації, в певний час і місце з конкретних приводів з метою поширення, роз'яснення або спростування будь-якої інформації;

- брифінги – плановий захід, який проводиться з регулярною періодичністю і присвячується поширенню поточної інформації про діяльність;

- круглий стіл – журналіст веде розмову не з одним, а з декількома учасниками. Тут функції інтерв'юера ширші: у його задачі входить ще й керування бесідою («Подвійний доказ», «Я так думаю»).

- інтерв'ю по телефону – цілком самостійний формат, який використовуються в теле- і радіоефірі для актуальних включень, коли необхідна інформація з місця подій. Його перевага – фактор часу.

- інтерв'ю, проведені за допомогою різних сервісів Інтернету (електронна пошта, форуми, чати), перевагами яких є економія часу та коштів.

Вдало виконане і підготовлене інтерв'ю може стати більш ефективною рекламою, ніж звичайна рекламна або інформаційна стаття. У зв'язку з цим в якості окремого виду інтерв'ю виділяється рекламне або іміджеве інтерв'ю – «жанр іміджевої реклами, що розповідає про об'єкт рекламування у формі запитань і відповідей» [6, с. 228].

Іміджева комунікація – це взаємозв'язок між особистістю й суспільством, для обміну необхідною й достатньою інформацією, забезпечення взаєморозуміння та взаємодії. Відмінна риса рекламного (іміджевого) інтерв'ю від журналістського – відсутність полемічності. Тут питання націлені на конкретні відповіді; і питання, і відповіді повною мірою сприяють формуванню

оптимального комунікаційного середовища для базового суб'єкта PR.

Журналіст, обробляючи матеріал інтерв'ю, також може впливати на формування іміджу інтерв'ююваного. Вербальний (мовний) імідж особистості і зміст інтерв'ю взаємопов'язані і взаємозалежні.

На формування мовного іміджу впливають два види факторів:

- фактори, що залежать від особливостей самої особистості (особистісні характеристики, загальні та приватні цілі й завдання, соціально-фізіологічні особливості);

- фактори, що формуються під впливом вимог соціуму (соціальні фактори, цільова аудиторія, національні та державні особливості і традиції).

Суспільство, в якому ми живемо, проголосило інформацію головною цінністю, сировиною, товаром, стимулятором творчої активності, а тому необхідним атрибутом життя кожної особистості.

У цьому зв'язку природним продуктом обробки великого обсягу інформації і виразником вимоги суспільної свідомості стає імідж як уявлення себе суспільству в тому чи іншому вигляді.

Література:

1. Назаренко Г.І. Інформаційні жанри журналістики: Навчальний посібник. Ч. 1. Київ: НАУ, 2010.
2. Михайлин І.Л. Основи журналістики Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011.
3. Лукина М.М. Технология интервью. URL: <http://evartist.narod.ru/text5/36.htm>
4. Интервью / Энциклопедия. URL: <http://www.lomonosov-fund.ru/enc/ru/encyclopedia:0127992>
5. Афанасьева К. О. Интерв'ю як об'єкт співавторства. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1517>
6. Ученова В.В. Беседы о журналистике. М.: Молодая гвардия, 1985.

ГАЗЕТНИЙ ЗАГОЛОВОК У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ: ВИДИ Й ФУНКЦІЇ

Катерина Варшавська,

спеціальність 061 «Журналістика»

Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини

ВНЗ «Університет «Україна»

Науковий керівник – Божко О.П., канд.пед.наук, доцент кафедри права та соціально-поведінкових наук

Робота над заголовком надає широке поле для творчості журналіста. Здебільшого заголовок справляє вирішальний вплив на сприйняття всього тексту. Часто лише завдяки одному цікавому або сенсаційному заголовку люди купують газету чи журнал. У наш час дуже важко знайти ту інформацію, яку хочеться прочитати, побачивши лише заголовок статті, тексту, замітки, інтерв'ю.

Як відомо, журналістські тексти дуже різноманітні. Вони відрізняються один від одного не лише тематикою, але й способом зображення дійсності, жанровими характеристиками, складністю змісту. [3] Природно, що це не може не знаходити свого зображення в заголовках до різного роду текстів.

Заголовки, що існують в сучасній пресі, можна диференціювати за різними критеріями. Такий розподіл допомагає більш осмислено «працювати» з заголовками, особливо журналістам-початківцям. Традиційно умовно розподіляють заголовки на три типи, виходячи з такої підстави, як ступінь їхньої складності. [2]

1. **«Простий» заголовок.** Він, як правило, складається з одного речення, що має в собі якусь закінчену думку. Він може бути за характером не тільки ствердною, але й питальним: *Погоревшую на взятке подсудную чиновницу от должности не отстраняли* («Николаевские новости», 04.02.2019). *В Южноукраїнську відбулося засідання координаційного комітету сприяння зайнятості населення* («Микола. NET». 21.12.2018).

2. **«Ускладнений» заголовок.** Такий заголовок відрізняється від «простого» тим, що «формується» з кількох самостійних, логічно завершених частин, які мають якусь закінчену думку, твердження або окреме питання,

важливе для розуміння суті даного матеріалу. Наприклад: «*И никто не погиб*»: Сенкевич признал, что полгода без него Николаев жил нормально («Николаевские новости», 21.12.2018). «*Сорочку матери вышила мени*»: первомайчанки вышивают сорочки с генетичним кодом роду («Микола. NET», 21.12.2018).

3. «**Заголовний комплекс**». Нині, готуючи більш-менш складні матеріали, журналісти досить охоче використовують так звані «заголовні комплекси». До їхнього складу входять основний заголовок і підзаголовки (додаткові заголовки) різних складності й призначення. Наприклад: *Настоящее чудо: в Николаеве к пациентам областной детской больницы Дед Мороз постучал в окно. Помогли высотники и альпинисты* («НикВести», 20.12.2018).

Як бачимо, заголовок є головною тезою будь-якого матеріалу. Нам імпонує думка В. Зайцевої [1] щодо поліфункційності заголовка. Адже він здатен виконувати номінативну, комунікативну й рекламну функції.

Отже, за заголовком можна визначити концепцію видання, його спрямованість, можливу аудиторію. У ньому часто виражається авторська позиція. Добираючи заголовок, важливо пам'ятати про вмале поєднання основних ознак теми, жанру, ритму матеріалу, а також його подальше узгодження з підзаголовком як необхідним уточненням змісту. Заголовки різних рівнів є опорою для читача в розумінні змісту. Вони дають читачеві змогу прогнозувати зміст тексту й вибирати матеріал для читання.

Література

1. Зайцева В.В. Функції газетного заголовка. URL: http://www.ukrauka.com/SND/Philologia/8_zayceva9999%20v.doc.htm. (дата звернення: 07.04.2019).
2. Микитів Г.В., Попруга Т.В. Інтерпретація газетних заголовків у сучасному інформаційному просторі. URL: http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2010/fil_2010_1/233-237.pdf. (дата звернення: 16.04.2019).
3. Микитів Г.В., Жирівський М.Б. Особливості композиційно-графічного оформлення заголовків на шпальтах запорізької преси. URL: https://knowledge.allbest.ru/journalism/3c0b65625a3bd69a5c53b88421306d27_0.html#text. (дата звернення: 04.04.2019).

ЕТИКА РЕКЛАМИ СЬОГОДЕННЯ

Юлія Кускова,

спеціальність 061 «Журналістика»

Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини

ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Кандюк-Лебідь С.В., викладач кафедри права та соціально-поведінкових наук

Поняття «етика реклами» включає в себе дві категорії – етика і реклама, тому необхідно окреслити їх сутність. Етика визначається як філософська наука про мораль, з'ясовує місце моралі в системі суспільних взаємин, аналізує їх природу та обґрунтовує дотримання моральних принципів. А реклама – різновид прикладної масової комунікації, що поширюється ідентифікованим джерелом у певній формі за допомогою різних носіїв про товари/послуги/ідеї тощо, юридичні чи фізичні особи й спрямована на привертання уваги задля підтримки інтересу.

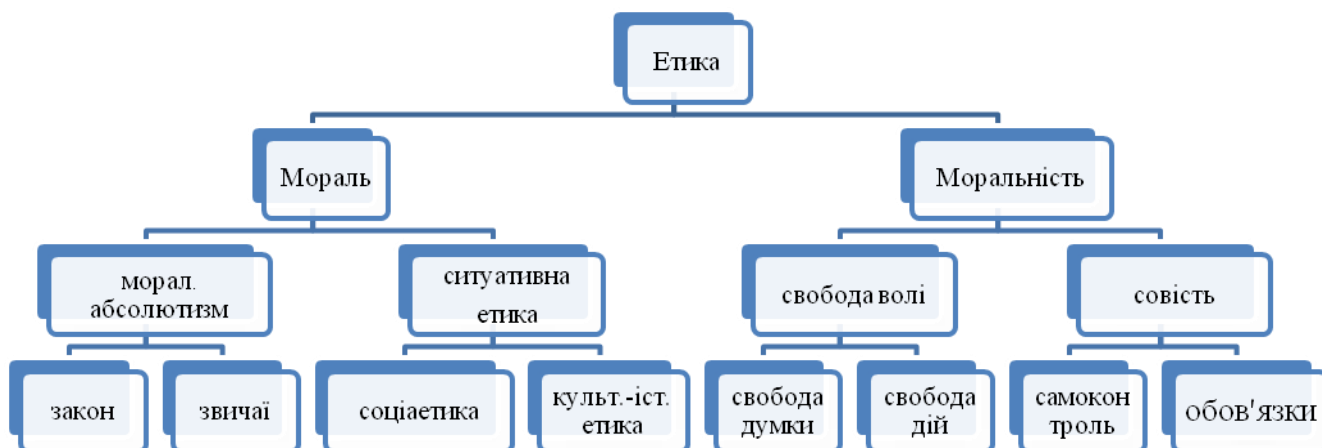

Рис. 1. Конкретизація категорій етики через визначення видових понять [1]

Етика реклами визначається як усе позитивне й правильне в процесі здійснення рекламної діяльності. Етичною вважається така рекламна діяльність, що відповідає не лише законодавству, а й моральним принципам

Поняття моралі й моральності мають різні відтінки. Мораль, як правило, передбачає наявність зовнішнього оцінювального суб'єкта (інших людей, громадськості тощо). Моральність значною мірою орієнтована на внутрішній

світ людини та її власні переконання. З цими категоріями етики співвідносяться категорії реклами моральна реклама і моральнісна реклама.

Моральна реклама – один із основних виявів моральної норми в соціальній комунікації, обов'язково повністю відповідає чинному законодавству, є певним взірцем поведінки, що відображає усталені потреби людських взаємин, передбачає дотримання кодексів професійної етики й особисту відповідальність.

Реклама, як комунікація, в Україні поділяється на:

- етнічноспрямовану – соціальна комунікація, що просуває товари, ідеї, послуги, використовуючи етнокультурні архетипи, міфологічну етносимволіку, етнічні мотиви, її рекламний креатив використовується здебільшого в рекламі національних торгових марок;

- спонукальну – соціальна комунікація, що виникає в умовах конкурентної боротьби за ринки збуту, коли компанія прагне створити сталий попит на певну марку товару; до цієї категорії належить переважна частина комерційної реклами;

- пряму – соціальна комунікація, яку можна спрямувати на конкретних осіб або конкретні ринки зі збереженням значно більшого контролю за нею, ніж це можливо при використанні інших засобів реклами, коли рекламодавець не знає, хто саме побачив, прочитав чи почув рекламне звернення; це індивідуальне спілкування рекламодавця з клієнтами на безконкурентній основі; антиподом прямої реклами є прихована реклама;

- добропорядну – соціальна комунікація, що не порушує права та інтереси суб'єктів підприємницької діяльності, не шкодить вільному розвитку ринку та здоровій конкуренції, не дискредитує підприємства, організації, фірми, не порушує норми етичного ведення бізнесу, не завдає шкоди учасникам рекламного процесу, не чинить морально-психологічний тиск чи не завдає збитків, як матеріальних, так і моральних;

- достовірну – соціальна комунікація, що не вводить в оману користувачів товарів, послуг, не є помилковою, спотвореною чи некоректною, не містить

неточних даних або плагіату, фальсифікацій, має вичерпну, точну, повну інформацію, що відповідає дійсності;

- порівняльну – може бути цілком етично коректною, загалом є більш інформативною й емоційно сугестивною, проте в разі порушення норм чесної конкуренції здатна викликати неправильні уявлення в споживача з приводу пропонованого товару або його виробника, тож її слід розглядати як недобросовісну, етично некоректну, більше того, подібна реклама буде вводити споживача в оману;

- приховану – здатна справляти на споживача неусвідомлюваний вплив і примушувати до певних вчинків, тобто на підсвідомість людини, і маніпулює поведінкою; передбачає розміщення рекламного матеріалу без рубрикації «Реклама» або «На правах реклами», чим мас-медіа порушують принцип відкритості інформації.

Будь-яка рекламна діяльність, що не співвідносна їх змісту, може бути розцінена як етична девіація.

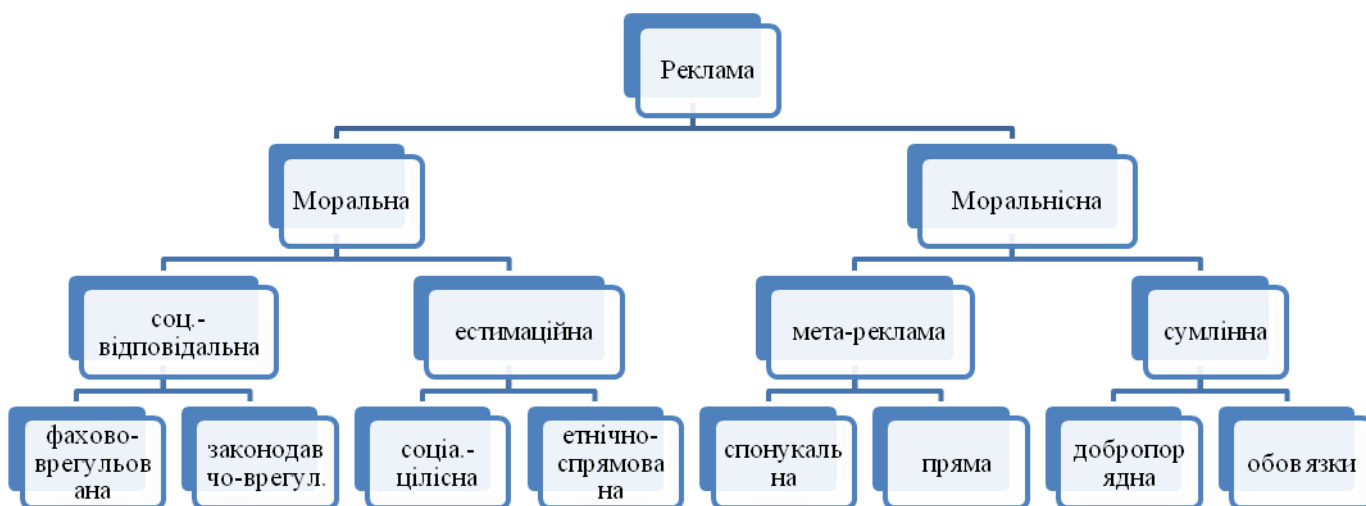

Рис. 2. Конкретизація категорій реклами через визначення видових понять [1]

Перспективними вважаємо подальші розвідки в цьому напрямі, зокрема дослідження візуально-мовного коду соціальної реклами.

Література:

1. Грицюта Н. М. Систематика етики реклами: естимакійна модель. *Наукові записки Інституту журналістики*: науковий збірник / за ред. В.В. Різуна; КНУ імені Тараса Шевченка. Київ, 2013. Т. 52. Лип.-верес. С. 42-49.

ІНФОРМАЦІЙНІ МОДЕЛІ ВПЛИВУ НА СВІДОМІСТЬ ЛЮДИНИ

Єлизавета Стахєєва,

спеціальність 061 «Журналістика»

Миколаївського коледжу ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Кандюк-Лебідь С.В. викладач циклової комісії права та соціально-інформаційних технологій

Актуальність теми зумовлена розвитком новітніх технологій, Інтернету та інших засобів передачі інформації. Інформаційний фактор посідає дедалі поважніше місце як у житті окремої людини, так і у функціонуванні соціуму загалом. Адже інформаційні засоби впливу на свідомість людини дозволяють досягти поставлених цілей без залучення значної кількості фінансових та людських ресурсів.

У сучасному світі вплив на масову свідомість здійснюється не лише за допомогою засобів масової інформації – друкованих чи електронних (ЗМІ), але і завдяки засобам масової комунікації (ЗМК), до яких належить кіноіндустрія, поліграфія, місця, де збирається велика кількість людей (стадіони, площі тощо) [3]. Саме тому й слід розрізняти ЗМІ та ЗМК. Якщо метою діяльності ЗМІ є доведення інформації до реципієнта завдяки широкомасштабній трансляції, що розрахована та велику аудиторію і здійснюється на постійній основі [3], то ЗМК передбачають дії, у яких беруть участь щонайменше два учасники, для кожного з яких комунікація є середовищем і механізмом інформаційного обміну. Відповідно, методи інформаційного впливу можна реалізувати за допомогою широкого спектру ЗМІ (ефірного аудіовізуального інформування; глобальної мережі Інтернету тощо) [3].

ЗМІ та ЗМК як засоби інформаційно-психологічного впливу можуть безпосередньо впливати на безпеку держави й цілеспрямовано використовуватись з метою створення реальної загрози її існуванню (трансформація життєвих установок, культурних цінностей, світогляду громадян даної держави) [3].

ЗМІ покликані об'єктивно висвітлювати дані щодо реального стану речей у державі та світі. Але, на превеликий жаль, вони нечасто працюють під цим

гаслом, а навпаки широко використовують засоби й прийоми маніпулювання інформацією, надаючи інформаційну підтримку тим чи іншим екстремістським, терористичним чи кримінальним угрупованням, поширюючи дезінформацію, завдаючи значних збитків національній безпеці держави [3]. Саме такі дії здійснюються нині як вітчизняними, так і зарубіжними ЗМІ, які санкціоновано (легально) або несанкціоновано (нелегально, напівлегально) функціонують на території нашої держави.

Свого часу було запропоновано термін «медіа-тероризм», який в широкому розумінні слід тлумачити як зловживання медіа-комунікативними процесами задля підриву знаково-символьної системи держави чи суспільства [2]. До цього варто додати, що зазвичай для медіа-терористів основною метою є знищення стратегічних положень, з якими пов'язаний смисл існування соціуму.

Наразі існує чимало класифікацій прийомів та засобів інформаційного впливу на реципієнта за допомогою засобів інформації та комунікації. Чи не вперше ці прийоми систематизував у 1939 році Інститут аналізу пропаганди, який на той час діяв у США, у книзі з іронічною назвою «Чудове мистецтво пропаганди», де описано сім таких типових прийомів.

1) Навіщування ярликів («Name-calling») – використання образливих метафор, епітетів, імен для позначення людини або групи людей, певного соціального явища з метою викликати до них негативне емоційне ставлення.

2) «Шипучі узагальнення» («Glittering Generalities») – популізм, підігрування смакам і вподобанням даної аудиторії; висвітлення або ж тільки негативних, або ж навпаки, тільки позитивних тверджень та фактів при одночасному замовчуванні протилежних [1].

3) Трансфер (Transfer) – перенос рис і характеристик добре відомих історичних персонажів або ситуацій на сучасних лідерів або ситуації залежно від потреб та характеру конкретної аудиторії.

4) Посилання на авторитетних для даної аудиторії людей («Testimonial») – використанні висловлювань відомих особистостей – політичних чи культурних діячів, керівників підприємств тощо, які користуються значним авторитетом

серед народних мас, або ж навпаки, викликають негативну реакцію на соціальну групи, на яку спрямовано інформаційно-психологічний вплив [1].

5) Апеляції до думки «простих людей» («Plain Folks»). Гра в протинародність.

6) «Пересмикування карт». Інформаційне шулерство («Card Stacking») – створення «фейкових» новин та фабрикація інформації базується на розповсюдженні неправдивої інформації стосовно певних подій, осіб чи явищ з метою введення в оману та маніпуляції свідомістю цільової групи.

7) Приєднання до більшості («Bandwagon») [4].

Література

1. Войтович Н.О., Кравець Р.К. Сучасна інформаційна війна: Росія проти України. *Обрії друкарства*. 2014. № 1 (3). С.69-78.

2. Ожеван М.А. Медіа-тероризм: тепер і в Україні? *Телекритика*. 2002.05.21. URL: <http://www.telekritika.ua/lyudi/2002-05-21/444>.

3. Сучасні технології маніпулювання свідомістю, ведення інформаційних війн і спеціальних інформаційних операцій: навчальний посібник / В. Петрик, В. Остроухов та ін. Київ, 2006. 196 с.

4. *The Fine Art of Propaganda: A Study of Father Coughlin's Speeches*. Edited by Alfred McClung Lee and Elizabeth Briant Lee. New York: Harcourt Brace and Company, 1939.

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУСПІЛЬСТВІ

Катерина Хабарова,

спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
Відокремлений підрозділ «Миколаївський факультет менеджменту і бізнесу
Київського університету культури»

Науковий керівник – Борко Т. М., канд. пед. наук, ст. викладач кафедри
інформаційної, бібліотечної та архівної справи ВП «МФ КНУКіМ»

Сьогодні особливого значення набуває масова комунікація, як відносно новий соціальний інститут, функція якого полягає у виробництві інформаційного продукту і поширенні знань. У цих процесах безперечно важливу роль відіграє бібліотека, яка організовує накопичення і передавання соціально важливої інформації у часі і просторі; її послугами одночасно може користуватися необмежена кількість людей. Завдяки реалізації притаманних їй функцій, бібліотека стає однією з найпродуктивніших масово-комунікаційних

структур, що надає широкі можливості звернення до колективної пам'яті людства. Бібліотека має свою масову аудиторію, яку становлять представники усіх соціальних груп і категорій суспільства, незалежно від вікових, національних і соціальних ознак, релігійних і політичних поглядів. Основою діяльності будь-якої бібліотеки є її документальний фонд (друковані, мультимедійні, електронні, віртуальні ресурси). Засобами і каналами підтримки комунікаційного середовища бібліотеки є відповідні технології і процеси, матеріально-технічний і кадровий ресурси. Варіативність каналів передання інформації уможлиблюється завдяки комунікативності бібліотеки, як відкритої системи [1, с. 220-221].

Підтримка освіти, популяризація ресурсів для самоосвіти, створення умов для навчання – пріоритетні напрямки діяльності усіх бібліотек по всьому світі. Традиційна місія діяльності бібліотек – поширення культури, забезпечення доступу до інформації – у сучасних умовах не втрачає значущості, однак в умовах глобальних суспільних змін набуває нових відтінків. Передусім це пов'язано зі стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій наприкінці ХХ–ХХІ ст., з упровадженням яких бібліотеки одночасно отримали можливість бути представленими у двох просторах – фізичному та віртуальному. Фізична бібліотека : сьогодні залишається місцем для зустрічей, простором для навчання, тощо. Складовими віртуального бібліотечного сервісу на допомогу освіті та самоосвіті є бібліографічні та комплексні інформаційні ресурси на сайтах бібліотек, доступ до електронних видань, он-лайнві довідкові послуги, реалізовані переважно за допомогою електронної пошти та різноманітних веб-форм, а також он-лайнві сервіси на сайтах популярних у молодіжному середовищі соціальних медіа[2, с.77-78].

Забезпечення онлайн-присутності здійснюється шляхом організації та підтримки віртуальних представництв, що складаються переважно з сайту, блогу, сторінки та/або групи у популярній серед користувачів соціальній мережі, каналу бібліотечного відео, фото-колекції, онлайн-презентації тощо [2, с.78].

Стрімкий розвиток електронних цифрових технологій значною мірою змінив напрямок діяльності бібліотек і радикально змінив погляди на бібліотеку в сучасному світі. Електронні масиви інформації стали одним з найважливіших компонентів бібліотечно-інформаційної системи. Огляд наявних електронних колекцій, доступних в інтернет-мережі, говорить про безперечну актуальність розвитку цього напрямку в сфері бібліотечної діяльності, що найбільшою мірою відбилося на створенні та популяризації електронних бібліотек (Electroniclibrary), як сукупності матеріалів, що зберігаються в електронній (цифровій) формі, доступ до яких здійснюється за допомогою комп'ютерної техніки[3, с. 71].

Переваги бездротових мереж в аспекті їх використання в бібліотеці сьогодні є очевидними. Технологія Wi-Fi стала невід'ємною частиною сучасного життя, а отже застосування такої технології в бібліотечній сфері дає відчутні результати, якість обслуговування читачів танавіть відвідуваність бібліотек значно підвищується[4, с. 259].

В умовах поширення й широкого впровадження в суспільну практику електронних технологій вимоги користувачів до бібліотечного обслуговування змінилися. Сучасна людина потребує оперативного доступу до різноманітних інформаційних джерел, зручних форматів користування інформацією, мобільності й гнучкості в обслуговуванні. Крім того в умовах стрімкого зростання обсягів продукуюваної інформації важливе значення набувають способи пошуку потрібної інформації та навігації інформаційними ресурсами [5, с.282-283].

Таким чином, сучасні бібліотеки не стоять осторонь, а розвиваються разом з інформаційно-технологічним прогресом. Використовуючи та впроваджуючи в свою роботу новітні технології, поступово переходячи від традиційного обслуговування та інформаційного забезпечення своїх користувачів (веб-сайти бібліотек, електронні книги, каталоги, архіви, використання мережі Інтернет, цифрування інформації).

Література

1. Кривецький О. П. Бібліотечна справа крізь призму масової інформації. Київ, 2016. С. 220-221.[1]
2. Кулик Є. В. Віртуальний простір бібліотеки як середовище освіти та самоосвіти юнацтва. Київ, 2015. С. 77-78. [2]
3. Копитко Т. Ю. Концептуальні засади створення та розвитку електронних бібліотек. Київ, 2015. С. 71.[3]
4. Гах І. П. Мультимедійні технології в бездротових бібліотечних мережах. Київ, 2017. С. 259.[4]
5. Шлапак Ю. С. Питання навігації інформаційними ресурсами бібліотеки в умовах поширення інтернет-технологій. Київ, 2017. С. 282-283.[5]

**ЦІЛІ І ЗАВДАННЯ ПОЛІТИКИ ЕФЕКТИВНОЇ КОМЕРЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Сергій Богуш,

спеціальність 073 «Менеджмент»

Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини

ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Домбровська Л.В., канд.екон.наук, доцент,
декан факультету економіки та інформаційних технологій

Комерційна діяльність, яка ґрунтується на засадах цілей та завдань збуту, повинна відповідати загальній бізнес-концепції підприємства та прийнятому курсу (орієнтиру) дій останнього. Більш того, комерційна діяльність підприємства повинна служити базою для розробки його постачальницької, виробничо-технологічної, інноваційної та фінансової політик.

На рис. 1. наведено дерево цілей і завдань з формування ефективної комерційної діяльності торговельного підприємства в ринкових умовах господарювання, які віддзеркалюють генеральну мету підприємства і служать гарантом її здійснення.

Генеральна мета торговельного підприємства нами деталізована трьома складовими, а саме: максимальна стійкість і ефективність функціонування; задоволення матеріальних і духовних потреб суспільства і задоволення матеріальних і духовних потреб безпосередньо керівництва підприємства, власника(ів) та персоналу.

У складі генеральної мети політики комерційної діяльності було виділено дві підцілі першого рівня: 1) зростання обсягів збуту і частки ринку; 2) забезпечення стабільного економічного становища підприємства, а також три підцілі другого рівня: 1) задоволення споживчого попиту; 2) досягнення переваг над конкурентами; 3) збереження частки ринку.

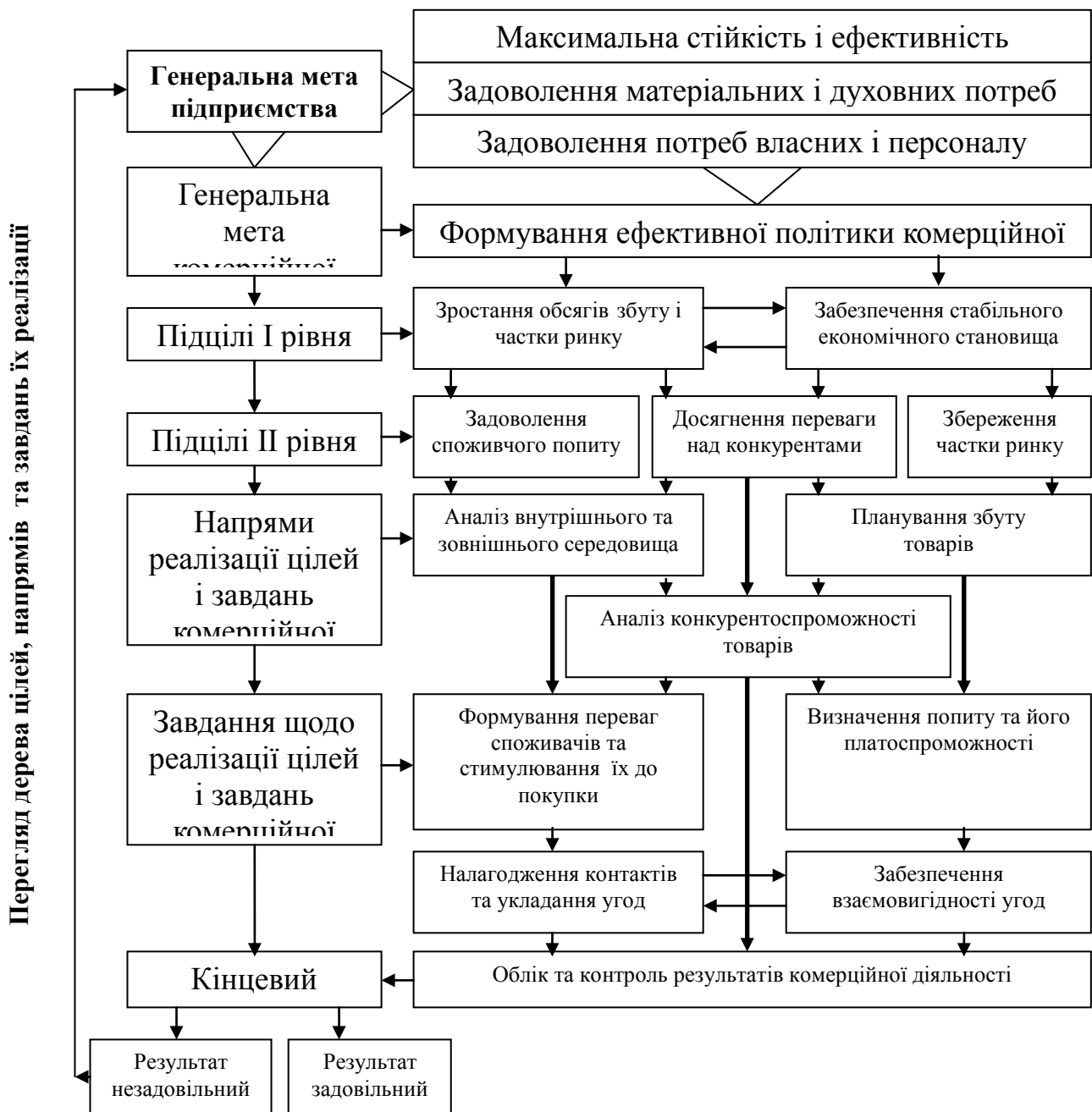

Рисунок 1. Дерево цілей і завдань політики ефективної комерційної діяльності торговельного підприємства

Перераховані цілі мають рівну значущість для комерційної діяльності підприємства і надалі конкретизуються напрямками їх вирішення, конкретними завданнями та підкріплюються контролем результатів формування політики комерційної діяльності. Отже, для того, щоб підприємство функціонувало успішно, необхідний постійний моніторинг його комерційної діяльності, який дозволить з'ясувати сильні та слабкі сторони, стійкість положення підприємства, ефективність його роботи.

Ефективність комерційної діяльності має свої види, які виокремлюються залежно від одержаних результатів (ефектів) (рис. 2). Щодо показників ефективності комерційної діяльності підприємства, то вони можуть бути інтегральними, узагальнюючими або специфічними.

Рисунок 2. Видові прояви ефективності комерційної діяльності торговельного підприємства

Інтегральний показник дає загальну оцінку результативності суб'єкта комерційної діяльності за певний період; узагальнюючі показники вимірюють ефективність виконання окремих видів діяльності: функціональної, господарської та соціальної; специфічні показники використовуються для всебічної оцінки рівня та динаміки ефективності окремих комерційних операцій, витрат, потужностей, устаткування, видів матеріальних ресурсів, тощо. Ці показники є також результативними, оскільки визначають співвідношення ефекту до витрат чи ресурсів, що його забезпечують.

МЕТОДИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Дмитро Боцул,

спеціальність 073 «Менеджмент»

Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини

ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Крамаренко І.С., канд. екон. наук, доцент,
декан факультету права та соціально-освітніх технологій

Ефективна система мотивації праці повинна відповідати стратегічним цілям підприємства і ситуації на ринку. Керівництву необхідно пристосовувати дану систему до зовнішніх умов, уявляти її недоліки і готуватися до їх нейтралізації. Загальна корпоративна стратегія визначає загальну спрямованість системи мотивації праці персоналу на забезпечення безперервності в залученні, мотивації і збереженні відповідальних і компетентних працівників, які необхідні для виконання місії та інших цілей організації. Крім того, стратегії мотивації праці повинні відповідати і підтримувати корпоративні цінності та переконання, виникати з ділових стратегій і цілей, які повинні бути пов'язані з ефективністю організації.

Основні завдання мотивації праці - формування в кожного співробітника розуміння сутності і значення мотивації в процесі праці; навчання персоналу і керівного складу психологічним основам внутріфірмового спілкування; формування в кожного керівника демократичних підходів до керування персоналом з використанням сучасних методів мотивації.

Ефективне управління мотивації праці передбачає виконання як загальних функцій управління: планування, організації, стимулювання, координації, обліку і контролю, так і специфічних функцій управління, таких як аналіз існуючої системи мотивації трудової діяльності персоналу, формування стратегії, цілей і принципів політики організації в області мотивації і стимулювання персоналу, планування змісту і структури системи мотивації праці, розвитку форм мотивації і стимулювання праці, управління матеріальною і нематеріальною винагородою, документаційне, інформаційне

та кадрове забезпечення системи мотивації та стимулювання персоналу, підтримання та моніторинг системи мотивації та стимулювання трудової діяльності персоналу.

Методи мотивації праці і трудової діяльності працівників поділяються на організаційно-адміністративні, економічні та соціально-психологічні. До організаційно-адміністративних методів відносять застосування трудового законодавства, накази, розпорядження та інші нормативні документи; дотримання правил внутрішнього розпорядку, розробку посадових інструкцій. Важливе місце відводиться атестації персоналу. Економічні методи спрямовані на матеріальне стимулювання колективу чи окремих працівників і включають в себе преміювання, участь в прибутку, бонуси, надбавки, одноразові виплати та додаткові пільги. Соціально-психологічні методи забезпечують мотивацію шляхом морального стимулювання працівників, участі в управлінні підприємством, через особистий приклад керівника, формальне та неформальне спілкування, професійне і кар'єрне зростання, справедливість оцінки керівником результатів праці підлеглого, соціальний розвиток колективу та формування корпоративної культури, збагачення змістовності праці та можливість новаторства, а також покращення естетичних умов праці і формування творчої атмосфери в колективі.

У кожному конкретному випадку керівники підприємств, робота яких базується на концепції мотиваційного управління, повинні знаходити найоптимальніші комбінації методів і інструментів, реалізація яких призведе до зростання рівня комфорту на робочому місці працівника, реалізації його ініціативи та творчих здібностей, зростання задоволеності від трудової діяльності. Керівникам необхідно усвідомити, що застосовувати методи мотивації необхідно комплексно, адже людина характеризується великою кількістю різноманітних мотивів і потреб. Неможливо застосовувати один з видів методів мотивації, необхідно розробити оптимальну систему заходів

підвищення трудової активності з використанням комплексно-цільового підходу.

Способи поліпшення мотивації праці прийнято ділити на матеріальні і нематеріальні.

Перший спосіб відображає роль мотиваційного механізму оплати праці в системі підвищення продуктивності праці. Він включає як елементи вдосконалення системи заробітної плати, надання можливості персоналу брати участь у власності і прибутку підприємства. Безумовно, мотиваційний механізм оплати праці є важливим, але постійне підвищення рівня оплати праці не сприяє як підтримці трудової активності на належному рівні, так і зростанню продуктивності праці. Застосування цього методу може бути корисним для досягнення короткочасних підйомів продуктивності праці [1].

Матеріальна мотивація включає: - заробітну платню; регулярні грошові премії з нагоди певних подій (ювілей служби, різноманітні державні та релігійні свята); нерегулярні грошові премії з нагоди певних подій у житті працівника (ювілей, народження дитини, певні досягнення у роботі); інші грошові виплати (відсотки від підписаних контрактів, гонорари).

Не менш важливою є нематеріальна (не фінансова) або непряма мотивація. До видів нематеріальної мотивації належать: подарунки; соціальний пакет; навчання; корпоративні святкування; відкритість і постійний діалог керівництва з персоналом; інші види мотивації.

Інший вид мотивації – це соціальні вигоди: безкоштовні медичні огляди; безкоштовний відпочинок під час відпустки; можливості для оздоровлення і заняття спортом.

Такий вид мотивації вимагає порівняно невисоких витрат протягом року на одного працівника, проте підвищує статус організації в очах персоналу, оскільки працівник бачить турботу про себе з боку керівництва. Крім того, такий вид додаткової мотивації, як медичний огляд дозволяє економити на лікарняних, а потім і на виплатах з інвалідності (уже на рівні держави).

На процес управління мотивації праці впливає цілий комплекс чинників, які, на наш погляд, необхідно диференціювати на дві групи: фактори, пов'язані з суб'єктом управління (комплекс зовнішніх чинників, що спонукають до діяльності на рівні держави, галузі, регіону, підприємства, що утворюють незалежні від об'єкта передумови його діяльності), і фактори, пов'язані з об'єктом управління - персоналом, що відображають ступінь усвідомлення, розуміння та оцінки працівниками ступеня своєї безпосередньої трудової участі в досягненні кінцевих результатів підприємства (складових структури самої особистості працівника - потреби, інтереси, цінності людини, пов'язані з ними та соціокультурним середовищем особливості трудової ментальності) [2].

Отже, існуючі сучасні методи мотивації, які використовуються в Україні, не відповідають вимогам працівників підприємства, а в більшості випадків навіть суперечать їм. На перший план висуваються матеріальні мотиви, які відіграють безумовно важливу роль у визначенні трудової поведінки робітників, однак це не означає, що нематеріальні мотиви і стимули є другорядними.

На поведінку людей в процесі діяльності все більший вплив справляє трудова мотивація, яка породжується самою роботою, тобто її змістом, умовами, організацією трудового процесу, режимом праці тощо. Кожна людина має потребу у змістовній, цікавій, корисній роботі, пристойних умовах праці. Вона прагне до визначеності перспектив свого зростання. Кваліфікований працівник відчуває самоповагу, самоствердження, коли результати його роботи оцінюються високо як ним самим, так і суспільством.

Література

1. Колот А.М. Мотивація персоналу: підручник. К.: КНЕУ, 2005. 337с.
2. Боровик М.В. Управління соціальним розвитком промислових підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.09.01 «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика», Харків: ХНЕУ.2005. 20с

МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЯМИ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО МАРКЕТИНГОВОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

Катерина Варшавська,

спеціальність 061 «Журналістика»

Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини

ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Сидорець Л.В., старший викладач кафедри підприємництва, управління і адміністрування.

На даному етапі розвитку країни сучасні підприємства функціонують в умовах високої динамічності зовнішнього середовища, тому для забезпечення своєї конкурентоспроможності вони мусять виявляти гнучкість, адаптуватися до постійних змін в макро-, мезо- та мікросередовищі. Здійснюючи свою діяльність в умовах стрімкого розвитку нових технологій, істотного зростання ролі інформації в усіх сферах суспільного життя, якісних і кількісних змін у конкурентному середовищі, підприємства мають забезпечувати систему ефективних комунікацій із зовнішнім середовищем. Найважливішим інструментом збереження та засобом зміцнення ринкових позицій підприємства є здійснення ним ефективної комунікаційної політики, основним елементом якої є маркетингові комунікації, їх формування та розвиток. Здійснення маркетингових комунікацій повинно відбуватися за чіткою програмою у відповідності до стратегії та цілей підприємства, його маркетингового плану. Використання підприємством інструментів комунікаційної політики при будь-якому ступені насиченості ринку здатне скорегувати поведінку господарюючих суб'єктів, посередників і споживачів та сприяти підвищенню ефективності його діяльності.

Серед наукових праць, що розглядають проблеми ефективності комунікацій та використання інформаційних технологій можна виділити такі напрямки – аналіз комунікацій за функціональними напрямками діяльності підприємства – маркетингові, зовнішньоекономічні, партнерські; аналіз комунікацій як взаємодію особистостей та колективів; інформаційні комунікації

за допомогою сучасних технологій; комунікації бізнес-процесів тощо. Але чітких визначень комунікаційного та інформаційного середовища підприємства для одержання результатів діяльності на основі стратегічних програм, планів, основних проєкцій діяльності підприємства майже не існує. На нашу думку прогалини між стратегічними цілями та діючими бізнес-процесами можуть бути заповнені за рахунок формування ефективного інформаційно-комунікаційного середовища. Такі дослідження повинні базуватись на чіткому понятійному апараті, що повинен бути сформованим як система визначень комунікативного, інформаційного, виробничого менеджменту з урахуванням особливостей розвитку галузі і підприємства, а також сучасних управлінських та інформаційних технологій [1].

Інформаційно-комунікаційне середовище підприємства визначає комунікаційні зв'язки, час, місце, використання в бізнес-процесах, інформаційні зв'язки, типи інформації, її кількість, джерела, способи формування, обробки, пошуку, передавання, одержання. [2].

Діяльність підприємства повинна базуватись на їх здатності генерувати потоки інформації і знань протягом короткого часу та можливість обробляти замовлення на продукцію через віртуальну мережу. Доцільно спочатку розділити інформаційне середовище підприємства і комунікаційне, а потім сформувати синергетичну модель «комунікації-інформація», що дасть можливість посилити ефективність комунікацій за рахунок інформаційної складової. Тобто, інформаційне середовище повинно включати в себе активну складову – комунікації та пасивну – можливість зберігання інформації. Зменшення рівня достовірності та актуальності інформації в процесі комунікацій та з часом може бути компенсовано можливістю постійного оновлення інформації в банку даних і знань, а також за допомогою процедур уточнення та нагадування інформації. Побудова оптимального комунікаційного середовища повинна бути націлена на створення віртуального простору, набуття відповідних знань із опрацювання замовлень в мережі, створення локальних віртуальних мереж, застосування інформаційних технологій, тощо. Такі заходи

дозволять уникнути дублювання управлінської інформації, виявити і усунути різні джерела перешкод під час транзакцій, застосовувати системний підхід до управління більш ефективно [3].

Маркетингові процеси передбачають комунікації, що націлені на одержання інформації від споживача, оцінки корисності продукції, одержання зворотного зв'язку. Управлінські процеси також активно насичені інформацією і аналогічно з маркетинговими передбачають високий рівень креативності, гнучкості та адаптивності щодо конкретних ситуацій внутрішнього та зовнішнього середовища.

Таким чином, комплекс маркетингових комунікацій підприємства повинен базуватись на інтеграції комунікацій всередині підприємства (між підрозділами) для розуміння цілей кожного підрозділу та їх реалізації для одержання споживчих якостей в товарі або при наданні послуг; ефективних комунікацій з різними цільовими групами споживачів, відповідно до груп доповнюючи товарів та послуг; електронні зовнішні та внутрішні комунікації повинні бути сформовані відповідно до поведінки споживачів та бізнес-процесів, які супроводжуються за допомогою інструментів інформаційного середовища. В плані подальших досліджень – аналіз можливостей оптимізації маркетингових комунікацій в інформаційному суспільстві.

Література:

1. Романенко О.О. Інтегровані маркетингові комунікації: сутність, характеристика та особливості формування. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2003. № 1. С. 187-196.
2. Хмарська І.А. Сутність та значення комплексу маркетингових комунікацій підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 6. Т. 2. С. 114-118.
3. Швидка О.Б. Еволюція комунікаційного середовища як чинник розвитку інформаційного суспільства. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2010. Вип. 29. С. 50-58.

ФАКТОРИ ТА РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ДОХІДНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Єлизавета Вдовиченко,

спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Миколаївський коледж ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Домбровська Л.В., канд.екон.наук, доцент,
декан факультету економіки та інформаційних технологій

Управління дохідністю належить до однієї з основних цілей функціонування банків на сучасному етапі. Саме дохідність є одним із головних індикаторів вдалого та результативного менеджменту. Цілі управління дохідністю обумовлені основним завданням функціонування банку як фінансового посередника, який здійснює традиційні і нетрадиційні банківські операції і послуги з метою отримання доходу та прибутку із врахуванням допустимого рівня ризику.

До стратегічних факторів, що повинні забезпечувати успіх банків і, зокрема, підвищення дохідності банківської діяльності, належать:

1. Раціональна структура комерційного банку.
2. Висока якість менеджменту і маркетингова активність.
3. Кадровий потенціал комерційного банку.
4. Мотивація праці банківського персоналу.

Відповідно, управління банківською діяльністю, включаючи управління дохідністю, складатиметься з довгострокових прогнозів та планів розвитку банку, які конкретизуються в дію за допомогою тактичних дій, тобто визначення поточних цілей та їх реалізації.

Прогнозний розмір доходів банку залежить від багатьох чинників і визначається пріоритетами банків у таких напрямках діяльності:

- 1) забезпечення такого обсягу банківських продуктів і послуг, які відповідають потребам клієнтів і забезпечують отримання оптимально необхідного доходу;

2) розробка цінової політики і стратегії – повинна бути орієнтована на коротко- та довгострокові цілі установи. В контексті розробки стратегій управління дохідністю банків цінова політика є вагомим фактором залучення і запозичення фінансових ресурсів, встановлення ціноутворення за наданими послугами корпоративним і роздрібним клієнтам;

3) реалізація стратегічних позицій банку на ринку продуктової політики, що дозволить утримувати конкурентоспроможні позиції на ринку банківських послуг та впровадити новітні банківські продукти для клієнтів;

Рисунок 1. Модель впливу факторів та окремих стратегій банку та формування дохідності

4) розробка ресурсної політики (трудовими, матеріальними та фінансовими ресурсами) для стратегії управління дохідністю банків є основою

забезпеченості процесу управління як банком загалом, так і його дохідністю. Це є основою визначення стратегічних цілей і моделей їх реалізації та ґрунтується на ресурсній теорії: ресурси → можливості → переваги → стратегії;

5) у стратегії управління дохідністю банків невід'ємною ціллю є управління валовими доходами, які дозволяють регулювати процентні, комісійні та інші доходи;

6) однією із основних стратегій банку є використання перспектив дієвого та ефективного розміщення фінансових ресурсів, що дозволяє керівництву банку вкладення їх з метою отримання максимального доходу та прибутку;

7) необхідність забезпечення одержання доходу та прибутку не нижчих, ніж оптимально допустимі і необхідні для розвитку банку. Ця стратегія належить до довготермінових і визначає перспективи розвитку банку та дозволяє планувати діяльність на певний період (рис. 1).

У практиці роботи банківських установ є чималі резерви зростання доходів і прибутку. В сучасних умовах слід використовувати для збільшення доходів не лише традиційні шляхи, а й нові, що відкриті в процесі ринкових перетворень. Серед них пропонуємо такі: здійснення формування комерційного асортименту з урахуванням прибутковості продуктів; нова філософія взаємовідносин з об'єктами банківських послуг; оцінка та використання можливостей ризикової діяльності банків; інноваційна політика банків; оптимальні масштаби банків; оцінка та використання змін кон'юнктури ринку; акціонування; вдале розміщення фінансових ресурсів та інше.

Невід'ємною складовою підвищення дохідності банків є орієнтація управлінської ланки банку на розширення клієнтської бази. Для досягнення такої мети банки розробляють бізнес-стратегії, орієнтовані на певні групи клієнтів.

КОНКУРЕНТНА АНАЛІТИКА

Тетяна Височина,

спеціальність 075 «Маркетинг»,

Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини

ВНЗ «Університету «Україна»

Науковий керівник – Сидорець Л.В., старший викладач кафедри підприємництва, управління і адміністрування.

У системі практичного управління конкурентними перевагами підприємства особливий інтерес являє діагностика основних характеристик конкурентного середовища, факторів, які визначають її активність. Дані аналітичні процедури дають змогу оцінити шанси підприємства в конкретному цільовому сегменті й створюють умови для раціональнішого використання наявних ресурсів у процесі взаємодії з конкурентами. З практичної точки зору не менш важлива технологія вивчення діяльності власне конкурентів - основного елемента конкурентного середовища підприємства. Актуальність дослідження полягає у порівнянні методів систематизації аналітичних даних, їх переваг на недоліків, та пропозиції щодо усунення чи мінімізації шкідливих наслідків недоліків.

Під аналізом діяльності конкурентів розуміється постійно діюча система контролю й аналізу підприємств-конкурентів, метою якої є визначення їх позицій, виявлення сильних і слабких сторін їх діяльності, оцінка власних можливостей і на цій основі – розробка стратегії й тактики конкурентної поведінки на ринку [1]. В рамках конкурентного аналізу оцінюється конкурентоспроможність продукції, яка ґрунтується на дослідженні потреб споживачів і вимог ринку [3].

Метою проведення аналізу діяльності конкурентів є збирання й обробка інформації, необхідної для розробки стратегії розвитку підприємства [1].

Існує декілька основних підходів до конкурентного аналізу, серед яких:

1. Модель п'яти сил М. Портера дозволяє визначити найкращу відповідність між внутрішнім станом організації і дією сил у її зовнішньому

оточенні. Структура галузі має істотний вплив на формування правил конкурентної боротьби, а також потенційних стратегій фірми. Стан конкуренції в галузі залежить від п'яти конкурентних сил:

- Суперництво між продавцями усередині галузі.
- Фірми, що пропонують товари-замінники (субститути).
- Можливість появи нових конкурентів усередині галузі.
- Здатність постачальників сировини, матеріалів і комплектуючих, які використовуються фірмою, диктувати свої умови.
- Здатність споживачів продукції фірми диктувати свої умови [2].

Даний підхід полягає, у тому числі, у створенні карти стратегічних груп конкурентів. Він корисний, коли галузь складається з декількох груп конкурентів, кожна з яких займає чітко усвідомлювану покупцями, відмінну від інших позицію на ринку й має власні способи роботи з покупцями. Стратегічна група конкурентів – це певна кількість фірм, що є суперниками, у певній галузі та мають загальні риси.

Розробка карт стратегічних груп включає такі дії:

- 1) обрати розмірність – характеристики, що дозволяють диференціювати різні підприємства в галузі
- 2) на основі попереднього дослідження й аналізу класифікувати підприємства відповідно до заданих характеристик;
- 3) підприємства зі схожими характеристиками об'єднати в стратегічні групи.

В ідеальному випадку розмір кола, що зображує кожну групу, має бути прямо пропорційний обсягу продажу групи у відповідній сфері позиційної карти [1].

2. Таксономічний аналіз – один з методів оцінки конкурентоспроможності, який ґрунтується на порівнянні з еталоном. Він застосовується за проведення порівняльного аналізу в економіці, та дозволяє розширити можливості проведення різних зіставлень і вимірювань багатовимірних об'єктів. У даному підході застосовується метод оцінки

підприємств на основі порівняння відповідних груп коефіцієнтів, що характеризують фінансово-економічну й виробничо-господарську діяльність досліджуваних об'єктів з їх еталонними значеннями. У результаті розрахунків різномірні за сутністю показники групуються для визначення єдиного узагальнюючого значення необхідних ознак, що всебічно описують об'єкт дослідження [1].

Таблиця 1

Порівняння основних переваг методів конкурентного аналізу

Карта стратегічних груп конкурентів	Таксономічний аналіз
Спрощене та наочне відображення	Ускладнена та детальна аналітика
Порівняння конкурентів один з одним шляхом їх сегментації	Порівняння конкурентів з «еталоном»
Може надати результат в контексті порівняння та аналітики ринку загалом	Може надати результат щодо одного з суб'єктів конкуренції окремо від інших

Недоліками методу створення карти стратегічних груп конкурентів можна вважати неможливість розглянути компанію-конкурента окремо від конкурентного середовища. До недоліків таксономічного аналізу можливо віднести недостатню гнучкість, наочність результатів та відокремленість суб'єкта аналізу від картини ринка в цілому.

Таким чином, конкурентна ринкова ситуація через динамічний розвиток змушує підприємства систематично відслідковувати зміни, аналізувати їхню природу й динаміку. Тільки в такий спосіб підприємство може правильно оцінити можливості конкурентів і власні можливості, розробити оптимальну, з погляду прибутковості, маркетингову стратегію, спрямовану на створення й підтримку власних конкурентних переваг.

Література:

1. Управління конкурентоспроможністю підприємства: Підручник/ Ю.Б. Іванов, М.О. Кизим, О.М. Тищенко, О.Ю. Іванова, О.В. Ревенко, Т.М. Чечетова-Терашвілі. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2010. 320 с
2. Стратегічне управління: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Уклад.: А.П. Міщенко, В.О. Могилко, І.А. Дмитрієв, Р.В. Сагайдак-Нікітук, І.Ю. Шевченко, О.А. Яценко. Харків:ХНАДУ, 2016. 252 с.
3. Томчук В. В. Аналіз діяльності конкурентів. *Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.С. Гжицького*. 2011. № 1. С. 304-308.

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ НА СУЧАСНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Сергій Демус,

спеціальність 073 «Менеджмент»

Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини

ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Домбровська Л.В., канд.екон.наук, доцент,
декан факультету економіки та інформаційних технологій

Контрольна діяльність, що здійснюється на підприємстві, визначена організаційними правилами, які відповідним чином детально визначають: суб'єктів контролю, об'єкти контролює як контролює, де і коли повинен бути проведений контроль. Отже, можна говорити, що контрольна діяльність здійснюється конкретними особами за допомогою певних матеріальних засобів, і що процес контролю проводиться відповідно до правил і способів. Всі ці елементи як такі, що відокремлені в певний спосіб, дають змогу створити упорядковану систему. Ця система елементів для реалізації контрольних завдань визначається як «система контролю».

Реальне функціонування системи внутрішнього контролю створює умови для того, щоб відповідальні особи за управління підприємством отримували інформацію про потенційні загрози, що виникають чи з характеру проведених операцій, чи зі способу організації і управління підприємством. Необхідною умовою функціонування системи контролю є найбільш максимальна діяльність як людей, так і функціонування кожної необхідної складової цієї системи.

Внутрішній контроль підпорядкований цілям і прагненням керівництва підприємства, здійснює оцінку щодо виконання поставлених рішень. Звідси кожний процес управління можна представити як безперервний процес прийняття рішень і здійснення контролю за їх виконанням.

Отже, йде мова про кібернетичний¹ зворотний зв'язок між рішенням і контролем. Це підкреслює службову, але разом з тим активну роль контролю в системі управління підприємством.

До основних елементів системи та середовища контролю належать: люди, які наділені відповідною компетентністю та вмінням (людський фактор); контрольні норми; процедури контролю; організаційно-технічні засоби та інструменти контролю; зв'язки між окремими елементами системи контролю підприємства та різними видами контролю; система економічної інформації; система взаємної комунікації; зв'язки і контакти між системою контролю і складовими елементами організації.

Організаційну структуру системи внутрішнього контролю представлено на рис. 1.

Рисунок 1. Організаційна структура системи внутрішнього контролю

Діяльність підрозділів внутрішнього контролю характеризується наступними ознаками:

- профілактичний характер. Кінцевою метою контролю є прийняття керівництвом підприємства відповідних організаційних кроків, які б зробили

неможливим виникнення в майбутньому господарських порушень, які вже були виявлені в ході контролю;

- виконання її в плановому і систематизованому порядку фахівцями-контролерами;

- виконання важливої допоміжної ролі в управлінні підприємством, причому в ряді випадків завдання цієї форми контролю поширюється на проблеми координації інших підрозділів системи контролю на підприємстві;

- предметом контролю є документація суттєвої діяльності, яка здійснюється за допомогою інвентаризації, порівняння різних документів з фактичними станом і т.д.;

- результати праці контролерів знаходять своє відображення в акті чи довідці з контролю, у після контрольних висновках і розпорядженнях.

Отже, на основі вищевикладеного можемо зазначити, що контроль на підприємстві повинен мати суттєвий характер, який досліджує реальний стан прийнятих і реалізованих рішень. Таким чином, зазначені умови сприяють належній організації контролю, який може стати ефективним інструментом удосконалення сукупної діяльності підприємства.

Для того, щоб виконувати свої завдання підрозділ господарського контролю повинен охоплювати обіг усієї найважливішої інформації, яка пов'язана з діяльністю підприємства. По-іншому, має знати якнайбільше про підприємства, щоб своєчасно пропонувати керівництву питання і теми для здійснення контролю. Контролери за своєю сутністю є працівниками «особливої довіри», а тому повинні допускатися до всіх суттєвих справ підприємства. Тому, говорячи про контроль, про людей, які працюють в цих підрозділах, потрібно пам'ятати про потребу постійного інформування їх не тільки про поточні завдання підприємства і пріоритети, але також про перспективні плани та місію підприємства.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Олексій Ковальов,

спеціальність 073 «Менеджмент»

Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини

ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Домбровська Л.В., канд.екон.наук, доцент,
декан факультету економіки та інформаційних технологій

Конкурентоспроможність підприємства є визначальною характеристикою оцінки його діяльності в умовах ринкових стосунків, і визначається мірою реального або потенційного задоволення підприємством потреб споживачів порівняно з підприємствами-конкурентами, що діють на даному ринку, при цьому підприємством дотримуються умови ефективної господарської діяльності і її практичної прибуткової реалізації в умовах ринку.

Оцінка конкурентоспроможності підприємства полягає в розрахунку, інтерпретації і оцінці комплексу показників, що характеризують стан ринкового середовища і різні сторони діяльності підприємства, які формують його конкурентоспроможність. У системному вигляді теоретико-методологічний підхід до оцінки конкурентоспроможності підприємства представлено на рис. 1.

Конкурентоспроможність підприємства можна розглядати з різних позицій залежно від суб'єктів її оцінювання, яких можна виділити у чотири групи: підприємство-виробник продукції (власники, акціонери, менеджери, персонал); підприємства - конкуренти; підприємства - споживачі (переробники сировини); інвестори; держава. У кожного з них свої інтереси, мета та завдання щодо оцінки конкурентоспроможності підприємства. Отже, метою оцінки конкурентоспроможності є отримання достовірної інформації одного боку, для прийняття рішення (положення) на конкурентному зовнішніх користувачів інформації партнерства, кредитування, розвиток регіону, галузі.

Блок 1

Об'єкти оцінки КСП

- конкурентоспроможність продукції;
- потенціал підприємства (фінансовий, виробничий, трудовий, інноваційний, техніко-технологічний);
- організаційно-управлінські можливості;
- маркетинг;
- ринкова активність підприємства

Суб'єкти оцінки КСП

- підприємство-виробник продукції;
- підприємства-конкуренти;
- підприємства-споживачі (переробники сировини);
- інвестори;
- держава

Мета оцінки КСП

Отримання достовірної інформації про поточний стан підприємства на конкурентному ринку для досягнення відповідного рівня конкурентоспроможності підприємства та забезпечення можливостей його підвищення, а також оцінки зовнішніми користувачами перспектив партнерства, кредитування, інвестування та можливості впливу на економічний розвиток регіону, галузі

Принципи оцінки КСП

- системності;
- комплексності;
- об'єктивності;
- оптимальності;
- науковості;
- інформаційного забезпечення;
- динамічності;
- безперервності;
- порівняльності;
- ефективності дослідження

Завдання оцінки КСП

- визначення рівня поточної конкурентоспроможності підприємства;
- встановлення основних тенденцій та закономірностей зміни рівня конкурентоспроможності підприємства;
- визначення слабких та сильних сторін, які впливають на конкурентоспроможність підприємства;
- виявлення резервів підвищення конкурентоспроможності;
- оцінка привабливості партнерства з підприємством;
- оцінка привабливості для інвестиційної діяльності;
- оцінка перспектив економічного розвитку для регіону(галузі)

Методи оцінки КСП

- методи, засновані на аналізі порівняльних переваг;
- методи, що базуються на теорії рівноваги фірми і галузі;
- методи, побудовані на основі теорії ефективної конкуренції;
- методи, засновані на теорії якості товару;
- матричні методи оцінки конкурентоспроможності;
- комплексні методи (в тому числі інтегральні);
- метод, заснований на теорії мультиплікатора

Блок 2

Порядок виконання

Блок 3

Інформаційне, методичне, нормативно-правове та технічне забезпечення оцінки КСП

Рисунок 1. Теоретико-методологічний підхід до оцінки конкурентоспроможності підприємства

Основну методологію визначення рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємства складають методи, представлені в табл.1.

Кожний із розглянутих методів має свої вади й переваги. Проте для підприємства, яке розглядає підвищення конкурентоспроможності як необхідність у процесі інтернаціоналізації своєї діяльності, важливо використовувати такі методичні підходи в оцінці цього рівня, які б

максимальною мірою були придатними для розробки відповідних програм дій у напрямі реалізації обраної стратегії інтернаціоналізації.

Таблиця 1

Методи оцінки конкурентоспроможності суб'єкта підприємницької діяльності

Найменування методу	Сфера і особливості застосування
1. Загальнонаукові методи	
Диференційний метод	Метод оцінки конкурентоспроможності, заснований на зіставленні одиничних параметрів аналізованого і аналогового еталонного суб'єкта підприємницької діяльності. Використання даного підходу дозволяє встановити: чи досягнуто рівень параметрів досліджуваного суб'єкта параметрів базового еталонного; за якими параметрами не досягнуто
Комплексний метод	Метод оцінки конкурентоспроможності заснований на застосуванні групових, інтегральних, змішаних показників. Перевагою даного методу є простота розрахунку і можливість однозначної інтерпретації результатів, а основний недолік полягає в неповній характеристиці діяльності організації
2. Спеціалізовані методи	
Аналітичні методи	До даної групи методів оцінки конкурентоспроможності підприємств відносяться методи оцінки через інтегральний показник; оцінка на основі розрахунку ринкової частки; на основі теорії ефективної конкуренції. Перевага даної групи методів полягає в простоті розрахунків за наявної інформації та досить легкому порівнянню параметрів аналізованого підприємства і зразка-аналога. Недоліком є суб'єктивний вплив на оцінку з боку експертів та труднощі пов'язані з обмеженою доступністю необхідних даних про діяльність оцінюваного суб'єкта підприємницької діяльності
Аналітико-прогнозуючі методи	Відрізняються не тільки можливістю врахування впливу різних факторів зовнішнього середовища при оцінці конкурентоспроможності підприємницької організації, а й можливістю комплексного аналізу товарів, кон'юнктури ринку, технології. Дана група методів включає в себе метод мозкового штурму, метод оцінки конкурентоспроможності продукції на основі рівня продажів
Графічні методи	Дозволяють наочно продемонструвати конкурентне становище суб'єкта підприємницької діяльності порівняно з конкурентами. Однак, відсутність точної кількісної характеристики підприємств за заданими критеріям обмежує можливість застосування даних методів

Крім того, оцінка конкурентоспроможності підприємства повинна враховувати галузеві особливості функціонування підприємства, що має відбиватися у виокремленні найбільш прийнятних показників оцінювання. Оцінка може ґрунтуватися як на кількісних, так і на якісних показниках. Але однозначну економічну інтерпретацію дає саме кількісне вираження показників.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ЗБИТКУ ВІД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Олександр Коок,

спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа і страхування»,
Миколаївського коледжу ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – Ляшенко В.В., доцент кафедри підприємництва,
управління та адміністрування

Зі збільшенням чисельності населення Землі та зростанням його щільності, господарським освоєнням нових територій, урбанізацією, розвитком техносфери, природні та техногенні нещастя почали завдати все більш відчутний збиток суспільству.

Техногенні та природні НС спричиняють наслідки, які залежно від їхнього масштабу можуть відбиватися в різних сферах життєдіяльності людини, суспільства та держави в цілому. Вони можуть виявитися як безпосередньо у НС, так і протягом тривалого періоду після її настання.

Наслідки НС - це результати впливу тих чи інших їхніх вражаючих факторів.

У загальному випадку вплив природних і техногенних НС можна подати як: наслідки – втрати – збиток – відшкодування. Наслідки НС за своєю природою дуже різноманітні і мають економічний, соціальний, екологічний, а часом навіть політичний характер. Таким чином, вони поєднують всі види змін у соціально-економічній, політичній, науково-технічній та інших сферах життєдіяльності особистості, суспільства і держави, які ініціюються або підсилюються НС, що відбулися.

Поняття наслідки НС – носить узагальнений, неекономічний характер, у той час як економічно кількісною величиною, що повинна подаватися у вартісному вираженні є збиток.

Збиток – це результат негативної зміни стану об'єктів (оцінені наслідки) внаслідок якихось подій, явищ, що відбивається в порушенні їхньої цілісності або погіршенні їхніх властивостей; порушення процесу нормальної господарської діяльності; втрата того або іншого виду власності, матеріальних,

культурних, історичних або природних цінностей тощо і/або погіршення стану навколишнього середовища. При цьому, залежно від природи збитку, йдеться про майновий, фінансовий, моральний та інші його види.

Економічні збитки від НС поділяють на прямі та не прямі.

Прямі збитки - пошкодження та руйнування будівель, доріг, тимчасова зупинка виробничого циклу на ОЕ, що призводить до значних фінансових втрат. Прямий збиток виникає безпосередньо в ході АКСЛ. Він також може бути результатом дії вторинних вражаючих і інших негативних факторів, які виявилися в умовах вже сформованої НС. До прямого збитку відносять особистісні, суспільні, корпоративні, державні та інші втрати (збитки), що з'явилися безпосередньо в зоні НС на об'єктах господарського, соціального та іншого призначення в ході виникнення та розвитку даної НС.

При виникненні НС збиток може завдатися не тільки об'єктам, які потрапили до зони її дії, а також страховим організаціям, господарським, трудовим, просвітительським, сімейним і іншим співтовариствам, державним структурам, пов'язаним тими або іншими відносинами з безпосередньо потерпілими - непрямий збиток. До нього відносять втрати (збитки), що несуть організації, пов'язані діловими відносинами та зобов'язаннями з потерпілими в НС і змушені в наслідок цього зазнавати збитків або додаткових витрат, хоча їхні власні об'єкти не потрапили до зони НС.

Розрахунок збитків за типами НС відбувається за «Методикою оцінки збитків від наслідків НС техногенного та природного характеру», яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 15.02.2002р. №175 [1]. Збитки від наслідків НС поділяються на види залежно від завданої фактичної шкоди. Загальний їх обсяг розраховується як сума основних локальних збитків.

Відповідно до територіального поширення та обсягів заподіяних або очікуваних економічних збитків, кількості людей, які загинули, за класифікаційними ознаками визначаються чотири рівні НС – державний, регіональний, місцевий та об'єктовий. Основні типи НС визначені Державним класифікатором НС ДК-019:2010. Для кожного з типів НС згідно з

класифікатором встановлюється перелік основних характерних збитків для кожного рівня НС залежно від масштабів шкідливого впливу.

В Україні на сьогодні розроблена методологічна основа для створення методичного забезпечення проведення оцінки соціально-економічних наслідків НС техногенного і природного характеру в країні та можливо визначити необхідний перелік показників для їх обрахунку, крім того, проведені дослідження дозволяють запропонувати методичні підходи до економічної оцінки запобіжних заходів за видами загроз. Ці підходи базуватимуться на визначенні збитків від наслідків НС для основних видів господарської діяльності, здоров'я людини, стану природних екосистем та об'єктів природно-заповідного фонду, а також втрати від тимчасового припинення постачання електроенергії, іншого ресурсного забезпечення життєдіяльності [2].

Література:

1. Постанова КМУ Методика оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру від 15.02.2002 р. № 175 в редакції Постанови КМ № 862 (862-2003-п) від 04.06.2003, Київ 2003 р.

2. Дубінін В.А., Ляшенко В.В. Вдосконалення методики оцінки збитків від надзвичайних ситуацій. *Актуальні питання техногенної та цивільної безпеки України: Матеріали I Всеукраїнської наукової конференції* (м. Миколаїв, 21-22 вересня 2018 року, НУК). Миколаїв: Видавець Торубара В.В., 2018. С. 46-49.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Олена Кострова,

спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини

ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Домбровська Л.В., канд.екон.наук, доцент,

декан факультету економіки та інформаційних технологій

Основна мета управління необоротними активами, на переконання переважної частини науковців, полягає у забезпеченні їх своєчасного оновлення та ефективного використання. У процесі управління необоротними активами вирішуються такі задачі:

- визначення можливих форм оновлення основних виробничих засобів на простій і розширеній основі;
- визначення потреби в нарощуванні необоротних активів для розширення обсягів діяльності;
- визначення можливих способів розширення основних виробничих засобів (будівництво, створення, купівля, оренда, лізинг);
- забезпечення ефективного використання раніше сформованих та нововведених основних засобів та нематеріальних активів;
- формування необхідних фінансових ресурсів для відтворення необоротних активів та оптимізація їх структури.

Механізм управління основними засобами є сукупністю взаємопов'язаних методів та засобів. Особливість у формуванні організаційної структури підсистеми полягає у конкретизації цілей, функцій і завдань по об'єктах управління, деталізації складу норм і нормативів споживання, системі планових і оцінюваних показників ефективності використання основних засобів. Комплексний, системний підхід передбачає всебічний аналіз і вивчення результатів заходів на стадії формування, використання, оновлення й вибуття основних засобів.

Практичне застосування управлінського механізму (рис. 1) забезпечить високу якість оперативно-виробничої діяльності, науковий рівень і гнучкість планування, процес заготівлі високоякісної сировини, ритмічність виробництва та випуск конкурентоспроможної продукції.

Політика управління необоротними активами на підприємстві тісно пов'язана з політикою фінансування та інвестування коштів в необоротні активи.

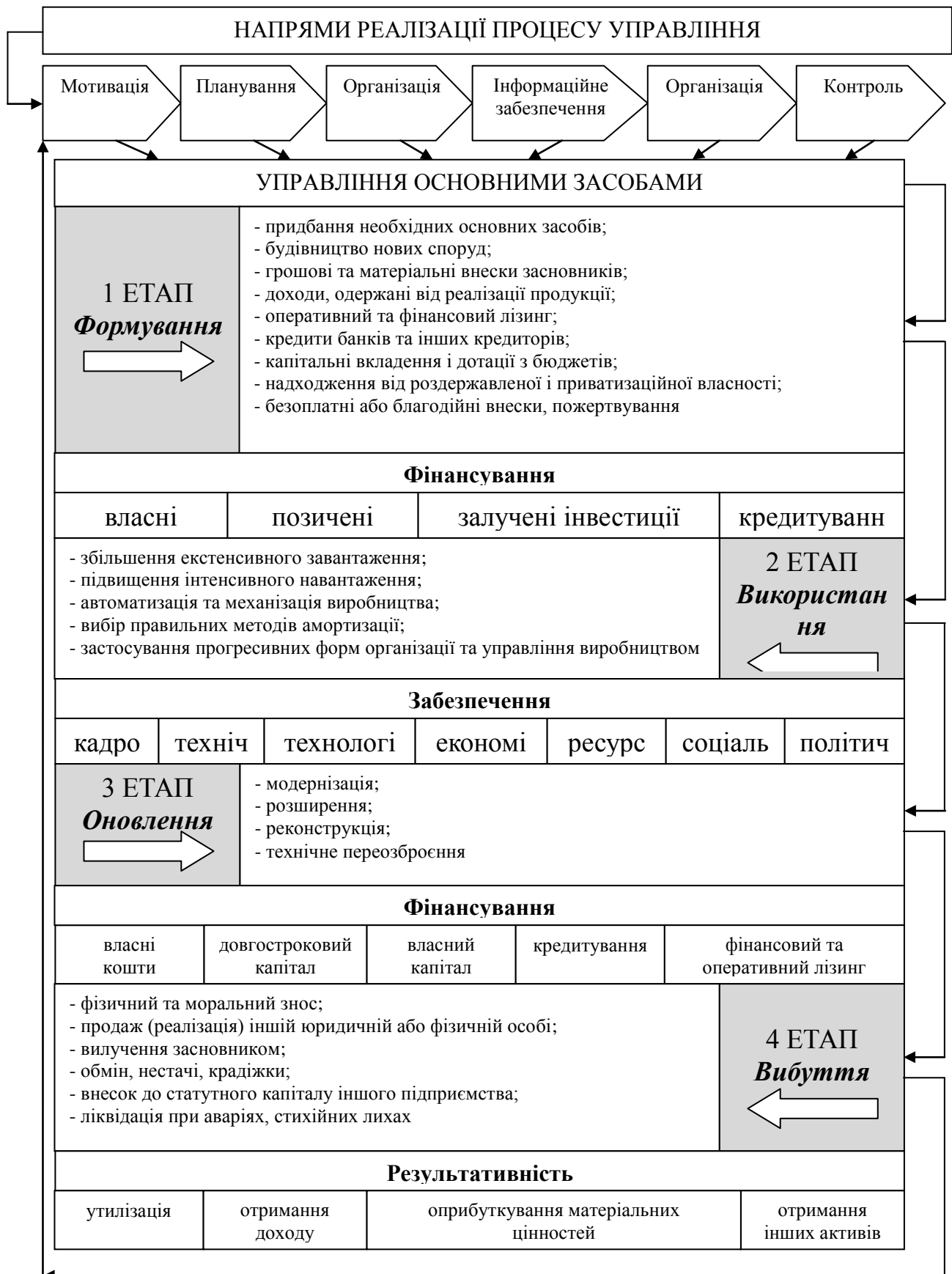

Рисунок 1. Механізм управління основними засобами підприємства

На основі існуючих публікацій у науковій літературі та сутнісного прояву фінансування запропоновано відокремлювати такі основні принципи політики фінансування необоротних активів, а саме:

- принцип комплексного підходу до розробки політики фінансування;
- принцип забезпечення відповідності обсягу коштів, що залучаються, обсягам інвестиційних потреб підприємства;
- принцип забезпечення оптимальної структури сформованих коштів з позицій ефективності діяльності підприємства;
- принцип мінімізації витрат з формування фінансування із різних джерел;
- принцип забезпечення високоефективного використання сформованих коштів;
- принцип мінімізації часового лагу між формуванням інвестиційних ресурсів (фінансуванням) та їх безпосереднім вкладенням (інвестуванням).

Як і будь-який інший аспект діяльності підприємства, політика фінансування необоротних активів підприємств має здійснюватись максимально ефективно.

Підвищення ефективності управління необоротними активами полягає у такому: формування необхідного рівня інтенсивності оновлення окремих груп операційних необоротних активів за рахунок правильно обраної амортизаційної політики; визначення необхідного обсягу оновлення операційних необоротних активів (на простій чи розширеній основі); вибір найефективніших форм оновлення окремих груп необоротних активів (шляхом зіставлення вартості оновлення в розрізі його окремих груп).

ВПРОВАДЖЕННЯ МАРКЕТИНГУ ІННОВАЦІЙ У ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Сергій Лебідь,

спеціальність 075 «Маркетинг»,

Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини

ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Ляшенко В.В., доцент кафедри підприємництва, управління та адміністрування

Одну з провідних ролей у забезпеченні успіху ринкової діяльності підприємства-інноватора відіграє маркетинг. Ця роль полягає в орієнтації виробництва і збуту на більш повне, ніж у конкурентів, задоволення існуючих потреб споживачів за допомогою різних інновацій, у формуванні і стимулюванні попиту на принципово нові інноваційні товари (як вироби, так і послуги), що призначені для задоволення існуючих потреб споживачів новим або нетрадиційним способом, а також прихованих (неявних) чи нових потреб.

У фаховій літературі зустрічаються різні точки зору щодо тлумачення сутності маркетингу інновацій. Так найпоширенішим визначенням маркетингу інновацій є: «Маркетинг інновацій передбачає реалізацію традиційних функцій та завдань маркетингу в процесі створення та поширення інновацій задля найкращого задоволення потреб і запитів споживачів і виробників» [1, с. 36].

Аналіз літературних джерел і практики господарювання показує, що маркетинг інновацій слід розглядати як:

- концепцію ринкової діяльності підприємства (філософію бізнесу), коли зміни розглядаються як джерело доходу;
- аналітичний процес, що передбачає виявлення ринкових можливостей інноваційного розвитку;
- засіб активного впливу на споживачів та цільовий ринок у цілому, що пов'язаний з виведенням та просуванням інновації на ринок;
- функцію інноваційного менеджменту, спрямовану на виявлення можливих напрямків інноваційної діяльності, їх матеріалізацію і комерціалізацію;
- засіб орієнтації окремих суб'єктів господарювання, а разом з тим і національної економіки в цілому на інноваційний розвиток.

Головними завданнями маркетингу інновацій є:

- аналіз ринкових позицій і визначення можливих напрямків розвитку підприємства, прийнятних з погляду зовнішніх умов господарювання та його наявного потенціалу;

- розроблення на цій основі ідей і задумів нових товарів, які будуть користуватися попитом у споживачів і будуть ефективними у виробництві, збуті та споживанні;

- оцінювання ринкових перспектив нових видів продукції;

- розроблення заходів з формування і просування інновацій на ринок;

- управління життєвим циклом товарної інновації.

Данні завдання є етапами інноваційного циклу, життєвого циклу нового товару.

До основних принципів маркетингу інновацій відносять [2, с. 164]:

- націленість на досягнення кінцевого практичного результату інновації;

- захоплення певної частки ринку відповідно до довгострокової мети, яка поставлена перед інноваційним проектом;

- інтеграція дослідницької, виробничої та маркетингової діяльності в систему менеджменту підприємства;

- орієнтація на довгострокову перспективу;

- застосування взаємозалежних і взаємоузгоджених стратегій і тактики активного пристосування до вимог потенційних споживачів інновації з одночасним цілеспрямованим впливом на їх інтереси.

Використання системи маркетингу інновацій на підприємстві необхідно поєднувати із застосуванням нових інформаційних технологій, організації інформаційних потоків, а також різних рекламних засобів. Маркетинг інновацій є запорукою успіху підприємств-інноваторів, оскільки дозволяє виявляти і контролювати фактори, які визначають умови тривалого виживання і розвитку (на основі інновацій) на ринку.

При здійсненні інноваційної діяльності потрібно враховувати також те, що [3, с. 30]:

– інновації повинні прив'язуватися до потреб споживачів, а не до досягнення технічної переваги як самоцілі;

– виведення на ринок інновації повинне супроводжуватися корисною інформацією про виріб, щоб споживачі могли зрозуміти, чому потрібно купувати саме той чи інший товар;

– перед виведенням інновації на ринок необхідно проводити глибокий маркетинговий аналіз;

– маркетинг повинен підкреслювати конкурентні переваги виробу.

Таким чином здійснення господарської діяльності на засадах маркетингу інновацій дозволить підприємству знайти і реалізувати ринкові можливості інноваційного розвитку для підвищення рівня його конкурентоспроможності, укріплення ринкових позицій, підвищення ефективності функціонування, забезпечення умов тривалого виживання і розвитку.

Література

1. Ілляшенко С.М. Маркетинг. Менеджмент. Інновації: монографія. Суми: ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2010. 623 с.

2. Чухрай Н.І., Данилович Т.Б. Особливості маркетингу продуктивних інновацій. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2007. № 605. С. 162-167.

3. Андропова О.Ф., Череп А.В. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності: Монографія. Київ: Кондор, 2007. 356 с.

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Ростислав Московченко,

спеціальність 073 «Менеджмент»,

Миколаївського коледжу ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Ляшенко В.В., доцент кафедри підприємництва, управління та адміністрування

Інновації є частиною науково-технічної, інноваційної та інвестиційної політики держави, тому роль держави має зводитися до розробки та реалізації державних стратегій та програм розвитку економіки, науково-технічної

політики, метою яких має стати створення сприятливих умов, спрямованих на розвиток науки і техніки.

Тому важливого значення набуває глибоке вивчення можливостей використання інновацій як засобу економічного розвитку, забезпечення державного регулювання і підтримки інноваційних процесів, обґрунтування і прийняття правильної стратегії досягнення поставленої мети, спосіб її реалізації та фінансової підтримки. Очевидно, що постановка та досягнення цілей вимагають пошуку шляхів удосконалення інноваційного механізму регіонального розвитку. Тому важливою є розробка системи заходів впливу на активізацію соціальної активності як на один з найбільш значущих детермінант інноваційного механізму регіонального розвитку, за допомогою якого можна регулювати соціально-економічний поступ регіону.

Становлення регіонального ринку інновацій можливе за умов активізації інноваційного підприємництва, формування інноваційної інфраструктури, участі венчурного капіталу, розвитку страхування інноваційного бізнесу, наявності законодавчого забезпечення захисту інтелектуальної власності. Місцевим органам влади надані великі можливості щодо стимулювання регіональних інтересів, однією із сфер якого є мале підприємництво, оскільки чим більше в регіоні буде прибуткових підприємств, тим більше податків надійде у дохідну частину бюджету.

Регіональне регулювання ринку інновацій спрямоване на сприяння найбільш повній реалізації інноваційних ресурсів регіону через систему функцій регіональних органів влади:

- акумулювання вільних коштів за рахунок оптимізації управління бюджетом, його планування та виконання, підтримка структурної збалансованості доходної та витратної частин бюджету;
- сприяння кооперації та взаємодії різноманітних суспільних інститутів в здійсненні інновацій: банків, підприємницького сектора, науково-дослідних інститутів, вузів тощо;

- організація постійно діючих науково-технічних салонів, ярмарок, виставкових комплексів зі стендами нових розробок наукових установ, нової продукції підприємств, бізнес-планів інноваційних пропозицій;

- координація інноваційної діяльності в регіоні через формування власної інноваційної стратегії розвитку кожного регіону обласного рівня, а в рамках області – адміністративного району, міста;

- розробка та використання системи обов'язкових відрахувань частини прибутку добувних галузей, які використовують ресурси регіону, для створення фонду екологічних інновацій;

- стимулювання інновацій шляхом розміщення в технопарках чи на підприємствах бізнес-інкубаторів державних замовлень від регіональної адміністрації;

- ініціювання створення регіональних інноваційних структур місцевою владою, надання їм юридичних, консультаційних, ділових послуг, допомога в пошуку партнерів, укладання угод під гарантії регіональних органів влади, захист інтересів наукових організацій при тимчасовому наданні обладнання та приміщень в оренду;

- здійснення кадрового забезпечення інновацій шляхом тренінгів, семінарів;

- регулювання інноваційного підприємництва шляхом різного роду регіональних преференцій (податкових пільг, цільових субсидій, звільнення від місцевих платежів, кредитних гарантій).

Створення інноваційних структур повинно органічно вписуватися в стратегію регіонального прогресу, стати інструментом підвищення економічних та соціальних показників економіки регіону за рахунок відновлення діяльності великих підприємств, які визначають розвиток регіону.

Однією з основних умов механізму реалізації пріоритетів науково-технічного і інноваційного розвитку є наявність чіткої законодавчої бази. В Україні в процесі ринкової трансформації економічної системи в основному

створено законодавчі передумови для переходу на інноваційну модель розвитку. Однак чинні закони характеризуються слабким взаємозв'язком, фрагментарністю, а часом і суперечливістю окремих положень. Це є причиною того, що сьогодні ще дуже багато процесів, пов'язаних з переходом до інноваційної моделі розвитку, носять в основному спонтанний і малокерований характер. Тому необхідно здійснювати подальшу роботу зі створення і впровадження на всіх рівнях управління економікою взаємозалежної і чіткої системи законів, які забезпечують дієві економічні важелі і стимули для суб'єктів господарювання на всіх етапах інноваційно-інвестиційної діяльності.

Досвід розвинутих країн свідчить про те, що принципово нових стимулів регіональному розвитку може надати впровадження таких механізмів впливу, що спрямовані на посилення наукової складової діяльності вищої освіти, в тому числі на розвиток університетської науки. Істотне розширення повноважень та економічних можливостей органів місцевого самоврядування у створенні регіональних інноваційних форм територіальної організації продуктивних сил дасть змогу активно впливати через економічні важелі на інноваційну спроможність регіонів з метою поступового виходу до інноваційного вектора розвитку.

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗАГРОЗ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Дмитро Новосад,

спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини
ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Домбровська Л.В., канд.екон.наук, доцент,
декан факультету економіки та інформаційних технологій

Фінансову безпеку банків доцільно розглядати на двох рівнях, оскільки банківська система має дворівневу будову. При оцінці відповідності банківської системи критеріям і стратегії фінансової безпеки, на думку фахівців, доцільно виділяти три взаємопов'язані аспекти:

- 1) загальна оцінка життєздатності системи;
- 2) оцінка ролі центрального банку у банківській системі, його законодавчих функцій і надійності практичного механізму їх реалізації;
- 3) оцінка здатності банківської системи до взаємодії як між її окремими суб'єктами, так і з державними і громадськими центрами з приводу вироблення стратегічних і короткострокових цілей розвитку економіки.

Відповідно до визначених критеріїв та стратегій доцільно розглянути основні загрози, що перешкоджають системі стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи та її основного елемента – фінансової безпеки.

Під загрозами безпеці банку розуміють потенційно можливі або реальні дії зловмисників чи конкурентів, здатних завдати банку матеріальну або моральну шкоду, що виявляються як сукупність факторів і умов, які створюють небезпеку для нормального функціонування банку відповідно до його завдань та інтересів.

Проаналізувавши думки науковців, на наш погляд, можна подати наступну систему загроз фінансовій безпеці банків, виходячи із макро- та мікросередовища функціонування банків (табл. 1).

Таблиця 1

Загрози фінансовій безпеці банківських установ

Зовнішні загрози (макрорівень)	Внутрішні загрози (мікрорівень)
Глобальні банківські кризи. Причини виникнення: фінансова глобалізація; зменшення обсягів виробництва, погіршення платоспроможності підприємств-позичальників; надмірна кредитна експансія під час тривалого економічного підйому; вплив інфляції на банківський сектор; різке коливання товарних цін, цін на фінансові активи процентних ставок; вплив зовнішньоекономічних чинників	Недосконалість організації системи фінансового менеджменту в банку: некваліфіковане управління; помилки в стратегічному плануванні та прогнозуванні банківської діяльності; недостовірні оцінки прибутковості діяльності банку та капіталу банку і визначення джерел поповнення власного капіталу; виникнення конфлікту інтересів між акціонерами; значне вкладення коштів в основні засоби; необгрунтовано високі виплати дивідендів чи повернення банком коштів, залучених на умовах субординованого боргу

<p>Механізм використання монетарних інструментів: рівень обов'язкового резервування, обсяги рефінансування НБУ, процентна політика, політика курсоутворення, система управління золотовалютними резервами</p>	<p>Недосконалість організації проведення основних банківських операцій: - кредитний процес: частка прострочених відсотків і пролонгованих кредитів у кредитному портфелі; недостовірні інформація про позичальників; недосконалі оцінка кредитного ризику; - цінні папери: необачлива політика, пов'язана з недостатньо прорахованою підпискою на цінні папери; вкладення коштів в неефективні проекти; використання фальшивих векселів, цінних паперів і гарантійних листів</p>
<p>Недосконалість банківського нагляду та регулювання: наявність економічних нормативів, що регламентують банківську діяльність, їх обґрунтованість і безумовного дотримання; застосування вимог до капіталу банків; система заходів попереднього реагування на проблеми банків та застосування пруденційних заходів впливу</p>	<p>Недотримання ліквідності банківської установи: нераціональна структура підрозділів, що займаються проведенням активних операцій, неврахування внутрішніми положеннями та процедурами визначенні якості активів цих особливостей, що притаманні проведенню операцій: нераціональна структура активів; дисбаланс між залученням і розміщенням коштів</p>
<p>Незабезпечення фінансової стійкості банків через недовіру до банківської системи та грошової системи і купівельну спроможність національної валюти</p>	<p>Відсутність висококваліфікованого та чесного кадрового потенціалу банку: розтрата коштів банківськими службовцями; незаконне привласнення доходу; маніпуляції з витратами; зловживання реальними активами банку чи клієнта; дії, що виходять за межі повноважень управлінського персоналу банку; підrobка документів або внесення до них фіктивних даних, незаконні бухгалтерські записи</p>
<p>Конкуренція у банківському середовищі: методи, що застосовуються в конкурентній боротьбі, проблема присутності іноземного банківського капіталу</p>	<p>Слабкість маркетингової політики банку: відсутність ретельного аналізу ситуації на фінансовому ринку; невміння обирати партнерів; неефективна рекламна політика просування банківських продуктів на ринок банківських послуг</p>

Зрозуміло, що кожен із наведених загроз можна деталізувати відповідно до рівня фінансової безпеки, що досліджується. Тому, на наш погляд, функціонування служби фінансової безпеки в банку передбачає розробку певних положень щодо встановлення загроз за кожним об'єктом, що підпадає під обстеження і контроль.

В цілому можна зробити висновок про те, що між фінансовою безпекою та фінансовою стійкістю банківської системи існує тісний взаємозв'язок, який має прояв через визначення цілей прибуткової та стабільної банківської діяльності; забезпечення захисту інтересів вкладників; створення системи захисту від загроз, які постають перед банківською системою.

На наш погляд, фінансова безпека банківської системи передбачає розробку комплексу заходів протидії негативного впливу потенційних загроз на процес забезпечення фінансової стійкості та стабільного функціонування банківської системи та кожного окремого банку. У цьому контексті набуває актуальності проблема виміру фінансової безпеки банків, оскільки від адекватної оцінки наявного рівня фінансової безпеки залежить повнота, результативність та своєчасність прийняття управлінських рішень відносно нейтралізації дії негативних чинників на фінансову стійкість банківської системи.

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ

Оксана Перевалова,

спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини

ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Домбровська Л.В., канд.екон.наук, доцент,

декан факультету економіки та інформаційних технологій

Сучасні ринкові умови господарювання в Україні та активізація підприємницької діяльності потребують нових підходів до формування, розміщення та використання фінансових ресурсів як основи фінансового забезпечення господарської діяльності суб'єктів господарювання. Саме тому

дедалі вагомішого значення набувають дослідження процесів управління фінансовими ресурсами підприємств, зокрема, наукових підходів до їх класифікації з метою оптимізації джерел формування та ефективного використання у фінансово-господарській діяльності підприємницьких структур.

На основі порівняльного аналізу теоретичних досліджень та узагальнення наукових підходів щодо класифікації фінансових ресурсів підприємств, можна надати систематизовану класифікацію фінансових ресурсів підприємства з погляду різноманітності джерел їх формування (рис. 1).

Рисунок 1. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів підприємства

Враховуючи те, що переважна кількість авторів наукових досліджень під фінансовими ресурсами підприємства розуміють також його капітал, який на їх погляд, є перетвореною формою фінансових ресурсів, то дану схему (рис. 1) можна доповнити структурою джерел формування капіталу суб'єктів господарювання (рис. 2). Власний та позиковий грошовий капітал використовується підприємством для фінансування своїх активів та здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою отримання відповідного доходу, прибутку, виконання фінансових зобов'язань перед контрагентами.

Кожному джерелу формування фінансових ресурсів притаманні певні як позитивні, так і негативні особливості, що обумовлює різний вплив власних і позикових коштів на діяльність підприємства.

Власні фінансові ресурси підприємства характеризуються: простотою і швидкістю залучення; більш високою здатністю генерувати прибуток; забезпеченням фінансової стійкості розвитку підприємства, а отже, зниженням ризику банкрутства; збереженням повного управління і контролю з боку первинних засновників. Водночас обсяги залучення власних фінансових ресурсів є обмеженими, оскільки залежать від фінансових можливостей засновників та ефективності діяльності за попередній період. Збільшення розміру власних фінансових ресурсів, на відміну від позикових, стримує зростання рентабельності власних коштів – показника найбільш привабливого для власників підприємства. Залучення власних фінансових ресурсів супроводжується більш високою вартістю порівняно з альтернативними зовнішніми джерелами.

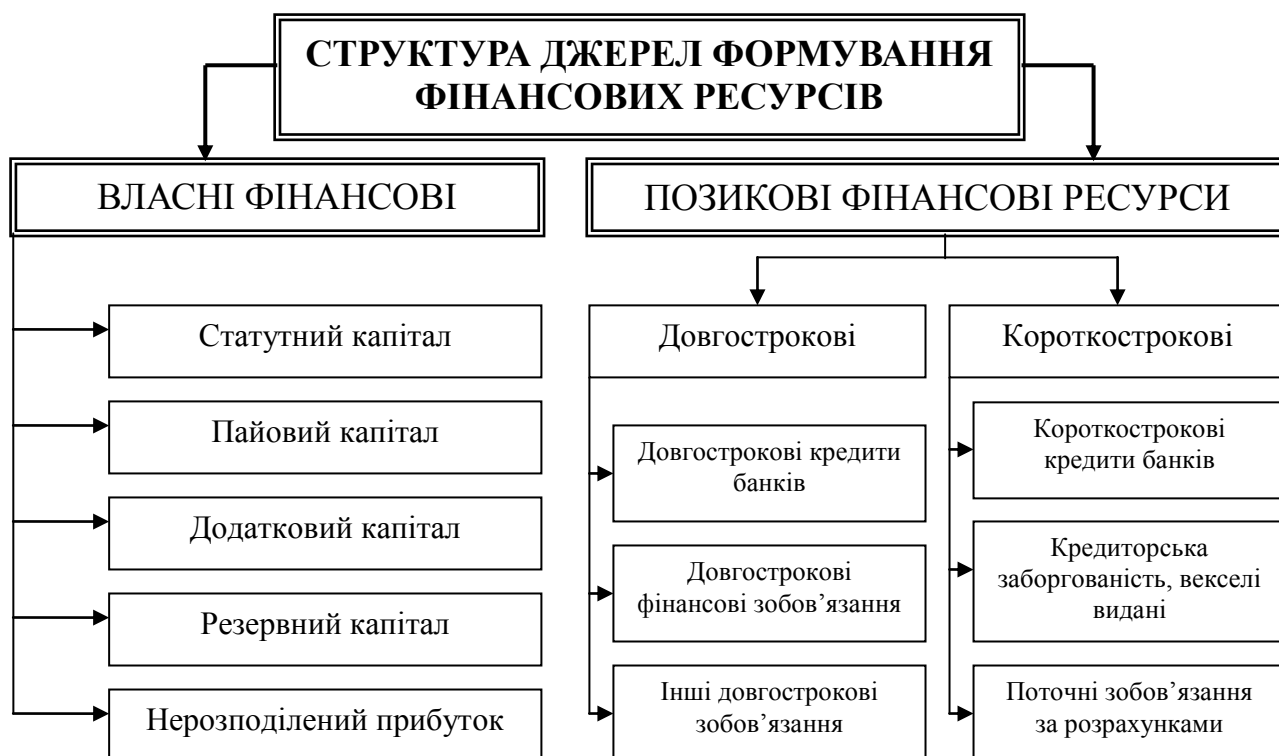

Рисунок 2. Структура джерел формування фінансових ресурсів підприємства

Співвідношення власних і позикових коштів у загальному обсязі фінансових ресурсів підприємства формують показник структури капіталу підприємства, який є одним із найголовніших критеріїв оцінки фінансового стану підприємства.

Формування з різних джерел фінансових ресурсів дає можливість підприємству вчасно інвестувати кошти в нове виробництво, забезпечувати розширення й технічне переозброєння діючих основних засобів, фінансувати наукові дослідження, розробки та їхнє впровадження та ін.

АЛГОРИТМ УПРАВЛІННЯ ПОТОЧНИМИ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМИ ПІДПРИЄМСТВА

Михайло Скороходов,

спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини

ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Домбровська Л.В., канд.екон.наук, доцент,

декан факультету економіки та інформаційних технологій

На сьогоднішній день управління зобов'язаннями підприємства представляє собою складний, тривалий, економічний та організаційно-правовий процес, який впливає на результати діяльності підприємства. Цей вплив визначається складом зобов'язань, які відрізняються за видами, термінами погашення, їх величиною, вартістю окремих складових. Результатом неефективного управління зобов'язаннями є зростання боргу, затрати на залучення та обслуговування. Такий результат впливає на економічну недієздатність підприємства.

Здійснивши аналіз наукових праць, можна сформовано систему факторів, що впливають на ефективність управління поточними зобов'язаннями підприємства: кількість постачальників підприємства; характер взаємовідносин з кредиторами; рівень економічної довіри; узгодженість умов договорів; контроль строків поставки та оплати; надійність постачання.

Від правильної організації управління поточними зобов'язаннями залежить організація матеріального забезпечення й постачання відповідно до договірних зобов'язань і комерційних угод, а також платоспроможність та фінансовий стан підприємства в цілому. Для уникнення проблем, пов'язаних з несвоєчасністю постачання, його неповною та неналежною якістю, підприємство найчастіше йде шляхом співпраці з перевіреними часом і досвідом діловими партнерами. Проте це не завжди є гарантією того, що контрагент виконає свої зобов'язання належним чином. У цьому випадку, виходячи з умов договору та чинного законодавства, виникає потреба у проведенні претензійно-позовної роботи проти кредитора. З іншого боку, вчасно не розраховуючись за поставлену

продукцію, виконані роботи, надані послуги підприємство саме може стати об'єктом застосування штрафних санкцій: при великому обсязі виробництва й відповідно укладених договорів неможливо відстежити кожну поставку та кожну проплату і вчасно зреагувати на їх наслідки.

На основі досліджених та систематизованих принципів і методологічних засад було розроблено алгоритм управління поточними зобов'язаннями підприємства, який сприятиме досягненню максимальної ефективності його діяльності (рис. 1).

Рисунок 1. Алгоритм управління поточними зобов'язаннями підприємства

Кожний етап нищезазначеного алгоритму має ряд особливостей, які потребують особливої уваги:

1. Управління поточними зобов'язаннями на підприємстві повинне розпочинатися з аналізу кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги, який варто здійснювати за даними бухгалтерської звітності, а також аналітичного обліку розрахунків із кредиторами за попередні роки.

2. Визначення кола потенційних контрагентів полягає у їх попередній перевірці та аналізі до початку співпраці й подальшому оцінюванні результатів роботи з ними.

3. Оптимізація поточних зобов'язань повинна передбачати пошук нових підходів, за допомогою яких її зміна зможе позитивно впливати на діяльність підприємства.

4. У більшості договорів постачання з відстрочкою платежу граничний термін виконання зобов'язань визначається шляхом додавання встановленої кількості днів до дати виникнення заборгованості.

5. Зобов'язальні правовідносини визначені часом, а тому мають як відповідний момент виникнення, так і відповідний момент припинення.

6. Важливу роль у підвищенні ефективності управління поточними зобов'язаннями відіграє чітке розмежування обов'язків між працівниками підприємства, дотримання ними фінансової дисципліни, постійне підвищення кваліфікації та професіоналізму співробітників.

Таким чином, управління поточними зобов'язаннями підприємства потребує належної організації, оскільки заборгованість, що виникає, може стати причиною розвитку негативних явищ його діяльності. Завдання щодо підвищення ефективності управління поточними зобов'язаннями товарного характеру повинне бути одним із пріоритетних для кожного суб'єкта господарювання: з одного боку, це створить запобіжний механізм щодо стрімкого зростання зобов'язань та його впливу на економічну безпеку підприємства, а з іншого – дозволить отримати максимальний ефект від використання залучених ресурсів.

ФАКТОРИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Дар'я Фаліна,

спеціальність 075 «Маркетинг»,

Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини
ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Сидорець Л.В., старший викладач кафедри
підприємництва, управління і адміністрування.

На сучасному етапі розвитку економіки, який характеризується високою швидкістю змін, нестабільністю та невизначеністю, для забезпечення безперервного процесу економічного розвитку кожне підприємство повинне прагнути до раціонального використання ресурсів, підвищення прибутковості виробництва, поліпшення якості продукції і задоволення соціальних потреб своїх працівників і населення території, на якій воно функціонує. Тому, сьогодні дуже є актуальним висвітлення факторів соціально-економічного розвитку підприємств за рахунок аналізу його складових та можливих стратегій розвитку. Дослідження економічних та соціальних аспектів діяльності підприємств є важливим для забезпечення економічної та соціальної стабільності у суспільстві.

В умовах гострої конкуренції підприємствам необхідно швидко адаптуватися до змін зовнішнього і внутрішнього середовища, де виграє те підприємство, яке швидше за інших пристосується до реалій часу й адаптується до них. Проблема підвищення стабільності і ефективності виробництва є однією з ключових у політиці підприємства [1].

Іншою проблемою розвитку є наявність протиріч між комерційними інтересами підприємства на ринку та інтересами соціального розвитку працівників. До таких проблем можна віднести потребу в витратах для забезпечення соціального розвитку підприємства. Це розглядається у взаємодії всіх складових потенціалу підприємства і також можна розглядати як необхідні інвестиції для забезпечення розвитку підприємства. Від якості трудових ресурсів залежить ефективність використання матеріальних ресурсів

підприємства. В свою чергу, соціальний розвиток підприємства передбачає забезпечення оплати, охорони, нормування праці, соціальний захист і страхування робітників, а також підготовку кадрів. На думку науковців, економічна та соціальна сфери тісно пов'язані між собою, і тому важелі їх розвитку мають бути узгодженими [2].

Діяльність підприємства в умовах невизначеності ринкового середовища необхідно спрямувати на активну його адаптацію до змін, а саме пошук шляхів використання потенційних можливостей ринку з метою реалізації економічних інтересів підприємства. Підприємство розвивається не автономно, а в тісному зв'язку з зовнішнім середовищем. На нього весь час впливають фактори, що визначають основні напрямки його діяльності. Оптимальна сукупність всіх факторів і умов має забезпечити ефективне функціонування підприємства і принести максимальний прибуток.

Для ефективного розвитку підприємствам необхідно розробляти таку стратегію, яка б гарантувала йому з одного боку найбільш ефективне використання ресурсів і, з іншого, максимальну стійкість від внутрішніх і зовнішніх криз. Діяльність підприємств може здійснюватися за умов росту, стабільності та розвитку. Розвиток підприємств може бути або екстенсивним, або інтенсивним, або екзогенним, або ендогенним, тобто дійсним розвитком, джерело якого знаходиться усередині самого підприємства що розвивається.

Характерними факторами сталого розвитку підприємства є: фінансова стабільність і позитивна динаміка у прибутковості, доходності; наявність замовників, клієнтів чи споживачів продукції або послуг, тобто джерела доходів підприємства; комфортність праці, компетентність, соціальна захищеність у забезпечені персоналу – тобто фактори, які створюють конкурентні переваги в результативності праці персоналу; позитивний вплив результатів діяльності на суспільну свідомість з точки зору охорони навколишнього середовища і споживання енергетичних ресурсів; позитивна оцінка методів і етики діяльності підприємства суспільством, персоналом і партнерами у бізнесі [2].

Розвиток соціальної сфери має розглядатися не лише як основний інструмент підвищення добробуту населення, а й як важливий чинник прискорення економічного прогресу, стимулювання нагромаджень та розширення внутрішнього ринку, підвищення продуктивності праці. Для успішного розвитку економічної та соціальної сфер всі дії мають бути пропорційно узгодженими населення [3].

Економічний ріст підприємства впливає на збільшення потенційного і реального валового національного продукту, який характеризується показниками: ростом за визначений період часу реального ВВП або ростом ВВП на душу населення [4].

Отже, економічний розвиток є однією з найголовніших цілей функціонування будь-якого підприємства, оскільки забезпечує задоволення нових потреб споживачів; підвищення конкурентоспроможності організації та зміцнення її позицій на міжнародній арені; створення умов та фінансово-технологічної бази для подальшого розвитку тощо. Власне, ефективне планування економічного розвитку може запровадити в організації нову стратегію і нову культуру, мобілізувати та сконцентрувати всю енергію й ресурси компанії на досягненні мети. Без належного планування в організації виникатимуть проблеми неефективного використання ресурсного потенціалу та наявних можливостей.

Література

1. Богатирьов І.О. Управління розвитком підприємства: Автореф. дис. к.е.н: Європейський ун-т ФІС, менеджменту і бізнесу. Київ, 2004. 22 с.
2. Богомазова В. Система індикаторів економічного зростання. *Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць* Вип. 6 (133) / Наук.ред. І.Г. Манцуров. Київ, 2012. С. 40-49
3. Бичков О.О. Соціально-економічні регулятори розвитку підприємства. *Економіка та держава*. № 9. 2011. С. 73-77.
4. Череп А.В., Лепьохін О.В., Олейнікова Л.Г., Лепьохіна І.О. Економічний механізм регулювання розвитку промислового виробництва: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2011. 352 с.

НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РІВНЯ

Богдан Щербатий,

спеціальність 073 «Менеджмент»,

Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини

ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Ляшенко В.В., доцент кафедри підприємництва, управління та адміністрування

В наш час роль і місце цивільного захисту (ЦЗ) об'єктивно зумовлюється двома факторами: наслідками надзвичайних ситуацій (НС) у мирний час, що виникають внаслідок аварій, стихійних лих, катастроф, а також небезпекою виникнення воєнних конфліктів у ядерний вік.

Високо розвинуте сучасне індустріальне суспільство потребує ускладненої технології виробництва, що неминуче веде до зростання можливостей виникнення аварій і катастроф.

У зв'язку з цим набуває важливого значення практика прогнозування і ліквідації наслідків, що виникають внаслідок аварій, стихійних лих, порушення нормального стану і екологічних систем.

Сьогодні ЦЗ України базується на визнанні пріоритету захисту населення і територій від загрози НС. Захист населення, об'єктів економіки і національного надбання держави від негативних наслідків НС розглядається як невід'ємна частина державної політики, національної безпеки і державного будівництва – і як одна з найважливіших функцій центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій та виконавчих органів рад.

Кодекс Цивільного захисту України так визначає НС: «надзвичайна ситуація - обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до

неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності» [1].

Залежно від обсягів заподіяних надзвичайною ситуацією наслідків, обсягів технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для їх ліквідації, визначаються такі рівні надзвичайних ситуацій: державний; регіональний; місцевий; об'єктовий.

Порядок класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями встановлюється Кабінетом Міністрів України. Класифікаційні ознаки надзвичайних ситуацій визначаються центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту. Залежно від характеру походження подій, що можуть зумовити виникнення надзвичайних ситуацій на території України, визначаються такі види НС: техногенного характеру; природного характеру; соціальні; воєнні [1].

Для Миколаївській області характерні наступні НС техногенного характеру:

- пов'язані з подіями на транспорті, особливо ДТП внаслідок порушення правил дорожнього руху, незадовільного технічного стану транспортних засобів та доріг внаслідок складних погодних умов;

- пов'язані із пожежами та вибухами внаслідок несправності, або порушення правил експлуатації електричними та газовими приладами, необережного поводження з вогнем.

До НС природного характеру можливо віднести:

1. Пов'язані з гідрометеорологічними явищами та процесами і характерними ускладненнями:

- в роботі енергетичної галузі (руйнування, пошкодження ліній електропередач, відключення абонентів міста від енергопостачання через посилення вітру до 15-30 м/с, випадання сильних опадів (понад 20 мм), сильної ожеледі;

- в життєдіяльності населення (відсутність тепло-, газо-, водопостачання та водовідведення) внаслідок складних погодних умов та руйнування систем (мереж) життєзабезпечення внаслідок зношеності мереж;

– в роботі автомобільного та громадського транспорту внаслідок снігопадів, снігових заметів, ожеледиці;

– можливе підтоплення приватних житлових будинків, садіб, ґрунтовими, паводковими та дощовими водами внаслідок великої кількості опадів та незадовільного стану системи водовідведення.

2. Пов'язані з харчовими отруєннями населення на урочистих та святкових подіях, отруєннями грибами, виникненням небезпечних інфекційних захворювань.

3. Пов'язані із забрудненням навколишнього природного середовища внаслідок викиду (випливу) забруднюючих речовин.

4. Пов'язані з отруєннями людей чадним газом.

Основними соціальними НС що характерні для Миколаївської області є: нещасні випадки з людьми, які:

– пов'язані із загибеллю людей на водних об'єктах внаслідок недотримання правил безпеки.

– пов'язані із загибеллю людей внаслідок падінь.

Література

1. Кодекс цивільного захисту України. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2013. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>

АНАЛІЗ КРЕДИТУВАННЯ КОМЕРЦІЙНИМИ БАНКАМИ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Владислав Столярчук,

спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини
ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – Крамаренко І.С., канд. екон. наук, доцент,
декан факультету права та соціально-освітніх

Аналізуючи стан банківської сфери в Україні, спостерігаємо фінансовий крах банків через неефективну та ризиковану кредитну політику. Як наслідок, актуальною є проблема щодо вдосконалення діяльності банків у сфері кредитування. Банкам необхідно проводити кредитні операції, які здатні

отримати максимальний прибуток та знизити ризик, що пов'язано із процедурою кредитування загалом.

Оскільки на сучасному етапі розвитку банківської системи України кредитування економіки лишається однією з найважливіших функцій банків, існує необхідність аналізу обсягів виданих кредитів банками України за період з 2013 по 2017 рр. (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка кредитування підприємств банками України за строками та видами валют, млн. грн.

*Складено за даними Національного банку України [1]

Дослідження банківського кредитування свідчить, що українські банки в останні роки здійснювали значну кількість банківських операцій, переважну частку яких становили кредитні операції, що становлять сукупний кредитний портфель банку та банківської системи України.

Згідно даних рисунку 1, динаміка кредитів, наданих підприємствам країни протягом досліджуваного періоду збільшилась на 105 875 млн грн або на 11,62%. Найбільшу питому вагу займають кредити, надані до 1 року – 39,9%, від 1 року до 5 років – 84,3%, більше 5 років – 78,6%. Середньозважена відсоткова ставка у 2015 р. зменшилася на 3,83%, що у відсотковому значенні дорівнює 17,56%, це є позитивним фактором, але у 2015 р. порівняно з 2012 р.

середньозважена відсоткова ставка зросла на 5,66%, що у відсотковому значенні дорівнює 45,94%.

Розглянемо динаміку наданих кредитів резидентам залежно від секторів економіки у табл. 1

Таблиця 1

Кредити, надані резидентам у розрізі секторів економіки, 2012-2017 рр.

Рік	Усього	Інші фінансові корпорації	Сектор загального державного управління	Нефінансові корпорації	Інші сектори економіки
2012	815 142	16 229	5803	605 425	187 685
2013	910 782	19 317	5908	691 903	193 654
2014	1 020 667	25 576	4926	778 841	211 325
2015	981 639	15 564	3364	787 795	174 904
2016	988 682	11 583	1430	822 114	163 555
2017	1 016 657	10 936	1522	829 932	174 268

*Складено за даними Національного банку України [1]

Аналізуючи табл. 1, слід визначити, що у 2017 р. загальний обсяг кредитів збільшився порівняно з 2016 р. на 27 975 тис. грн., що дорівнює 2,83%. Та порівняно з 2012 р. та 2013 р. обсяг кредитів збільшився на 166 497 тис. грн. (20,43%) та 70 857 тис. грн. (7,78%) відповідно. У структурі наданих кредитів основна частка припадає на нефінансові корпорації (81,63% у 2017 р.).

Протягом досліджуваного періоду, окрім 2015 року, кредити, надані в національній валюті користувалися більшим попитом збоку позичальників, тому постійно зростає їх обсяг. Проте в 2015 році суми гривневих кредитів зменшувались на користь кредитів в іноземній валюті.

Розглянемо динаміку наданих кредитів резидентам залежно від терміну погашення та валюти у табл. 2.

Таблиця 2

Кредити, надані резидентам у розрізі секторів економіки, 2012-2017 рр.

Рік	До 1 року	Від 1 до 5 років	Більше 5 років	У нац. валюті	В ін. валюті
2012	344 237	294 511	176 394	515 580	299 562
2013	426 082	310 739	173 961	602 776	308 006
2014	413 045	390 343	217 280	547 987	472 680
2015	437 977	329 593	214 057	433 826	547 802
2016	350 475	389 798	258 409	504 999	493 683
2017	405 718	342 147	268 792	570 627	446 031

Складено за даними Національного банку України [1]

Протягом 2012-2014 рр. та 2016-2017 рр. кредитування в Україні здійснювалося переважно в національній валюті, а у 2015 р. частка кредитів у іноземній валюті зросла до 54,13%. Частка довгострокових кредитів у 2017 р. зросла порівняно з 2013-2016 рр., що є позитивною тенденцією.

Як свідчать дослідження, значного розвитку набуває кредитування нефінансових корпорацій – суб'єктів підприємництва, що займаються виробничою діяльністю, реалізацією товарів і наданням послуг (так звані суб'єкти реального сектору економіки).

У структурі кредитів, що видані нефінансовим корпораціям, основну частку становлять інші фінансові корпорації. На них в аналізованому періоді припадало від 15 133 млн. грн. (2012 р.) до 10 791 млн. грн. (2017 р.). Питома вага кредитів, наданих державним нефінансовим корпораціям, була несуттєвою та мала негативну динаміку. Обсяг таких кредитів зменшився від 1095 млн. грн. у 2012 р. до 145 млн. грн. у 2017 р.

Отже, серед проблем кредитування банківськими установами суб'єктів господарювання в Україні необхідно виокремити основні:

- економічний та політичний стан в країні є нестабільним;
- нормативно-правова база в Україні в розрізі банківської сфери є досить недосконалою та неактуальною;

– облікова ставка НБУ є високою, через що кредитування є досить дорогим;

– для клієнтів надані не вигідні кредитні угоди;

– процедура отримання кредиту займає багато часу.

Проаналізовано проблеми кредитування банківськими установами в Україні та зроблено висновки, що вітчизняній банківській системі необхідне реформування, яке буде спрямоване на підвищення доступності кредитів, зниження їх вартості, доступні кредитні ставки. Також необхідно оновити нормативно-правову базу щодо банківського кредитування та розглянути іноземний досвід, використати певні іноземні процедури в Україні. Як висновок, банківська система та фінансовий сектор в Україні потребують реформ.

Література

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://www.bank.gov.ua/>
2. Крамаренко І.С. Кредитне забезпечення аграрних підприємств: стан, проблеми, перспективи. *Бізнес-навігатор*. 2010. № 3 (20). С. 108-111.
3. Крамаренко І.С. Міжгалузеві асиметрії кредитування національних підприємств. *Бізнесінформ*. 2014. №12. С. 411-415.

Мій науковий дебют: Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції 19 квітня 2019 р. / За заг. ред. А.М. Старєвої.
Миколаїв: ММІРЛ ВНЗ «Університет «Україна», 2019. 120 с.

Відповідальні за випуск: О.А. Шевченко, С.В. Кандюк-Лебідь
Комп'ютерна верстка: С.В. Кандюк-Лебідь

Україна, 54003, м. Миколаїв, вул.2-га Військова, 22
т. 711652, 710915, 572155 Е – mail: mmirl.edu.ua@ukr.net